

Diak
Puheenvuoro

17

ANU HALONEN, LEENA SUNDQVIST & MARJA TOMBERG (TOIM.)

Sujuvampia opintopolkuja maahanmuuttajille Satakunnassa

Opin portailla Satakunnassa -hankkeen loppuraportti

Diak

Anu Halonen, Leena Sundqvist & Marja Tomberg (toim.)

SUJUVAMPIA OPINTOPOLKUJA MAAHANMUUTTAJILLE SATAKUNNASSA

OPIN PORTAILLA SATAKUNNASSA -HANKKEEN
LOPPURAPORTTI

Diak

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Helsinki 2018

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons
Nimeä-EiKaupallinen-EiMuutoksia 4.0
Kansainvälinen -lisenssillä.

DIAK **PUHEENVUORO** 17

Kannen kuva: Kimmo Turtiainen

Taitto: PunaMusta Oy

ISBN 978-952-493-319-3 (painettu)

ISBN 978-952-493-320-9 (verkkojulkaisu)

ISSN 2343-2209 (Diak Puheenvuoro, painettu)

ISSN 2343-2217 (Diak Puheenvuoro, verkkojulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-320-9>

PunaMusta Oy

Tampere 2018

TIIVISTELMÄ

**Anu Halonen, Leena Sundqvist
& Marja Tomberg (toim.)**

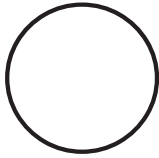
**SUJUVAMPIA OPINTOPOLKUJA
MAAHANMUUTTAJILLE SATAKUNNASSA
Opin portailla Satakunnassa -hankkeen loppuraportti**

Helsinki:

Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2018

154 s.

Diak Puheenvuoro 17

pin portailla Satakunnassa -hankkeen tavoitteena oli maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittaminen – erityisesti tukea siirtymää toiselta asteelta korkeakouluun. Toisena tavoitteena oli luoda digitaalista materiaalia suomalaisista koulutusmahdollisuuksista maahanmuuttajille maahanmuuttajakielillä. ESR-rahoitteista hanketta toteuttivat Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak), Länsirannikon koulutus oy (WinNova) sekä Satakunnan koulutuskuntayhtymä (Sataedu) yhdessä Satakunnan alueen maahanmuuttajatoimijoiden: järjestöjen, organisaatioiden ja viranomaisten kanssa. Tässä julkaisussa hanketyöntekijät kuvaavat hankkeen lähtökohtia ja kohderyhmää palvelevia toimia.

Hankkeen kohderyhmä – maahanmuuttajataustaisia toisen asteen koulutuksessa olevia tai sen aiemmin suorittaneita henkilöitä, joiden tavoitteena on korkeakouluopiskelu, sekä koulutus-, neuvonta-, ohjaus- ja työvoimapalveluiden henkilöstöä – tavoitettiin opiskelua tukevilla hankkeen toimilla sekä koulutuksilla ja seminaareilla, joihin teemat pyrittiin valitsemaan ajankohtaisuuden perusteella.

Korkeakouluvalmiuksia ja koulutuksellista tasa-arvoa edistävää kulttuurisensitiivistä tukirakennetta, jonka avulla sujuvoitetaan maahanmuuttajien koulutuspolkuja, luotiin koko hankkeen ajan. Tukirakenne muodostui kokonaisuuksista, jotka muokattiin vastaamaan opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita opiskelupolun eri vaiheissa ja eri oppilaitoskonteksteissa. Tukea tarjottiin toisen asteen opiskelujen rinnalla, valmentavina koulutuksina välivaiheessa ennen korkeakouluopintoja, yhteishakujen aikaan infotilaisuuksina ja valintakoevalmennuksina sekä korkeakouluopintojen aikana esimerkiksi tukipajoissa. Tuen keskiössä oli kaikissa rakenteen osissa suomen kielen taidon vahvistaminen kaikilla osa-alueilla. Valmentavissa koulutuksissa sekä korkeakouluopintojen alkuvaiheessa tukea tarjottiin myös verkko- ja monimuoto-opiskelussa tarvittavien välineiden ja sovellusten hallintaan. Tukirakenteen suunnittelivat ja toteuttivat hanketyöntekijät. Mukana olivat myös Diakin opiskelijamentorit.

Opiskelijamentoritoiminta oli yksi hankkeen alusta loppuun toteutettu tukimuoto. Mentoreiksi rekrytoitiin toiminnasta kiinnostuneita aiemmin opiskelunsa

aloittaneita Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Alkuvaiheessa mentorit olivat mukana toisen asteen opiskelijoiden tukipajoissa. Ensimmäisen erillishaun jälkeen mentorit ryhtyivät tukemaan maahanmuuttajataustaisia korkeakouluopiskelijoita tukirakenteen toiminnoissa. Hankkeen aikana kokeiltiin myös mentoriparitoimintaa. Mentoriparin muodostivat nimetty mentori ja aktori, jolloin ohjauksen ja neuvonnan aikataulua voitiin sovittaa paremmin muun elämän aikataulujen mukaan. Opiskelijamentoritoiminnasta vastasi ja sitä ohjasi ja koordinoi hankkeen opiskelijamentorikoordinaattori.

Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin-kampuksella suunnitellut ja toteutetut kulttuurisensitiiviset erillishaut tarjosivat korkeakouluhakukelpoisuuden täyttävälle maahanmuuttaja- ja romanitaustaisille hakijoille mahdollisuuden hakea ja päästä sairaanhoitaja- tai sosionomikoulutukseen tutkinto-opiskelijoiksi. Erillishaku järjestettiin hankkeen aikana kolme kertaa. Kullakin kerralla haussa oli kymmenen kiintiöityä aloituspaikkaa tutkinto-opintoihin maahanmuuttaja- ja romanitaustaisille hakijoille.

Helposti saavutettava digimateriaalikonaisuus suomalaisista koulutusmahdollisuuksista sai nimen Matkalla ammattiin. Sivusto on käytettävissä seitsemällä kielellä ja tietoa löytyy sekä kouluttautumiseen että työllistymiseen liittyvistä asioista viideltä eri maahanmuuttajia hyvin työllistävältä alalta. Sivuston ohessa on myös henkilötarinoita sekä korkeakouluopinnojen alkuvaihetta tukeva Opiskelu ammattikorkeakoulussa -materiaalikonaisuus. Myös tämä kokonaisuus on käytettävissä seitsemällä kielellä.

Verkoston luominen, jossa tehdään yhteistyötä maahanmuuttajien koulutusta ja työllistymistä tukevien, toteuttavien ja tutkivien tahojen kesken maahanmuuttajien sujuvan siirtymän turvaamiseksi toiselta asteelta ammattikorkeakouluopintoihin, oli myös keskeistä hankkeessa. Satakunnan alueella toimii monialainen maahanmuuttajatoimijoiden verkosto tiedonjakamisen ja vaikuttamisen foorumina. Hanketoimijoiden mukanaolo tässä verkostossa mahdollistaa yhteisten asioiden eteenpäinviemisen sekä toimintojen ja palvelujen kehittämisen kohderyhmää parhaiten palvelevalla tavalla. Verkoston toimijat ohjaavat myös maahanmuuttajia sopivien tarjolla olevien palvelujen äärelle.

Asiasanat: maahanmuuttajat, monikulttuurisuus, mentorointi, koulutussiirtymät, korkeakouluopiskelu, valmiudet, verkkoaineisto, erillishaku, opiskelijavalinnat

Teemat: Monikulttuurisuus, Kasvatus ja koulutus

ABSTRACT

**Anu Halonen, Leena Sundqvist
& Marja Tomberg (ed.)**

**MORE FLUENT STUDY PATHS FOR
IMMIGRANTS IN THE SATAKUNTA REGION
The final report of the project On Steps to
Learning in Satakunta**

Helsinki:

Diaconia University of Applied Sciences, 2018

154 p.

Diak Puheenvuoro 17

[Diak Speaks 17]

The purpose of the project *Opin portaita Satakunnassa* [On Steps to Learning in Satakunta] was to facilitate the training paths of immigrants particularly when transitioning from upper secondary education to university level. It was also the purpose of the project to create, in the languages of immigrants to Finland, digital materials concerning educational possibilities for immigrants. This ESF-funded project was carried out by Diaconia University of Applied Sciences (Diak), WinNova Länsirannikon Koulutus Oy Ltd and the Satakunta Educational Federation (Sataedu) in cooperation with local parties working with immigration: associations, other organisations and the authorities. In this publication, the project workers describe the starting points of the project and the activities designed to serve the target group.

The project's target group comprised persons with immigrant backgrounds who were currently in upper secondary education or had completed that level earlier, and were aiming to enter into higher education. The target group also comprised the staffs of various advisory and guidance services as well as those of training and employment services. These groups were reached through project activities that supported studying as well as through training sessions and seminars under topical, current themes.

In order to facilitate immigrants' training paths, the entire project duration was devoted to designing a culturally sensitive support framework for the promotion of skills required in higher education and for the advancement of educational equality. This support framework consisted of entities that were cultivated to match students' individual needs at the various phases of their study paths in different school contexts. Before entry into higher education, support was offered alongside upper secondary level studies and in the form of preparatory courses. When joint application processes were ongoing, information sessions and access courses were offered. During their higher education, students received support in e.g. sup-

port workshops. In every facet of the framework, support centred on improving all areas of the students' Finnish language skills. During preparatory courses and the earliest phases of studies in higher education institutions, support was also offered for learning the tools and applications required for online studies and blended-form school work. The support framework was designed and implemented by the project workers. Diak's student mentors were involved as well.

Student mentoring was one of the support forms applied in the project from the beginning to the end. The mentors were found from among Diak students who had started their studies earlier and were interested in support work. At first, the mentors worked in the upper secondary students' support workshops. After the first joint application process during the project, the mentors moved to providing support to university-level students with immigrant backgrounds for the functions in the scope of the support framework. During the project, mentor pair work was tried out as well. A mentor pair was composed of a mentor and an actor, which meant that the schedules of guidance and instruction could be fitted better into the schedules of daily life. The project had a student mentor coordinator who was in charge of guiding and coordinating all student mentoring work in the project.

The culturally sensitive separate application processes designed and implemented at Diak's Pori Campus offered those students with immigrant and Romani backgrounds who were eligible to apply to higher education institutions the opportunity to apply to nurse or social service worker education as degree students. These separate application processes were organised three different times during the project. Each time there was a quota of ten degree programme starter places for applicants with immigrant and Romani backgrounds.

The easily-accessible digital material concerning educational possibilities for immigrants in Finland was given the name *Matkalla ammattiin [On the career path]*. The website is available in seven languages and it contains information about educational possibilities and employment issues in five different fields that regularly offer employment for immigrants. In addition, the site contains stories about people as well as the material *Opiskelu ammattikorkeakoulussa [Studying at a university of applied sciences]* to support the early phases of studies at a higher education institution. This part is available in seven languages as well.

It was also central to the project to establish a collaborative network for parties that support, implement or study the education and employment of immigrants to Finland in order to ensure their safe transition from upper secondary education to universities of applied sciences. In the Satakunta Region, there is a multidisciplinary network of parties working with immigration issues that forms an efficient

forum for disseminating information and exercising influence. The fact that project members are present in this network makes it possible to advance common causes and to develop the appropriate functions and services in a manner that best serves the target groups. The network members also guide immigrants to the appropriate services.

Key words: immigrants, multiculturalism, educational transitions, digital materials, mentoring, separate application process

Themes: Multiculturalism, Education and training

SISÄLLYS

Sari Vilminko ALKUSANAT	11
Anu Halonen OPIN PORTAILLA SATAKUNNASSA -HANKE	13
OPIN PORTAILLA SATAKUNNASSA -HANKKEESSA KÄYTETTYJÄ TERMEJÄ	15
MAAHANMUUTTAJAT KOULUTUSPOLUILLA	19
Jonna Tolonen Maahanmuuttajien koulutuspolkujen lähtökohtia ja esteitä	20
Outi Puolanne Monikulttuurinen aikuisoppija suomalaisella koulutuspolulla	31
Sari Karasti & Johanna Tomberg Monikulttuurinen ohjaus	38
TOISELLA ASTEELLA ANNETTU HYVÄ TUKI KANTAA KORKEA-ASTEELLE	43
Marja Tomberg, Johanna Tomberg, Sari Karasti, Eeva Kivioja, Päivi Mäntyvaara & Jonna Tolonen Maahanmuuttajien haasteet opiskelun portaissa	44
Päivi Mäntyvaara Maahanmuuttajaopiskelijoiden osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen toisen asteen koulutuksessa sosiaali- ja terveysalalla	48
SIIRTYMÄ TOISELTA ASTEELTA KORKEAKOULUUN	55
Annika Kuusisto, Jaana Mäki & Marja Tomberg Korkeakouluun valmentavasta koulutuksesta kohti korkeakoulua	56
Anu Halonen & Jaana Mäki Korkeakouluopiskelupaikan kynnyksellä	60
Rauli Vuorela Sosionomin tutkintoon erillishaun kautta - lehtorin näkökulma	66
Eeva Kivioja Hoitotyönopettajana maahanmuuttajaopiskelijoille	70
Jaana Mäki, Annika Kuusisto & Marja Tomberg Hankkeen tuki korkeakouluopinnot aloittaneille opiskelijoille	73
Leena Sundqvist Opiskelun sujuvoittamista	77
Päivi Lehtonen Maahanmuuttajan opinto-ohjaus ammattikorkeakoulussa	88

OPISKELIJAMENTOROINNISTA	97
Jonna Pakman Opiskelijat mentoreina	98
Jonna Pakman Tunnelmia mentoritoiminnasta	107
ESIMERKKITARINOITA	113
Jaana Mäki Sairaanhoitajaksi Suomeen - Agnieszka Kempara	114
Marja Tomberg Itsenäisesti ja tukimahdollisuuksia käyttäen kohti sosionomin ammattia - Szilvia Simon-Nagy	117
Marja Tomberg Opin portaita sairaanhoitajaksi - Inna Helmielo	121
ESIMERKKEJÄ HANKKEEN AIKANA TOTEUTETUISTA YLEISÖKOULUTUKSISTA	125
Annika Kuusisto Selkeää suomea - selkokielestä apua viestintään	126
Annukka Saarenmaa & Reeta Çitir Tulkin avulla kielimuurin yli - asioimistulkkiopiskelijoiden tulkikoulutus maahanmuuttajatyössä toimiville viranomaisille	131
Anu Halonen Matkalla ammattiin -sivusto maahanmuuttajille suomalaisista koulutus- ja työllistymismahdollisuuksista	142
Anu Halonen Opin portailta satakunnassa -hankkeen päättyessä	145
Anu Halonen LOPUKSI	150

ALKUSANAT

Suomi on käytännössä ollut monikulttuurinen maa jo vuosisatojen ajan. Tänä päivänä elämme monikulttuurisessa Suomessa, jossa puhutaan yli sataa kieltä ja vuonna 2016 väestöstämme 6,6 % oli ulkomaalaistaustaisia ihmisiä. Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak) on vahvasti edistämässä kestävää korkeakoulutuksen mahdollistamaa hyvinvointia alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Diakin ESR-rahoitteinen Opin portailla -hankeperhe Opin portailla Satakunnassa, Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla ja Maahanmuuttajat korkeakoulutukseen ja työelämään on merkittävästi vaikuttanut alueellisesti maahanmuuttajien ja romanien koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseen ja korkeakoulutukseen hakeutumiseen. Hankkeista on ollut toisilleen myös merkittävää synergiaetua ja yhteistyötä on tehty halki Suomen.

Koulutuspolkuja sujuvoittavassa Opin portailla Satakunnassa -hankkeessa työn anti näkyy konkreettisesti muun muassa siinä, kun huomataan, että hankkeen kohderyhmään kuuluvat ihmiset selkeästi hyötyvät valmennuksista, tukipajoista, yksilöllisestä ohjauksesta, suomen kielen tehostetusta tuesta ja muista hankkeen tarjoamista palveluista. Pikkuhiljaa tulokset alkavat näkyä myös oppimisympäristöissä sekä työyhteisöissä ja osa hankkeen tuloksista jää elämään muun muassa Matkalla ammattiin -sivustossa, josta tässä julkaisussa kerrotaan lisää. On ajatuksia herättävää lukea monikulttuuristen opiskelijoiden kokemuksista heidän sanoittamana. Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen kulttuurisensitiivisemmän korkeakoulutuksen kehittämisessä on voimavara, joka kannattaisi huomioida laajemminkin.

On ilahduttavaa havaita, että OKM pyrkii lisäämään maahanmuuttajien osuutta korkeakouluopiskelijoista kehittämällä valmentavaa koulutusta, tiedotusta ja kielikoulutusta. Kielitaidon merkitys korkeakouluopinnoissa menestymisessä

on olennaista niillä aloilla, joilla edellytetään sujuvaa suomen kielen taitoa. Sosiaali- ja terveystalouden asiakaskunnan monikulttuurisuudessa on keskeistä, että myös ammattilaisten monikulttuurisuustaidot kehittyvät ja ammattilaisten joukossa on yhä useampi eri kulttuureita edustava henkilö. Näin tapahtuu luonnollista kulttuurisensitiivisyyden muovausta työyhteisöissä ja asiakaspalvelussa.

Kun opiskelupolku alkaa yhdessä jo pidemmällä opinnoissaan olevan vertaismentorin kanssa, se luo hyvän pohjan opiskelun aloittamiselle sekä ryhmäytymiselle. Vertaismentorointi on parhaimmillaan toinen toisiltaan oppimista, ja rikkaus tulee siitä, että jokainen on taustaltaan erilainen. Ryhmämuotoisena toimintana vertaismentorointi tukee oppimistehtävien yhteistä pohtimista ja opiskeluun liittyvien käytännön asioiden yhteistä ratkomista sekä luo hyvät edellytykset myös vapaamuotoisemmalle ryhmätoiminnalle ja kiinnittymiselle opiskeluympäristöön.

Opin portailla Satakunnassa -hankkeen loppuraportti kertoo elämänmakuisesti ja havainnollisesti kokemuksista, oppimista, tarinoista ja tuloksista 3-vuotisen polun varrelta. Se peilaa myös pienoiskoossa Diakin tärkeään TKI-toiminnan vahvuusalueeseen: muuttuvaan monikulttuurisuuteen. Tunnusomaista muuttuva monikulttuurisuus -vahvuusalueen toiminnalle on kehittää yhdessä hankekumppanimme kanssa monikulttuurisuuteen, monimuotoisuuteen ja moniarvoisuuteen liittyviä kansallisia ja globaaleja oppimisympäristöjä.

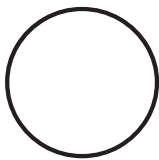
Sari Vilminko

Hanketoimintapäällikkö

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Anu Halonen

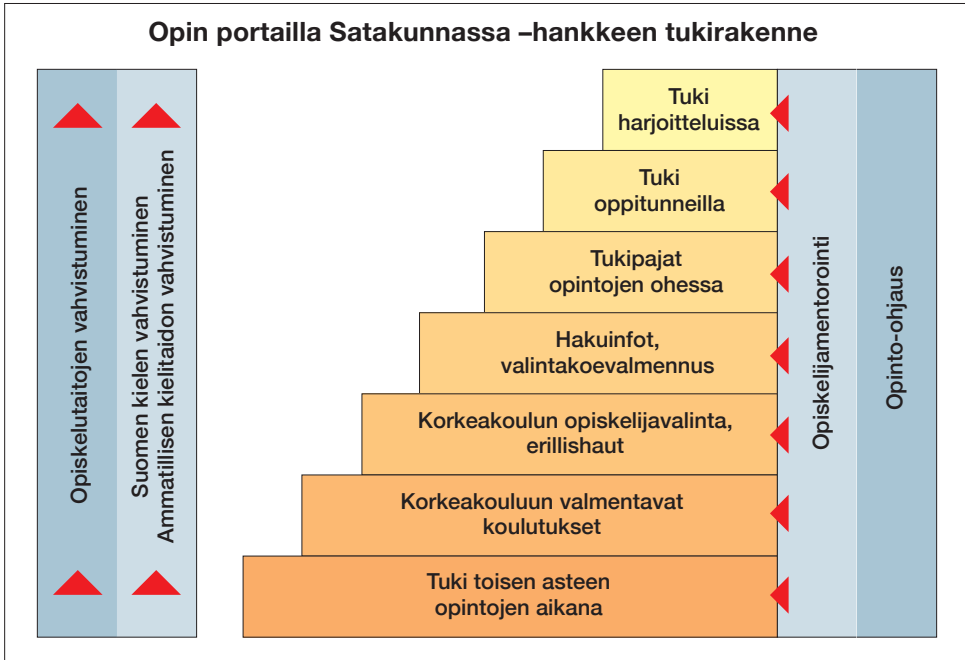
OPIN PORTAILLA SATAKUNNASSA -HANKE

pin portailla Satakunnassa -hankkeessa (ESR) työskenneltiin lähes kolmen vuoden ajan maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittamiseksi koulutuksellisten sekä koulutusta sujuvoittavien tukitoimien avulla. Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoimassa hankkeessa toimivat yhteistyökumppaneina osatoteuttajat Länsirannikon koulutus oy WinNova sekä Satakunnan koulutuskuntayhtymä Sataedu.

Hanketta oli tekemässä iso joukko eri alojen ammattilaisia; osatoteuttajaorganisaatioissa nimettyjä hankehenkilöitä oli kummassakin kuusi ja Diakonia-ammattikorkeakoulusta hankkeessa työskenteli kahdeksan henkilöä.

Hankkeen lähtökohtana oli mallintaa elementtejä, joita opiskelun tueksi ja rakenteiksi tarvitaan, jotta maahanmuuttaja pääsee etenemään opiskelupolulla – erityisesti siirtymään sujuvasti toiselta asteelta korkeakouluun. Tämä loppuraportti kokoaa hanketyöntekijöiden ”äänin” oheisen kuvion mukaisesti opiskelupolkua ja tukirakenteen vaiheita ja niihin kohdistuneita hanketoimia toisella asteella, ennen korkeakouluopintoja sekä korkeakouluopintojen aikana. Teos päättyy kaikkein oleellisimpaan lukuun – hankkeessa kohdattujen opiskelijoiden tarinoihin.

Näihin lähes kolmeen hankevuoteen on sisältynyt paljon myös yleisökoulutuksia sekä yhteistyötä maahanmuuttajien ohjaukseen tekevien sekä muiden saman tematiikan hankkeitten kanssa sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Hankkeen toiminta-alueena oli lähinnä Satakunta. Hankkeessa tuotettiin myös valtakunnalliseen käyttöön suomalaisia koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia kuvaava Matkalla ammattiin -sivusto.

Diakonia-ammattikorkeakoulussa on hankkeen ajan ollut toiminnassa siirtymä sujuvoittava ESR-rahoitteisten hankkeitten ”perhe”, jossa maantieteellisesti Pohjois-Pohjanmaalla, Satakunnassa ja pääkaupunkiseudulla on kehitetty samantapaisia sujuvoittamisen rakenteita maahanmuuttajille ja romaneille korkeakouluopintoihin pääsemiseksi sekä opiskelujen sujumisen tueksi. Tiedon jakaminen ja valtakunnallinen yhteistyö vertaishankkeiden kanssa on ollut hanketyön ja tulosten vaikuttavuuden kannalta hyvin oleellista.

OPIN PORTAILLA SATAKUNNASSA -HANKKEESSA KÄYTETTYJÄ TERMEJÄ

Korkeakouluun valmentava koulutus

Hankkeen aikana toteutettiin laajuudeltaan erilaisia korkeakouluun valmentavia koulutuskokonaisuuksia. Valmentavien koulutusten tavoitteena oli toimia silta-
na toiselta asteelta korkeakouluun vahvistaen korkeakouluopiskelussa tarvittavia taitoja. Valmennuksissa harjoiteltiin pääasiassa monimuoto-opiskelun muotoja, tietoteknisiä taitoja ja työvälineiden käyttöä sekä monipuolisesti suomen kieltä: puhumista, kirjoittamista sekä luetun ymmärtämistä. Valmennusten opetukselta vastasivat hankkeessa työskentelevät suomen sekä ammattiaineiden opettajat.

Erillishaku

Hankkeen ajalle sijoittuneiden yhteishakujen yhteydessä toteutettiin kolme kertaa erillishaku Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin-kampuksella. Erillishaussa oli kullakin kerralla kymmenen kiintiöityä aloituspaikkaa suomalaisessa koulutuksessa aliedustettujen ryhmien edustajille; maahanmuuttajille ja romaneille. Haut olivat kaksi kertaa sairaanhoitajakoulutukseen ja kerran sosionomikoulutukseen. Erillishauissa ainoastaan valintakoeprosessi oli yhteishausta erillään – varsinaisina opiskelijoina erillishaun kautta valitut opiskelijat olivat vertaisina opiskelijoina yhteisvalinnan kautta tulleiden opiskelijoiden ryhmässä.

Valintakoe-info

Yhteishakujen alkaessa hanke järjesti erillishakuihin liittyviä infotilaisuuksia. Tilaisuuksien tarkoituksena oli markkinoida erillishakua sekä siihen liittyvää valintakoevalmennusta, kertoa haussa olevan koulutusohjelman sisällöstä sekä korkeakouluopiskelusta yleisesti Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Tilaisuuksissa ohjeistettiin ja opastettiin myös hakemuksen täyttämistä Opintopolku.fi-järjestelmässä.

Valintakoevalmennus

Valintakoevalmennus oli kahden päivän mittainen valmennus valintakokeen työtavoista ja tehtävätyypeistä, jotka toteutettiin ennen kaikkia kolmea hankkeen aikana pidettyä erillishaun valintakoetta. Valmennukseen kutsuttiin kaikki Opintopolku.fi-järjestelmään Diakin Porin-kampuksen erillishakuun hakemuksensa jättäneet hakukelpoiset hakijat.

Opiskelijamentorointi

Hankkeen yksi tukimuoto opiskelijoille oli opiskelijamentorointi, jossa Diakonia-ammattikorkeakoulun kokeneemmat opiskelijat toimivat ohjaajina varhaisemman vaiheen opiskelijoille sekä korkeakouluun opiskelemaan aikoville toisen asteen opiskelijoille. Mentorin tehtävänä on tukea, ohjata ja kannustaa opiskelijoita opiskeluun ja auttaa sen sujumiseen liittyvissä asioissa. Mentoreiden rekrytoinnista, koulutuksesta ja ohjauksesta vastasi hankkeen opiskelijamentorikoordinaattori.

Tukipaja

Korkeakouluun erillishakujen kautta tulleille tutkinto-opiskelijoille tarjottu, etä-opiskeluviikkojen tiistaipäiville ajoitettu tuki. Tukipajojen tarkoituksena ja tavoitteena on ollut tarjota opiskelijoille tukea opiskelutehtävien tekemiseen ja vahvistaa korkeakouluopiskelussa tarvittavia taitoja: opiskelutekniikoita ja tietoteknisiä valmiuksia sekä erityisesti suomen kielen taitoja. Tukipajoissa tarjottiin myös ohjauksia erilaisista teemoista opiskelijoiden tarpeista ja toiveista lähtien: tenttiin valmistautuminen, kirjallisten tehtävien laatiminen, lähdemerkinnät, suullisten ja kirjallisten esitysten laatiminen ja tiimityö. Tukipajoissa opiskelijoiden tuesta vastasivat hanketyöntekijät etukäteen sovituihin vuoroihin.

Tukirakenteen s2-opetus

Erillishaun kautta tulleilla opiskelijoilla oli osalla sujuvaan opiskeluun vaikuttavia puutteita suomen kielen taidoissa. Tähän tilanteeseen tarjottiin tukea tiistaipajoissa. Tukipajojen lisäksi tarjottiin tukirakenteen osana s2-opetusta. Oli luontevaa ja välttämätöntäkin joidenkin kohdalla käyttää aikaa muiden opiskelujen ohessa suomen kielen vahvistamiseen. Opetuksen suunnittelivat ja siitä vastasivat hankkeen s2-opettajat.

Selkokielikoulutus – selkeän kielen koulutus

Hankkeen aikana järjestettiin selkeän kielen koulutuksia eri puolilla Satakuntaa (Pori, Rauma, Kankaanpää, Eura ja Ulvila). Selkeän kielen koulutuksesta ovat olleet kiinnostuneet maahanmuuttajien kanssa toimivat viranomiset, ohjaustyötä tekevät asiantuntijat, opettajat, vastaanottokeskusten henkilökunta sekä kolmannen sektorin toimijat. Vaikka kiinnostus selkokieltä kohtaan on noussut pitkälti maahanmuuttajien määrän kasvun myötä, koulutuksessa oli tausta-ajatuksena, että selkeän kielen käyttö hyödyntää ihan kaikkia. Koulutuksessa annettiin ohjeistuksia ja välineitä myös erilaisten tekstien, ohjeistusten ja lomakkeiden selkeyttämiseen sekä tekstien yksinkertaistamiseen.

Dick

MAAHANMUUTTAJAT KOULUTUSPOLUILLA

*Työskentelymahdollisuus kiinnostaa.
Täytyy oppia kieli ja opiskella.*

Jonna Tolonen

MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUSPOLKUJEN LÄHTÖKOHTIA JA ESTEITÄ

Vuonna 2015 Suomeen tuli 32 400 turvapaikanhakijaa, mikä oli valtava muutos aiempien vuosien turvapaikanhakijamääriin (OKM 2017a, 9). Silloin Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista 16 % oli korkeakoulututkinnon lähtömaassaan suorittaneita ja 11 %:lla korkeakouluopinnot olivat jääneet kesken lähtömaassaan (Testipiste 2016).

Vuonna 2016 tulijoiden määrä laski huomattavasti vain 5657 turvapaikanhakijaan, mutta tämä on silti suurempi määrä kuin ennen vuoden 2015 pakolaiskriisiä. Kansainvälinen tilanne jatkuu yhä epävakana eikä merkkejä muutoksesta ole. (OKM 2017a, 9.) Vaikuttaa siis siltä, että maahanmuuttajien ja pakolaisten määrän nousu tulee näkymään Suomessa tulevaisuudessa selvästi eri koulutustasoilla, ja sitä varten on kehitettävä uusia ratkaisuja maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen tukemiseksi.

Tässä artikkelissa tarkastelen korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ja pakolaisten haasteita koulutuspolulla ja korkeakouluihin pyrkiessä. Tarkastelen myös, mitä haasteiden voittamiseksi on jo tehty erilaisten hankkeiden ja projektien muodossa. Olen haastatellut artikkelia varten neljää maahanmuuttajaa tai pakolaista: kaksi heistä on kotoisin Lähi-idästä, tarkemmin sanottuna Irakista ja Syyriasta, ja kaksi on kotoisin Venäjältä. He ovat asuneet Suomessa kahdesta vuodesta yli kah-

teenkymmeneen vuoteen. Heidän kokemuksensa ja mielipiteensä tuovat tähän artikkeliin konkretiaa ja kokemusasiatuntijan äänen.

Ensimmäinen porras: kotoutumiskoulutus

Suomessa koulutuspolku on alkuvaiheessa kaikille maahanmuuttajille sama. Turvapaikanhakijoille järjestetään vaihtelevasti suomen kielen opetusta jo vastaanottokeskuksessa, jossa he voivat odottaa hyvin pitkiäkin aikoja päätöstä turvapaikasta. Turvapaikan saatuaan he siirtyvät työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaana jonottamaan pääsyä kotoutumiskoulutukseen. Paikoin odotusaika on tässä vaiheessa hyvin pitkä. Yksi haastatelluista maahanmuuttajista, 28-vuotias syyrialainen tietoliikennetekniikaninsinööri Saad, odotti päätöstä turvapaikastaan kahdeksan kuukautta. Hänen mukaansa vastaanottokeskuksessa ei ole juurikaan tekemistä. Suomen kielen koulutusta oli vain muutama tunti viikossa. Pitkä odotusaika meni hänen mielestään muuten hukkaan. Saadista on myös vaarallista, että turvapaikkapäätöksen saamisen jälkeen kotoutumiskoulutukseen täytyy jonottaa joskus hyvinkin kauan. Hän nostaa esiin sen, että jos maahanmuuttaja odottaa pitkän aikaa koulutusta, kotoa lähteminen ja aktivoituminen on yhä vaikeampaa ja syrjäytymisen riski kasvaa.

Kotoutumiskoulutus on työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoimaa koulutusta, joka kilpailutetaan tasaisin väliajoin. Kilpailutuksen takia koulutuksen tarjoajat vaihtuvat usein, joten mahdollisuutta pitkän aikavälin kehittämiseen ei ole. Opetusministeriöllä on laatinut kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman sekä erilaisia toteutusmalleja (uusimmat 2017) kotoutumiskoulutukseen, mutta mitään virallista seurantaä siitä, miten koulutus todellisuudessa toteutetaan eri oppilaitoksissa, ei ole. Saad kritisoi mallia, jossa opiskellaan suomea koulussa täyspäiväisesti. Hänen mielestään parempi olisi, jos heti alkuvaiheessa maahanmuuttaja olisi työssä tai työharjoittelussa puoli päivää, ja iltapäivällä hän voisi mennä opiskelemaan suomea oman tarpeensa mukaan – nopeammat opiskelisivat vähemmän kuin hitaammat. Näin maahanmuuttaja saisi heti aidon kontaktin suomalaiseen yhteiskuntaan ja pääsisi heti luomaan omaa verkostoaan. Tällainen puolipäiväinen opiskelu onkin OPH:n uusimman 2017 vuonna julkaistun toteutusmallin pääideoita ja monet toimijat toteuttavatkin jo kotokoulutusta puolipäiväisenä.

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on saavuttaa ammatillisessa koulutuksessa ennen vaadittu yleiseurooppalaisen viitekehyksen mukainen kielitaitotaso B1.1., jonka alle todellisuudessa jää kuitenkin jopa 75 % kotoutumiskoulutuksen opiskelijoista ja 13 % perusopetuksen päättävistä maahanmuuttajataustaisista

oppilaista (OKM 2017a, 26). Hallituksen linjauksen mukaan (14.4.2016 julkisen talouden suunnitelma) maahanmuuttajien pitäisi siirtyä entistä lyhyemmän kotoutumiskoulutuksen jälkeen ammatilliseen koulutukseen tai valmentavaan koulutukseen. Tämän perusteella kotoutumiskoulutuksen määrärahoja vähennettiin. Tämä tarkoittaa, että kielitaitovaatimuksista joustetaan ammatillisissa koulutuksissa. Se ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että opiskelijat pääsevät koulutukseen mutta joutuvat keskeyttämään opiskelun, koska heillä ei ole realistisia mahdollisuuksia selviytyä opinnoistaan. (OKM 2017a, 26–27.) Toisin sanoen ammattikouluihin pitäisi hyväksyä opiskelijoita heikommalla kielitaidolla kuin ennen, ilman että opiskelijat keskeyttävät koulutuksen riittämättömän kielitaitonsa vuoksi. Tämä tarkoittaa sitä, että ammatillisessa koulutuksessa pitäisi panostaa paljon enemmän kuin ennen opiskelijoiden suomen kielen tukemiseen ja opetukseen.

Lisäksi maahanmuuttajia ohjautuu kotoutumiskoulutusten jälkeisiin koulutuksiin ja kotoutumiskoulutusta korvaaviin koulutuksiin usein sen perusteella, mitä koulutusta on tarjolla, ei todellisten koulutustarpeiden ja oman osaamis- ja koulutustaustan kannalta tarkoituksenmukaisiin koulutuksiin. Toisena ongelmana on, että maahanmuuttajia ohjataan kulttuuristen ennako-oletusten pohjalta opintoihin omista toiveistaan riippumatta (OKM 2016, 24). Myös venäläistautaisen Katjan, joka on asunut Suomessa 19 vuotta ja valmistunut lähihoitajaksi ammattikoulusta, kokemuksen mukaan monet maahanmuuttajat ohjataan hoitolalle vain siksi, että siellä tarvitaan työntekijöitä. Hänen mielestään se on väärin, koska aina ensin pitäisi miettiä, onko tämä henkilölle sopiva ala. Saad puolestaan kritisoi työvoimatoimistoja siitä, että ellei paikkakunnalla ole henkilön koulutukseen tai mielenkiinnon kohteisiin sopivaa koulutusta tarjolla, he laittavat maahanmuuttajan hyväksi katsomalleen kurssille, vaikka hänellä ei olisi mitään mielenkiintoa kyseistä kurssia kohtaan. Jos mitään kurssia ei ole, sitten asiakas laitetaan työkokeiluun, jossa ongelmana on Saadin mukaan se, ettei työvoimatoimiston henkilökunnalla ole tietoa tai kontakteja paikallisiin yrityksiin niin, että he voisivat auttaa työkokeilupaikan saamista asiakkaan oman alan yrityksistä.

Myös ohjauksen ja tiedon puute voi estää maahanmuuttajia hakeutumasta korkeakouluun. Sheima on 37-vuotias irakilainen, joka tuli Suomeen 16-vuotiaana. Hän ehti käydä alkeiskurssin ja valmentavan koulutuksen, mutta sitten hän sai ensimmäisen lapsensa ja jäi kotiin. Lasten hoitamisen vuoksi hänen koulutuspolkunsu on repaleinen. Hän on opiskellut vaatealaa, ravintola-alaa, myynninalaa ja asioimistulviksi. Hän on käynyt muita lyhyitä kursseja, ollut työkokeiluissa ja töissä miehensä perustamassa ravintolassa. Parhailaan hän opiskelee ensimmäistä vuotta lentokoneenasentajaksi ammattikoulussa, mutta miettii taas koulutuk-

sen keskeyttämistä, koska ei ole varma, sopiiko kurssi hänelle sittenkään. Hän ei oikein löydä ammattikoulusta mitään häntä oikeasti kiinnostavaa alaa. Hänen kielitaitonsa on yli kahdenkymmenen Suomessa asutun vuoden ja useiden koulutusten ja tulkin työn myötä riittävä korkeakouluopiskeluihin. Sheima rakastaa omien sanojensa mukaan opiskelua, ja kokee ammattikouluopinnot helpoiksi. Kun kysyn häneltä, onko hän harkinnut korkeakouluopintoja, hän hämmästyttää. Hän itse epäilee kielitaitonsa ja kykyjensä riittämistä ja kokee, että on liian vanha aloittamaan opinnot korkeakoulussa. Hänellä ei ole mitään käsitystä siitä, millaista korkeakouluopiskelu on. Nyt hän on menossa keskustelemaan työvoimatoimiston ammatinvalintapsykologin kanssa, tavoitteena löytää joku häntä oikeasti kiinnostava ala.

Toinen porras: ammatillinen koulutus

Porissa Opin portaillla Satakunnassa -hanke on tukenut lähihoitajaksi opiskelevia maahanmuuttajia myös ammatillisissa opinnoissa. Ajatuksena on ollut, että jos maahanmuuttajia tuetaan tarpeeksi jo ammatillisessa koulutuksessa, heidän opiskelu- ja kielitaitonsa kehittyvät niin, että siirtymä korkeakouluopintoihin tuntuu helpommalta ja mielekkäämmältä. Porissa ammatillisessa oppilaitoksessa WinNovassa on valmistumassa lähihoitajaryhmä, jossa kaikki opiskelijat ovat maahanmuuttajia. Tämän ryhmän kanssa hanke on kokeillut muutamia eri tukimuotoja, kuten ylimääräistä tukipajaa sekä samanaikaisopetusta ammattiopettajan ja suomen kielen opettajan yhteistyönä.

Opiskelijoiden mielestä erityisesti samanaikaisopettajuudesta oli apua. Tällainen suhteellisen uusi toimintamalli ei kuitenkaan saanut suosiota kaikkien ammattiopettajien joukossa, joista osa koki suomen kielen opettajan läsnäolon häiritseväksi. Sen sijaan kerran viikossa järjestettävä vapaaehtoinen tukipaja, jossa olisi saanut apua esimerkiksi tehtävien teossa ja kokeisiin lukiessa, ei ollut suosittu ja se lopetettiin vähäisen osallistujamäärän vuoksi.

Opiskelijapalautteen perusteella tukea kaivataan eniten opiskeluiden alkuvaiheessa. WinNovassa Rauman toimipisteellä alkoikin vuonna 2017 keväällä uusi lähihoitajakoulutus maahanmuuttajille, ja tämä ryhmä on saanut hankkeelta tukea jo heti opiskeluiden alkuvaiheessa. Aika näyttää, miten tämä vaikuttaa opiskeluiden sujumiseen ja jatko-opiskelun kiinnostavuuteen verrattuna ryhmään, joka sai tukea vasta myöhemmin opinnoissaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi: Kipupisteet ja toimenpide-esitykset II (OKM 2017a, 27–28) esitetään, että ammatillisen koulutuksen opettajille järjestetään täydennyskoulutusta,

jonka tarkoituksena on edistää suomen kielen oppimisen integrointia ammatillisiin opintoihin, suomen/ruotsin kielen kielitietoista opetusta sekä samanaikaisopetusta. Tämä tulee olemaan suuri haaste ammatillisille opettajille, jotka jo nyt yrittävät omaksua ammatillisen koulutuksen reformista aiheutuvia muutoksia ja digitaalisen opetuksen lisäämistä, kun samaan aikaan ammatillisen opetuksen määrärahoja on leikattu.

Ammatillisen koulutuksen puolella maahanmuuttajien tutkinnon osien suorittamisessa ongelmia voi tulla myös sen osalta, että työharjoittelupaikan edustajan mielestä opiskelijan kielitaitotaso ei riitä tutkinnon osan hyväksyttävään suorittamiseen. Kuitenkin OKM on julkaisussaan linjannut, että ajattelutavan tarvittavasta kielitaidosta on muututtava: kielitaidon on oltava riittävän hyvä vasta siinä vaiheessa, kun opiskelija valmistuu ammattiinsa. (OKM 2017a, 27.) Kun Suomi pikkuhiljaa monikulttuuristuu ja erilaiset tavat puhua suomea yleistyvät, luultavasti myös muu kuin kantasuomalaisen suomen kieli nähdään riittävän oikeana ja hyvänä suomen kielenä. OKM jatkaa, että ammattiopintojen aikana tulisi kuitenkin olla mahdollisuus täydentää kielitaitoaan jatko-opintojen edellyttämälle tasolle (OKM 2017a, 27). Tämä tarkoittaa, että sekä suomea äidinkielenään että suomea toisena kielenä puhuville pitäisi turvata riittävä suomen kielen resurssi ammattikoulutuksen aikana.

Kolmas porras: korkeakoulutus

Metropolia Ammattikorkeakoulussa ja Jyväskylän yliopistossa käynnistettiin vastuukorkeakoulutoiminta tammi-helmikuussa 2016 Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän ensimmäisen toimenpide-esityksen pohjalta (Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:1) englanninkielisen Supporting Immigrants in Higher Education in Finland (*SIMHE*) -otsikon alle (OKM 2017b, 12). Sen tavoitteena on nopeuttaa ja sujuvoittaa kansainvälisten henkilöiden korkeakouluopintoihin pääsyä (OKM 2016, 25). Voimme olettaa, että kansainvälisillä henkilöillä tarkoitetaan sekä maahanmuuttajia että vaihto-opiskelijoita, vaikka nämä kaksi ryhmää ovatkin keskenään hyvin erilaisia. Ajatuksena vastuukorkeakoulutoiminnassa on, että koska korkeakoulut tuntevat alueen ja koko valtakunnan tutkinto- ja täydennyskoulutusmahdollisuudet, he osaavat ohjata henkilöt oikeille koulutuspoluille (OKM 2016, 25). Vuodesta 2017 lähtien pilotissa on ollut mukana edustajat uusista vastuukorkeakouluista, joita ovat Helsingin yliopisto, Turun yliopisto, Oulun ammattikorkeakoulu sekä Karelia-ammattikorkeakoulu (OKM 2017b, 13).

Vastuukorkeakoulut toimivat yhteistyössä opetushallituksen, vastaanottokusten sekä TE-toimistojen kanssa. Tavoitteena on löytää valtakunnallisesti toimiva malli, joka olisi sovellettavissa muihinkin korkeakouluihin. (OKM 2016, 25.) Vastuukorkeakouluissa ohjataan maahanmuuttajia löytämään itselleen sopiva koulutuspolku keskustellen. Hankkeen tarkoituksena on myös luoda valmentavien opintojen suosituksia korkeakouluille ja selvittää, kuinka käyttökelpoinen ajatus on, että maahanmuuttajien valmentava koulutus olisikin samanaikaista kielikoulutusta varsinaisen korkeakouluopintojen kanssa, niin että opintojen jatkaminen korkeakoulussa olisi helpompaa. Yhtenä tavoitteena oli vielä varmistaa, että valmentavaa koulutusta tarjottaisiin riittävästi ja monipuolisesti eri aloille. Valmentavalla koulutuksella on myös tärkeä rooli toimia väylänä yliopisto-opintoihin ja sen pitäisi mahdollistaa kielitaidon kehittyminen ainakin tasolle B2.2, niin että opiskelija pystyisi sen jälkeen opiskelemaan tutkintotavoitteisessa koulutuksessa. (OKM 2016, 26, 28.) Rivien välistä voi siis lukea, että taso B2.2 olisi sopiva taso korkeakouluopintoihin.

Jyväskylän SIMHE-hankkeessa on tehty useita tärkeitä havaintoja korkeakoulutettujen maahanmuuttajien koulutuksen esteistä Suomessa. Lähtömaassa kesken jääneitä opintoja on vaikea päästä jatkamaan suomessa, vaikka aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) käytännöt ovatkin olemassa, sillä niiden piiriin pääsee vasta, kun on tutkinto-opiskelija. Se taas edellyttää, että maahanmuuttaja pääsee ensin sisälle pääsykokeessa, jossa hän kilpailee äidinkielisten kanssa samoista opiskelijapaikoista. Katja pääsi vuonna 2007 ammattikorkeakouluun normaalahaun kautta opiskelemaan sairaanhoitajaksi, mutta hän keskeytti koulutuksen vaikean perhetilanteen vuoksi, koska ei tiennyt, että on mahdollista pitää taukoa opiskeluista. Myöhemmin paremmassa elämäntilanteessa hän haki kahteen korkeakouluun ja ammattikouluun opiskelemaan, mutta tällä kertaa pääsi vain ammattikouluun. Nyt valmistuttuaan hän aikoo tehdä hetken töitä, mutta hakea jossain vaiheessa taas korkeakouluun, sillä terveydenhoitajan työ on hänen unelmansa.

Sopivia suomen kielen kursseja on tarjolla liian vähän etenkin suomea jo aika hyvin hallitseville. Ongelmana sopivien kielikurssien järjestämisessä on lähinnä resurssit, joten siksi Jyväskylän SIMHE-hanke ehdottaa ratkaisuksi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyössä järjestämää kielen opetusta. Lisäksi ehdotetaan, että perinteisten pääsykokeiden rinnalle pitäisi kehittää toisenlaisia tapoja osoittaa osaamisensa, sillä muun muassa kielellisten seikkojen vuoksi perinteiset pääsykokeet eivät aina palvele maahanmuuttajia. (OKM 2017b, 22.) Myös ministeriötasolla on huomattu, että perinteiset opiskelijoiden valintamenetelmät

vaikeuttavat siirtolaisten hakeutumista korkeakoulutukseen. Tulevaisuudessa vielä lisää haasteita tuonee se, että suomalaisen ylioppilastutkinnon merkitystä korkeakouluvalinnoissa halutaan lisätä. Myös lukuvuosimaksut ovat usealle EU- ja ETA-maan ulkopuolelta tulevan maahanmuuttajan koulutuspolulla ylittämätön este. (OKM 2017b, 22.)

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) raportissa (Karvi 2017, 4) kerrotaan, että opetushallinnon tietopalvelu Vipusen ja korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon (VIRTA-opintotietopalvelu) mukaan vuosien 2010–2017 aikana valmentavaa koulutusta on tarjonnut 13 ammattikorkeakoulu: Diakonia-ammattikorkeakoulu, Metropolia, Haaga-Helia, Karelia, Laurea, Savonia, Humanistinen ammattikorkeakoulu sekä Hämeen, Kaakkois-Suomen, Kajaanin, Lahden, Saimaan ja Turun ammattikorkeakoulut. Ammattikorkeakouluista vain Metropolia on järjestänyt koulutusta joka vuosi ja osallistujamäärä ovat olleet suuret. Kuitenkin yhteensä kymmenen ammattikorkeakoulua ei ole järjestänyt valmentavaa koulutusta ollenkaan.

Valmentavan koulutuksen pituus ja sisältö ovat vaihdelleet suuresti. Tyypillinen koulutus kestää kolmesta kuuteen kuukauteen ja on noin 20–30 opintopistettä. Käytännössä valmentavien opintojen pääfokus on kieliopinnoissa. Lisäksi yleensä vahvistetaan opiskelutaitoja, kuten itsenäisen ja tutkivan oppimistavan omaksumista, perehdytään koulutusalaan ja suomalaiseen korkeakoulujärjestelmään ja opiskelukulttuuriin yleensä. Myös pääsykoevalmennus kuuluu usein koulutukseen. Joskus valmentavassa koulutuksessa on ollut myös työkokeilujakso. (Karvi 2017, 7–8.) Opin portailta -hankkeessa Porissa ja Raumalla on järjestetty valmentavaan koulutukseen rinnastettavaa kurssia, joka on ollut kestoltaan vaihtelevasti 1,5–5 kuukautta ja opetuksessa on keskitytty korkeakouluvalmiuksien parantamiseen opiskelutaitoja ja suomen kielen osaamista vahvistaen. Koulutuksessa on myös kerrottu siitä, millaista korkeakouluopiskelu Suomessa on, on tavattu suomalaisia Diakin opiskelijoita, tutustuttu kirjaston käytäntöihin ja muihin käytännön asioihin. Hankkeen koulutuksesta ei ole saanut opintopisteitä, joskin sellaista mahdollisuutta on mietitty, koska se saattaisi osaltaan motivoida käymään koulutuksen loppuun saakka.

Osallistujien motiivit tulla koulutukseen ovat olleet hyvin moninaisia: useat aikovat hakea korkeakouluun, mutta mukana on aina ollut myös sellaisia opiskelijoita, jotka osallistuvat kurssille vain suomen kielen taitoansa parantaakseen vailla mitään ajatusta korkeakouluopiskelusta. Varsinkaan pienemmällä paikkakunnalla ei ole mitään muuta mahdollisuutta, jos haluaisi opiskella suomen kieltä yli tason B1.1. Myös Karvin (2017, 11–12) raportissa asia on pistetty merkille: valmenta-

van koulutuksen opiskelijoista 25 % käyttää koulutusta suomen kielen kurssina. Koulutuksen edetessä tällaiset opiskelijat ovat kuitenkin usein jättäneet kurssin kesken, koska he eivät ole saaneet kurssilta sitä, mitä ovat hakeneet: vain suomen kielen opiskelua. Heidän näkökulmastaan kurssilla on liian vähän suomen kieltä ja keskitytään liikaa opiskelevalmiuksien kehittämiseen. Koulutuksen jälkeen, lähempänä pääsykoetta, hanke on järjestänyt kolmipäiväisen, maksuttoman pääsykoevalmennuksen, joka on ollut suosittu ja josta on saatu hyvää palautetta.

Pääsyvaatimuksena valmentavaan koulutukseen on usein hakukelpoisuus ja kiinnostus korkeakouluopintoihin sekä tietty kielitaitotaso, esimerkiksi B1.1. Hakukriteerit ovat usein luonteeltaan joustavia. Ennen koulutuksen alkamista hakijat yleensä haastatellaan ja heidän suomen kielen tasonsa testataan. Valmentava koulutus ei ole suora, automaattinen tie tutkinto-opiskelijaksi, vaan opiskelijan täytyy hakea korkeakouluun normaalin hakumenettelyn kautta. (Karvi 2017, 7–8.) Porissa hankkeen koulutukseen on päässyt helposti mukaan, sillä hakijoita ei ole ollut niin paljon, että karsintaa olisi täytynyt tehdä. Kurssille hakijat on haastateltu ja kielitasovaatimuksena on ollut juurikin B1.1. Koulutuksen jälkeen osa opiskelijoista on hakenut Diakiin opiskelemaan sairaanhoitajaksi tai sosionomiksi hankkeen mahdollistaman erillishaun kautta.

Karvin (2017, 9) raportista kävi myös ilmi, että ammattikorkeakouluilla on ollut vaikeuksia löytää tarpeeksi osallistujia valmentavaan koulutukseen ja hakukriteereistä on jouduttu joustamaan. Samanlaisia havaintoja olemme saaneet Opin portailla Satakunnassa -hankkeessa. Olemme pohtineet, missä ja miten markkinoida kurssia, sillä useat alueen maahanmuuttajien parissa työskentelevät tietävät kuitenkin, että korkeakoulutettuja, lisäkoulutusta kielen ja opiskelevalmiuksien kanssa tarvitsevia maahanmuuttajia on alueella useampia. Kysymys kuuluu, miten heidät tavoittaa ja miksi he eivät ole hakeutuneet koulutukseen, jos tietävät, että sellainen järjestetään.

Opin portailla Satakunnassa -hankkeen tarjoama erillishaku maahanmuuttaja- ja romanitaustaisille henkilöille on saanut kiitosta ja osoittautunut hyväksi ja tärkeäksi malliksi. Useimmiten normaalihaussa hakevilla maahanmuuttajilla on vaikeuksia päästä korkeakouluun nimenomaan kielitaitonsa takia, jopa tasoilla B2 tai C1 (Karvi 2017, 10). Ratkaisu tähän voisi olla pysyvä mahdollisuus hakea erillishaussa. Opintojen aikana kielitaito kuitenkin kohoaa, niin että pelko siitä, etteivät erillishaun kautta tulleet opiskelijat pärjäisi varsinaisissa opinnoissa, osoittautuu usein turhaksi. Toki opintojen alkuvaiheessa tarvetta tuelle on. Opin portailla -hankkeessa opiskelijoita on tuettu muun muassa järjestämällä monimuoto-opintojen etäviikkoina tukipajapäivä, johon opiskelijat voivat tulla oman

aikataulunsa mukaan tekemään kurssitehtäviä, lukemaan tenttiin ja saamaan apua ongelmiinsa alan opettajilta, suomen kielen opettajilta ja opinto-ohjaajilta. Lisäksi heillä on mentoreinaan oman alansa vanhemmat, suomea äidinkielenään puhuvat opiskelijat, joilta voi kysyä apua tarvittaessa. On myös osoittautunut, että kun kerralla tulee opiskelemaan suurempi joukko maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita, vertaistuen voima on suuri ja jo se auttaa heitä pärjäämään opiskeluissaan paremmin. Erilaiset hankkeet ovat siis mahdollistaneet hakeutumisen ammattikorkeakouluihin, mutta vaikka monissa ammattikorkeakouluissa on tarjottu valmentavaa koulutusta, yliopistoissa tällaista mallia ei ole ollut käytössä (Karvi 2017, 9).

Hissi: tutkintojen tunnustaminen

Tavoite on, että ulkomailla suoritettut tutkinnot, opinnot ja työkokemus ovat pohjana koulutuksen suunnittelulle ja täydentämiselle Suomessa (OKM 2016, 15). Siirtolaisten opintojen ja muun osaamisen tunnustamiseen ja tunnustamiseen liittyvä toiminta on koko maan tasolla vielä melko epäsystemaattista ja struktuuroimatonta. Kun osaamista ei tunnusteta ja tunnusteta, saattaa henkilö päätyä koulutustaan vastaamattomiin tehtäviin tai suorittamaan aikaisemman tutkinnon kanssa päällekkäisiä opintoja - eikä turhautuminen edistä integraatiota. (OKM 2017a, 29.)

Saad on itse etsinyt internetistä tietoa tutkintojen tunnustamisesta ja ottanut itse yhteyttä Aalto-yliopistoon kysyäkseen, kuinka hänen täytyy toimia. Tällä hetkellä hän odottaa vastausta ja opiskelee samaan aikaan ammattikoulussa tietojenkäsittelytiedettä. Vaikka hänellä on alalta insinöörin koulutus, hän ajattelee, että hänen täytyy silti opiskella Suomessa ammattikoulussa samaa alaa, jotta saa kielitaitoansa nostettua ja saa kontakteja alalta. Hän siis käyttää ammattikoulua ikään kuin kielikouluna. Lisäksi hän ajattelee, että vaikka hänen tutkintonsa Syyriasta tunnustettaisiin, hän ei pysty tekemään Suomessa insinöörin töitä heti, vaan hänen täytyy edetä pikkuhiljaa käytännöllisempien töiden kautta koulutustaan vastaaviin töihin, koska kielitaito on vielä kauan liian heikko.

Katjalla on Venäjältä sairaanhoitajan pätevyys ja pitkä työkokemus alalta, mutta hän opiskeli silti lähihoitajaksi ammattikoulussa. Hän sai ammattikoulutuksessa joitain kurseja hyväksiluettua aiemman kokemuksensa vuoksi. Toinen venäläinen, 28-vuotias Arvo, on uudelleen kouluttautunut Suomessa ja tekee baarimikon töitä, koska kokee venäläisen todistuksen kääntämisen suomeksi niin vaikeaksi prosessiksi. Venäjällä hän on opiskellut fysiikkaa yliopistossa, mutta

opinnot jäivät kesken eikä hän aio jatkaa niitä Suomessa, sillä todistuksen tunnustamisen lisäksi pelkää, ettei B2-tasoinen suomen kieli riitä.

Lopuksi

Maahanmuuttajien koulutuspolut saattavat katketa tai juuttua erilaisiin valmistaviin koulutuksiin tutkintoon johtavan koulutuksen korkeiden kielitaitovaatimusten vuoksi (OKM 2016, 24). Siirtymät koulutustasolta toiselle näyttävät olevan vaikeita kielitaidon vuoksi: Kotoutumiskoulutuksen jälkeen kielitaito harvoin riittää suoraan ammattikouluun saatikka korkeakouluun. Varsinkin pienemmillä paikkakunnilla maahanmuuttajien mahdollisuudet opiskella kieltä yli B1.1-tason ovat todella heikot. Jos tämän tasoihin kieliopintoihin ei ole resurssia, Suomelta jää hyödyntämättä valtava korkeakoulutettujen maahanmuuttajien potentiaali. Monet korkeasti koulutetut maahanmuuttajat myös muuttavat pääkaupunkiseudulle parempien (kieli)koulutusmahdollisuuksien perässä. Kielitaidon lisäksi tarvittaisiin enemmän asiantuntemusta maahanmuuttajien ohjaamiseen alkuvaiheesta lähtien. Erilaiset maahanmuuttajien ja pakolaisten kanssa työtä tekevät viranomaiset tarvitsisivat lisäkoulutusta ohjaamiseen ja tietoa erilaisista mahdollisuuksista. Tällöin resursseja ei menisi hukkaan, kun maahanmuuttajat ohjataan väärin koulutuksiin, jotka he keskeyttävät. Usein maahanmuuttajat opiskelevat turhan pitkään, kun tutkinnon rinnastamisella he saisivat saman tutkinnon itselleen huomattavasti lyhyemmällä opiskeluajalla.

Ammattikorkeakouluihin on kehitetty erilaisia valmentavia koulutuksia hankkeiden ja projektien myötä. Kuitenkin kaikki hankkeet loppuvat aikanaan ja olisi-kin tärkeää, että kehitettäisiin pysyvä rakenne ja rahoitus erilaisiin siltaopetukseen kotoutumiskoulutuksesta ammattikouluun, ammattikorkeakouluun ja yliopistoon. Viime kädessä kyse on resursseista ja rahasta, panostuksesta tulevaisuuteen ikärakenteeltaan yhä vanhenevassa Suomessa.

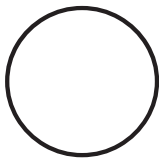
LÄHTEET

- Karvi (2017). *Ammattikorkeakoulujen maahanmuuttajille järjestämä korkeakouluopintoihin valmentava koulutus vuosina 2010–2017*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 2017:15. Saatavilla 29.5.2018 https://karvi.fi/app/uploads/2017/06/KARVI_1517.pdf
- OKM (2016). *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:1. Saatavilla 29.5.2018 http://www.cimo.fi/instance-data/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/79521_okm1.pdf
- OKM (2017a). *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – Kipupisteet ja toimenpide-esitykset II*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5. Saatavilla 29.5.2018 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79439/okm05.phphttp://www.cimo.fi/palvelut/palvelut_toimialoittain/korkeakoulutus/korkeakoulut_tukemassa_maahanmuuttajiadf?sequence=1
- OKM (2017b). *Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminta*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:38. Saatavilla 29.5.2018 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-502-0>
- Testipiste (2016). Vastaanottokeskuksissa toteutettu alkuvaiheen osaamisen tunnistaminen. Aikuisten maahanmuuttajien kielitaidon arviointikeskus. Saatavilla 29.5.2018 http://minedu.fi/documents/1410845/4240776/VOK-raportti_2016/86ea0123-d929-4aa6-b453-95eaa1ec2dd7/VOK-raportti_2016.pdf

Outi Puolanne

MONIKULTTUURINEN AIKUISOPPIJA SUOMALAISELLA KOULUTUSPOLULLA

Vaikuttavuus hankkeessa - merkitys yksilötasolla

Olen kuunnellut ja koonnut ajatuksia sekä tunteita, joita monikulttuuriset aikuisopiskelijat ovat kokeneet koulutusjärjestelmämme kielili- tai valmentavilla kursseilla sekä ammatillisissa perusopinnoissa matkalla korkeakoulutukseen - kaksikymmentäkahdeksan persoonaa, kulttuuria ja opintopolkua. Kooste perustuu haastatteluihin ja kirjattuihin keskusteluihin tilanteissa, joissa ihminen on uudessa kulttuurissa juurtumassa ja hakemassa ammatillista paikkaansa (kokemuksia korkeakouluvalmiuksien valmennuskurssilaisilta, monikulttuurisilta hoiva-avustajaopiskelijoilta, sosiaali- ja terveysalan s2-perustutkinto-opiskelijoilta). Olen tiivistänyt saamani aineiston ja nostanut esiin oleellimmat huomiot ja sävyt kirjoitukseni aihepiiriin liittyen. Kyseisen hankkeen työskentelyn lomassa teema johdatti luokseen ja aihetta oli edes hieman pöyhäistävä.

Tilaisuus ja tahtotila

Jokainen hankeosallistuja on yksi tarina. Olemme osallisina elämänkohtaloiden katkelmissa, ehkä ydin- tai solmukohdissa. Merkintä läsnäololistassa kuvastaa tilastollista kohtaamista. Kohdejoukkoa on saavutettu. Kunpa pysyisivät vielä mukana kurssin loppuun saakka. Vaikuttavuus ihmisen arjessa ja elämässä, tänään ja

tulevaisuudessa, yhteiskunnallisesti ja inhimillisesti, sitä olen pohtinut. Jokainen oppija, valmennettava persoona, synnyttää kohtaamisen ohjaustilanteessa. Jos uhraataan aikaa hetki toisillemme, täytyy se tehdä tavoitteellisesti: Mitä tarjotaan ja kenelle? Millaisia ohjeita ja valintoja suositellaan ja millä motiiveilla? Millaisia sisältöjä ja painotuksia tarjotaan? Kuinka tunnistetaan oleellinen tuen tarve? Onko se linjassa hankkeen tavoitteiden kanssa? Kuinka toiminta olisi myös tehokasta ja taloudellista sekä pitkäkestoisesti merkittävää?

Jo muutama kohtaaminen jättää jäljen ja on elävä prosessi molemmille. Hankkeen tavoitteet ja toteutus elämän käänneissä opettavat eniten. Nämä osoittavat tarpeet, joihin tulisi tarttua ja kohteet, joita ei vielä osattu huomioida. Prosessit ovat liikkeessä. Tulee jatko- ja uusia hankkeita.

Motivaatiosta olemme keskustelleet opiskelijoiden kanssa paljon. Sitä löytyy ja sitä puuttuu. Mikä palkitsee ja miksi? Onko tästä hyötyä nyt tai suuressa kuvassa molemmille toimijatahoille? Keskusteluissa huomaan, että motivaatiota on totuttu perustelemaan ja selittämään - vakuuttamaan kyselijälle olemassa olevaa tahtotilalla.

Mitä oppija tarvitsisi tilanteessaan? Puhutaanko vain hankkeen näkökulmasta ja suulla vai ohjaajan koko osaaminen ja tietämys peliin laittaen? Ohjataanko kaikki mahdollisuudet ja tarpeet huomioiden vai vain hankkeen fokuksen mukaisesti? Ratkaisukeskeisesti tulisi kartoittaa kokonaistilanne ja kohdistaa toimet tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti. Tavoitellaan hankkeen tavoitteita, mutta tavoitellaanko yksilön tavoitteita? Hankepalapelissä on tietyn muotoisia koloja, pitäisi löytää oikeita palasia koloihin. Meillä on nyt tietyn muotoisia paloja, mutta ei välttämättä oikeanlaisia koloja. Molemmat osapuolet yrittävät sopeutua. Täytyy elää ja rahoittaa elämänsä. Tahtotila ja tarpeet osuvat joskus kohdalleen.

Lähtökohdat ja tulevaisuuden näkymiä

Yksilö tai perhe päättää lähteä kotimaastaan toiseen maahan. Työn perässä muuttamiseen on tavoitteellista ja usein aluksi määräaikaista. Kriisien vuoksi muuttaneet ovat erilaisessa tilanteessa - lähes kaikki heistä "toistaiseksi"-tilassa. Kannattaako siis aloittaa uusien ovien avaaminen ja juurtumisprosessi? Ihminen on ihmiselle ihminen myös ohjaustilanteessa. Vai onko ohjaaja aikataulutettu omine tavoitteineen etenevä toimija, jolle ihmiset ovat osallistujia, kalenterimerkintöjä?

Kotoutumisen tukeminen ja sen edistymisen seuranta olisi luontevaa moniammatillisesti toimien kaikilla tasoilla ja tahoilla, missä toimia kulttuuristen muuttajien kanssa tehdään. Olisi taloudellistakin toimia lavealla sektorilla. Usein vaan huomaamme, ettei ole valmiuksia, resursseja tai ideaa kokonaisvaltaiseen oppijan

ohjaamiseen. Ilahduttavia, jopa liikuttavia ovat olleet virallisen agendan sivuun johdattaneet keskustelut, pohdinnat ja avautumiset, jolloin halutaan aidosti näkökulmaa ja opastusta edistämään ratkaisukeskeisesti ja tehokkaasti kohti syntynyttä ideaa. Tällöin myös jopa tunnistettava innostuksen häivähdys on ilmaantunut esiin.

Seuraavassa teen katsauksen lähdejoukkoon ja heidän taustoihinsa. Iältään haastatellut ovat 19–52-vuotiaita. He ovat kotoisin muun muassa Baltiasta, Itä-Euroopasta, Thaimaasta, Japanista, Kiinasta ja Syyriasta. Koulutustausta heillä on tutkinnottomista korkeakoulutettuihin: peruskoulutusta, lukio, tradenomi, ammattitutkintoja, lastentarhanopettaja, sairaanhoitaja, bioanalyttikko, kauppatieteiden kandidaatti, kielenopettaja, kasvatustieteen kandidaatti.

Haastateltujen työkokemus lähtömaissa on myös moninainen. Heillä on sekä pitkiä ammatillisia uria että kokeilevia työkokemuksia vaihtelevilta aloilta. Teknisen alan edustajia ei ole. Rohkeana päätelmänä voisi jopa ajatella sen ylivertaisuuden monikulttuurisena työllistäjänä ja hankitun ammatillisen osaamisen siirrettävyyden maasta toiseen muutettaessa. Usein työllistyminen omalle alalle uuteen maahan on myös ollut sysäyksenä perheiden muutoille. Tätä kohdejoukkoa tarkastellessa huomio kiinnittyy myös naisvaltaisuuteen. Suomessa he ovat työllistyneet lähinnä tehtäviin, joissa ei vaadita varsinaisesti ammatillista koulutusta, kuten kaupan ja teollisuuden pariin sekä siivoustöihin. Suurin syy tähän ovat kielitaidon ja koulutuksellisten pätevyyksien todentamisen haasteet suomalaisen osaamisluokituksen mukaisesti.

Edellä kuvatuista syistä opiskelijaryhmät ovat varsin heterogeenisiä, mikä toisaalta aiheuttaa opetuksellisia haasteita, mutta myös kotouttaa vertaiskokemusten moninaisuuden rohkaistessa huomaamaan omat mahdollisuudet. Opettaja on myös linkki kulttuurien välillä.

Työskentelymahdollisuus kiinnostaa.

Täytyy oppia kieli ja opiskella.

Olemme niin samanlaisia.

On hyvin vaikeaa tutustua.

Täytyisi luottaa ja täytyy myös suojella itseään.

*Muistot tulevat pienistä asioista.
Täytyy olla rohkea ja täytyy vain jaksaa, myös ikävöidä.
Joskus olen surullinen täällä ja hiljaa.*

*Täällä on kaunista ja rauhallista.
Täällä on niin toisenlaista. Kaikki.*

Pitäisi syntyä uudestaan ja säilyä itsenä kuitenkin.

*Haastavaa, kun niin eri taustaiset
ja eri kykyiset ovat samoissa ryhmissä.*

*Olen turhautunut jos se on liian haastava
tai jos se on itsestään selvää.*

Uudet suunnitelmat ja onnistumiset näillä mahdollisesti alkaneilla poluilla nousivat myös teemaksi aineistoa koostaessa. Haastateltujen oleskeluaika Suomessa vaihtelee vuodesta reiluun kymmeneen vuoteen. Muuton syyt ovat olleet moninaiset pääasiassa perhesiteet tai työ. Heillä kaikilla on tarkoitus jäädä Suomeen. Heidän kielitaitonsa on edelleen hyvin vaihteleva. Heikompi kielitaso ei kuitenkaan korreloi motivaation kanssa, päinvastoin. On ollut ilahduttavaa huomata kielitaidon vahvistuminen jo lyhyempienkin kurssien aikana. Kun kieltä käytetään, se notkeutuu. Oleellista on tarjota opiskelijoita osallistava innostava ja rohkaiseva oppimisilmapiiri. Tiedon hankinnan lisäksi kurssien merkitys on ollut itsetunnon ja roolien vahvistuminen uudessa maassa. Vaikka valmennuskursseille on laadittu suunnitelmat ja tavoitteita tai perustutkinto-opinnoissa on opetussuunnitelmat toteutettaviksi, on huomioitava osallistujien koulutus- ja työkokemustaustan moninaisuus. Henkilökohtaistaminen, kuten kaikilla opiskeluasteilla on oleellista myös näissä yhteyksissä oppimisen tarpeiden kartoittamiseksi.

Kielitaidon merkityksen kuvaaminen lyhyesti on haastavaa. Ymmärretyksi tuleminen on perusoikeus ja vuorovaikutuksen, kuulluksi tuleminen ehto. Tai varsinkin, kun ei tule ymmärretyksi.

En ole tyhmä.

Itkettä, haluan lopettaa ja jättää sikseen.

En vain anna periksi.

Ikä tulee vastaan, ennen kuin opin kielen.

Kielitaito edistyy ja opinnot sujuvat.

Olemme ryhmä. Millainen tämä ryhmä on?

Minä harrastan opintoja.

Mikä olisi minun tahtoni ja kiinnostukseni nyt Suomessa?

Olen viisas ja osaan.

En kuule. En ymmärrä.

Ajattelen kielelläni. Kuuntelen itseäni.

Kuka on se, joka puhuu suomea.

He tahtovat ymmärtää! Minun ajatukseni ovat minun sydämeni kielellä, mutta minä selviän kyllä.

Minulle pitää puhua selkeästi.

He yrittävät ymmärtää. Vakavina. Hymyillään ja nyökytellään.

Iltaisin mietin, mitä puhuimme? Mitä sanoin, mitä tahdoin sanoa? Mitä hän tarkoitti? Miksi hän sanoi niin? Vielä en tiedä, milloinka se muuttuu helpoksi tai helpommaksi.

Tällä hetkellä minun opintoni menen sujuvampi kuin viime vuona. Tämä vuosi minä puhun suomea parempi kuin viime vuona. kaikki ymmärtää parempi mitä minä puhun.

Puhekeli on vaikea minulle. kirjoittaminen on vaikea minulle myös.

*Minä luen ja kirjoitan hitaasti vielä. Siksi minä käytän
enemmän aikaa kuin muut.*

*Olen saanut tukea opintoihin opiskelijapalvelutoimistosta ja
opettajat auttavat minun opinnoissa paljon.*

Heillä on runsaasti kokemuksia, että heitä halutaan ja yritetään auttaa. Oppimisen edistymisestä pidetään huolta. Vertaistuella ryhmissä ja uusiin samassa tilanteessa oleviin tutustuminen ovat jo sinänsä olleet syy olla mukana. On syntynyt jopa ystävyysuhteita.

Tilanteet ovat haastaneet löytämään itsestä uusia puolia ja voimavaroja, mikä on johtanut tai voi johtaa uusiin opinto- ja työkuviioihin. Kuulluille opiskelijoille yhteistä on, että heille kaikilla opiskelu on ollut alku johonkin uuteen ja voi synnyttää jatkumon esimerkiksi jatko-opiskeluun. Tehdyt ratkaisut ovat saaneet pohtimaan elämää ja sen kulkua ja valintojen seurauksia. Usko tulevaisuuteen on kuitenkin pääasiallinen tunnetila.

Ihmisen toiminnallisuus ja motivaatio sekä itsetunto ovat heräteltävissä. On palkitsevaa olla osallisena oppimisen ja hyvinvoinnin edistymisen prosesseissa, kun eri ikäinen ja eri taustainen henkilö löytää elämään mielekkyyttä ja omia voimavarojaan toteuttaa tulevaisuuttaan mielekkäästi.

Pedagoginen ajattelu ja toiminta hankkeessa

Opettajana ja ohjaajana koen vastuullista osallisuutta oppimisprosessissa. Oppijan innostaminen ja elämykset metodit oppimaan ohjaamisen toimintamuotoina vahvistavat kohtaamiseen ja vaativat opettajalta valppautta sekä alttiutta tutustua oppijaan ja hänen maailmaansa. Pedagogisen kokemukseni mukaan näillä on suuri merkitys oppijaidentiteetin muokkautumisessa, inhimillisessä kasvussa ja kognitiivisessa oppimisessa. Myönteinen energia käynnistää prosesseja ja kannustaa tavoittelemaan päämääriä. Vastuullisuus omasta panostuksesta kasvaa suhteessa koettuun hyvinvointiin. Kasvatuskulttuuri vaikuttaa kumuloituvasti yhteiskunnallisestikin.

Olen joutunut ja päässyt etsimään vaihtoehtoisia toimintatapoja opettaa. Kohtaamiset hyvin erilaisissa elämäntilanteissa elävien oppijoiden kanssa ovat sekä rikkastuttaneet omaa ajattelua, että luoneet haasteen oppia ja oivaltaa itse lisää. Tästä muodostuu oppimisen ja opettamisen mielekkyys ja palkitsevuus. Työ itsessään voimaannuttaa haasteidensa kautta. Mielekkäät, haasteelliset työtehtävät ja yh-

teisöt ovat vastalääke puutuneisuudelle ja pysähtyneisyydelle. Ne mahdollistavat prosessien kehittymisen ja hyvinvoinnin lisääntymisen. Kohtaamiset vahvistavat inhimillisyyttä, jonka tunnen olevan yksi opettajuuden ydinasioista.

Asiantuntijuus ei voi supistaa kuvakulmaa, päinvastoin sen tarkoitus on laajentaa perspektiiviä ja samalla taitoa fokusoida oleelliseen. Ajattelun laveus ja toisaalta fokusoinnin tarkkuus ovat myös taloudellisia tapoja rakentaa toimintakulttuureja.

Voiko pedagogi olla oppijan kanssakulkija ja kohdata ihmisyyden moninaisia ulottuvuuksia, tai voiko pedagogi muuta ollakaan? Ymmärtävä vuorovaikutus silottaa myös haasteellisia elämänvaiheita ja sitouttaa vastuullisuuteen samalla, kun sen myönteiset vaikutukset näkyvät ja tuntuvat itsetunnon ja mielekkyyden lisääntymisenä. Tavoitteena on vahvistaa osaamista ja halukkuutta panostaa opiskeluun sekä samalla avartaa näköaloja ja madaltaa kynnyksiä oppia lisää ja hankkia valmiuksia jatkaa opiskelua korkeakoulussa.

Kyllä. Minulla on jatko-opintoajatuksia. Mutta en ole ihan varma, mitä haluan opiskella. Ehkä sairaanhoitoja.

Sari Karasti & Johanna Tomberg

MONIKULTTUURINEN OHJAUS

Runas maahanmuutto on yllättänyt suomalaisen koulutusjärjestelmän, joten tähän on vastattu järjestämällä monenlaista koulutusta. Artikkelisamme keskitymme miettimään ohjausta ja sen merkitystä maahanmuuttajaopiskelijalle sekä mitä vaatimuksia tämä asettaa ohjaajille. Perinteisesti opiskelijoita on koululaitoksissa ohjattu, mutta nyt joudutaan miettimään ohjausta eri näkökulmasta, kun ohjattava ei olekaan syntyperäinen suomalainen.

Lätti (2009) toteaa artikkelissaan Moniääninen ohjaus, että ohjausta perinteisesti lähestytään koulutuksen vaiheiden näkökulmasta ja vaiheita ovat hakeutuminen, opintojen aloittaminen, opiskelu, opintojen päättäminen sekä opintojen jälkeinen ohjaus. Lätin (2009) toimittamassa kirjassa ohjausta tarkastellaan aikuisopiskelijan kannalta huomioiden hänen elämäkokonaisuutensa ja tuen tarpeensa, mutta myös tarkastellaan ohjausta ohjaajan työn näkökulmasta. Hänen mukaansa ammattikorkeakoulussa se tarkoittaa ohjaajan jaksamista, ajankäyttöä ja työn resursointia. Edelleen nämä näkökulmat ovat ajankohtaisia, kun ajatellaan ammatillisen koulutuksen uudistusta sekä tehostamisen tarpeita. Opettajien ja muun henkilöstön ohjaustyöhön on tullut uusia haasteita maahanmuuttajaopiskelijamäärän kasvessa. Koulutus on tärkeä osa suomalaiseen yhteiskuntaan kotoutumista.

Tässä artikkelissa kysymme Porissa opiskelevilta maahanmuuttajataustaisilta lähihoitajaopiskelijoilta heidän näkemystään ohjauksen tarpeesta ja toteutumisesta opintojen aikana ja pohdimme sitä, mitä tämä vaatii ohjaustyötä tekevilta opettajilta. Artikkelia varten laadimme kysymyksiä maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. Osa vastasi kysymyksiimme kirjallisesti ja osaa haastattelimme itse. Olimme myös kiinnostuneita opiskelijoiden omasta kulttuurista ja siitä, miten se huomioitiin opetuksessa ja opiskelussa.

Maahanmuuttaja opiskelijana

Osalla Länsirannikon koulutus Oy WinNovan Porin yksikössä opiskelevilla maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla on opintoja tehtynä omassa lähtömaassa. Oman ammatin harjoittaminen Suomessa ei ole kuitenkaan helppoa, koska tutkintojen tunnustaminen ei ole yksinkertaista eteenkään, jos opiskelija tulee EU-alueen ulkopuolelta. Nämä aikuisopiskelijat ovat päätyneet hankkimaan uuden ammatin. Sosiaali- ja terveysala kiinnostaa, koska alalla on hyvin työpaikkoja ja maahanmuuttajataustaiset hoitajat ovat työllistyneet hyviin koulutustaan vastaaviin työtehtäviin.

Kulttuurien yhteentörmäyksiltä ei ole vältytty, koska ajattelutavoissa on isoja eroavaisuuksia. Opiskelijat kertoivat, että opintojen aikana opettajat ovat kysyneet heiltä heidän kulttuuristaan, opiskelustaan lähtömaassa ja erityisesti hoitotyön toteuttamisesta heidän lähtömaassaan. Tätä pidettiin hyvänä, ja eri kulttuureiden tavoista keskusteleminen, esim. ikääntyneen asiakkaan kohtaaminen, on synnyttänyt hyviä keskusteluja oppitunneilla. Opiskelijat kertoivat, että oma kulttuuri näkyy heidän tavassaan toimia hoitotyössä. Esimerkiksi kiitosta on tullut thaimaalaisten kauniista tavasta lähestyä toista ihmistä. Opiskelijoissa taas herätti ihmetystä suomalaisten tapa hoitaa vanhuksiaan laitoksissa eikä kotona, kuten aasialaisissa perheissä on tapana. Näitä toimintatapojen eroja oli hyvä käydä läpi tunneilla, jotta kaikki ymmärsivät, mistä oli kyse missäkin kulttuurissa. Samalla monia ennakkoluuloja hälvennettiin ja ymmärrys toista kulttuuria kohtaan kasvoi.

Opiskelun aloittamiseen vieraalla kielellä liittyi suuria haasteita. Lähihoitajaopinnot aloitettiin omassa maahanmuuttajille tarkoitettussa ryhmässä, jossa eteneminen oli rauhallisempaa, koska haluttiin varmistaa, että hoitoalan sanasto tulisi opiskelijoille tutuksi ja myös suomen kielen taito yleensäkin kasvaisi. Suomen kielen puhumisen ja kirjoittamisen taidoissa oli suuria eroja opiskelijoiden välillä sekä siinä, kuinka nopeasti kykeni omaksumaan kieltä. Eräs opiskelija totesi, että opintojen alussa tuntui kuin olisi joutunut keskelle suomen kielen myrskyä.

Perusopintojen jälkeen opiskelijat siirtyivät osaamisaloille eli suuntautuivat esimerkiksi lastenhoitajiksi, vanhustenhoitajiksi ym. suomenkielisten opiskelijoiden kanssa samoihin ryhmiin. Tätä nivelvaihetta opiskeluissa jännitettiin etukäteen kovin. Pohdittiin sitä, kuinka suomalaiset opiskelijat suhtautuisivat heihin ja miten he maahanmuuttajina pärjäisivät suomalaisten kanssa samoissa ryhmissä. Miten he kykenisivät seuraamaan opetusta, miten he pärjäisivät ryhmätöissä tai miten he selviytyisivät tehtävistä? Myös osaamisaloilla maahanmuuttajaopiskelijoiden kielitaso on huomioitu oppitunneilla. Opettajat käyttävät selkeää kieltä ja

puhuvat rauhallisesti. He myös varmistavat väliajoin, että maahanmuuttajataustaiset opiskelijat pysyvät opetuksessa mukana. Heille on myös jaettu valmiit muistiinpanot tunnilla muiden kirjoittaessa ne taululta, jotta he voivat lukea ja kääntää opiskeltavan asian omalle kielelleen.

Ohjaamisen tarve

Maahanmuuttajaopiskelijat olivat kaiken kaikkiaan melko tyytyväisiä siihen, minkälaista ohjausta ja tukea he ovat saaneet koulutuksen aikana. Opettajat saivat kiitosta ja opiskelijat olivat tyytyväisiä kannustukseen, jota he olivat saaneet opintojen aikana. Koska kysyimme ohjauksesta, opiskelijat alkoivat myös miettiä sitä, miten ohjausta voisi kehittää. Muutama huomasi, että ohjeet voisi antaa sähköpostilla. Silloin ne olisivat käsillä ja niihin voisi palata useammankin kerran. Ohjeet voisi myös kääntää omalle kielelle. Esimerkiksi työssäoppimisen ohjeet voisi tehdä kirjallisesti, jolloin opiskelijat voisivat niitä kääntää ja ymmärtää ehkä vielä paremmin. Myös vaikeisiin aiheisiin toivotaan enemmän kontaktiopetusta ja kertausta. Esimerkiksi lääkehoito koettiin vaikeaksi aiheeksi ja siihen järjestettiin lisäopetusta, ja tämä koettiin erittäin hyväksi järjestelyksi. Myös muissa aiheissa olisi voitu toimia näin.

Opettajalle ohjaukseen haastetta tuovat opiskelijoiden kulttuuritaustat. Opettajat tuntevat ja tiedostavat suomalaisten opiskelijoiden tavat ajatella. Kun työskennellään muista kulttuureista tulevien opiskelijoiden kanssa, liikutaan vierailta vesillä. Ei voida olettaa, että opiskelija jakaa saman ajatusmaailman, mikä opettajalla on. Esimerkiksi aasialaisessa ajattelutavassa on noloa myöntää, ettei tiedetä jotain asiaa tai ymmärretä esimerkiksi kirjallisia ohjeita. Opin portailla Satakunnassa -hankkeessa ajatuksena ovat jatko-opinnot ammattikorkeakoulussa. Tätä silmällä pitäen kysyimme myös jatko-opiskelun aikeista. Jatko-opiskelua ei koettu välttämättä vielä ajankohtaiseksi. Opiskelijat haluavat tehdä ensin koulutustaan vastaavaa työtä ja ansaita rahaa sekä parantaa suomen kielen taitoa. Jatko-opiskelua ei kuitenkaan suljettu pois vaan sen ajateltiin olevan mahdollista vasta tulevaisuudessa.

Havaintojemme perusteella Lätin (2009) ajatus siitä, että ohjausta lähestytään koulutuksen vaiheiden näkökulmasta, on ajankohtainen. Maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla voi havaita näiden vaiheiden mukaista ohjauksen tarvetta. Aluksi ohjausta tarvitaan huomattavasti enemmän, koska kaikki on uutta ja vierasta. Myöhemmin opiskelijat tulevat varmemmiksi omasta osaamisestaan ja ymmärtävät paremmin suomalaista koulutuskulttuuria ja tapaa opiskella. Kun opiskelijoiden ymmärtäminen kasvaa ja opettajien osaaminen lisääntyy, maahanmuuttajaopiskelijoiden opiskelu sujuvoituu.

LÄHDE

Lätti, M. (2009). Moniääninen ohjaus. Teoksessa M. Lätti & P. Putkuri (toim.) *Löytöretki aikuisohjauksen maailmaan – Kokemuksia ja käytänteitä ammattikorkeakouluista (s. 15–18)*. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisu B:18. Saatavilla 15.10.2018 http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/127021/B18_Loytoretki_verkkoversio.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Dick

TOISELLA ASTEELLA ANNETTU HYVÄ TUKI KANTAA KORKEA-ASTEELLE

*Opettajat ovat kuin kainalosauvat,
jotka pitävät pystyssä ja tukevat,
mutta meidän on itse opittava.*

Marja Tomberg, Johanna Tomberg, Sari Karasti, Eeva Kivioja,
Päivi Mäntyvaara & Jonna Tolonen

MAAHANMUUTTAJIEN HAASTEET OPISKELUN PORTAISSA

Venäjäältä Suomeen muuttanut Sergei opiskelee WinNovassa toista vuotta lähihoitajaksi, kirjoittaa tutkintosuunnitelmaansa kolmatta päivää ja yrittää avata kriteerejä käytännön esimerkeillä (lainaukset Hoito ja huolenpito -tutkinnon osan arviointikriteereistä):

Tunnistaa asiakkaan tai potilaan kansanterveydellisiä riskejä.

Edistää voimavara- ja lähtöolosuhteista, oma-aloitteisesti ja monipuolisesti asiakkaan tai potilaan terveyttä.

Työskentelee toimintaympäristön laatusuosittelujen ja omavalvonnasta annettujen määräysten mukaan ja tekee realistisia työhönsä liittyviä kehittämissuunnitelmia.

Tällaiseen tekstiviidakkoon törmäsi WinNovassa 2015 aloittanut ensimmäinen maahanmuuttajien lähihoitajakoulutusryhmä. 16 motivoitunutta opiskelijaa eri maista ja erilaisista koulutustaustoista aloitti tuolloin opiskelutiensä. Mukana ryhmässä oli hetken aikaa myös viisi maahanmuuttajaopiskelijaa, jotka olivat jo suorittaneet hoiva-avustajan koulutuksen. Heidän polkunsa vei suomalaisiin opiskelijaryhmiin jo muita aiemmin.

Haasteet opiskelussa

Maahanmuuttajaopiskelijoiden opiskelussa on hyvin monenlaisia haasteita. Keskeisin lienee opiskelukulttuurien erilaisuus: Suomessa oletetaan, että opiskelija on itseohjautuva, kykenee itsearviointiin ja ottaa itse vastuun opinnoistaan. Osa opiskelijoista tulee kuitenkin kulttuureista, joissa opettaja nähdään kyseenalaistamattomana auktoriteettina, jolla on hallussaan kaikki opiskelijan tarvitsema tieto. Opettajan pitäisi ”kaataa” tieto opiskelijan päähän. Opettajalle ei voi näyttää, että ei osaa tai että tarvitsee apua. Opettajalle vastataan aina ”kyllä”, kun hän kysyy, oletko ymmärtänyt.

*Työssäoppimisessa olisi tärkeä saada työntekijöitä
ymmärtämään miten tärkeää ohjaus on.*

Moni sanoo että katso mitä mä teen, se riittää sulle.

En mä voi ymmärtää miksi tehdään noin ja noin ja näin.

Olis hyvä, että hän sanoo miksi hän tekee tällä tavalla just.

Ammatillisessa koulutuksessa kaikki oppi ei tule koulussa vaan suuri osa käytännön osaamisesta hankitaan työssäoppimisessa ja myöhemmin työelämässä. Työssäoppimispaikalla kuitenkin tarvitaan nykyistä enemmän tukea niin työpaikan ohjaajilta kuin opettajilta erityisesti harjoittelun alussa, kun pelisäännöt otetaan haltuun. Lisätukea tarvitaan myös arvioinnissa, kun selitetään, missä opiskelija tarvitsee enemmän harjoitusta.

Työssäoppimisen ohjaajille tarvitaan koulutusta maahanmuuttajaopiskelijan ohjauksesta. Ohjaajan pitäisi sanallistaa enemmän ohjaustaan: missä opiskelija on hyvä ja missä hän tarvitsee enemmän harjoitusta. Ohjaajan tulee kysyä opiskelijoilta ”Ymmärsitkö?”-kysymyksen sijasta ”Mitä ymmärsit?” tai ”Miten ymmärsit?”

*Se on hyvä, että koulu antaa kaikenlaista ja on hyvä kokemus,
kun suomen kielen opettaja tulee ammattiopetustunnille.*

Suuri haaste on tietysti opiskelijoiden erilainen kielitaso: joku puhuu hyvin ja joku taas kirjoittaa sujuvasti, jonkun kielitaito taas kaipaavaa treenausta kaikilla osa-alueilla. Suomen kielen tuntien lisäksi tarvitaan kaksoisopettajuutta ammattiaineiden tunneille. Suomen kielen tuki on koettu hyödylliseksi ammatillisilla oppitunneilla, kun on kokeiltu kaksoisopettajuutta. Suomen kielen opettaja on osannut napata ammattiaineen opetuksesta keskeisiä käsitteitä, joita avataan ja selkoistetaan opiskelijoille. Jo käsitteiden perusmuotojen kirjoittaminen taululle auttaa opiskelijaa ymmärtämään paremmin.

Ammattiaineen ja suomen opettajan olisikin hyvä suunnitella tuntien sisältöä myös yhdessä. Ammattiopettajat tarvitsevat myös konkreettista tietoa siitä, mitä suomen kielen apu oppitunnilla tarkoittaa ja miten sitä voi toteuttaa. Kielitietoisuuden lisääminen pedagogiikassa näyttäisi olevan yksi keino käsitteiden ja vaikean ammattikielen ymmärtämisessä ja sisäistämisessä.

Maahanmuuttajaopiskelijat ovat Satakunnassa vielä suhteellisen uusi asia, mutta lähitulevaisuudessa arkea. Pedagogiikkaa pitääkin kehittää vastaamaan kasvavaa maahanmuuttajaopiskelijoiden määrää: tarvitaan koulutusta konkreettisista, käytännönläheisistä metodeista ja selkokielestä. Uudet pedagogiset menetelmät on otettava käyttöön: learning by doing, vuorovaikutteisuus, puhuminen, potilastapauksien ratkominen, digityökalujen käyttö. Pelkät luennot ovat huono vaihtoehto. Materiaalitarjonnan karsiminen ja kertaava ote opetuksessa kannattaa pitää mielessä. Koko koulu yhteisö tarvitsee myös tietoa eri kulttuureista. Kulttuurien kohtaaminen oppitunneilla rikastaa opintojen sisältöä.

Uutisia voi lukea omalla kielellä, mutta kommunikointi suomalaisten kanssa olisi tärkeämpää. Harjoittelisimme keskustelua, niin tulisimme paremmin ymmärretyiksi ja me ymmärtäisimme.

Yhteiset tunnit suomalaisten opiskelijoiden kanssa ovat osoittaneet, että näin kehitetään sekä suomen kieltä, selkokieltä että kulttuuritietoutta. Myös tutorointi ja mentorointi olisi omanlaisensa tuki. Tälle ryhmälle olemme kokeilleet Diakin opiskelijoiden tarjoamaa mentorointia, mikä on ollut erittäin antoisaa. On pidetty keskusteluryhmiä, joissa on puhuttu amk-opiskelusta ja amk-aloista. Mentorit auttoivat myös tutkintosuunnitelmien kirjoittamisessa. Yksi mahdollinen tukikeino olisikin WinNovan omien tutoreiden käyttäminen esimerkiksi opintojen loppuvaiheessa, kun opiskelijat siirtyvät suomalaisiin ryhmiin.

Hyvästä kokeiluista pysyväksi tueksi

Aina ei pysy mukana. Opettajat ovat kuin kainalosauvat, jotka pitävät pystyssä ja tukevat, mutta meidän on itse opittava.

Opiskelun alkuvaiheessa maahanmuuttajan tukemisessa pitää satsata suomen kielen lisäopetukseen ja kaksoisopettajuuteen, oppimistaitojen kehittämiseen ja

itseohjautuvuuteen sekä opinto-ohjaukseen. Opintojen rakennetta on avattava konkreettisin esimerkein.

Osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen tarvitaan lisää paukkuja. Maahanmuuttaja on saattanut hankkia alaan liittyvää osaamista jo lähtömaassaan ja tämä osaaminen pitäisi saada todennettua tehokkaammin, jotta opiskelija pääsisi nopeammin etenemään opintopolullaan. Osaamisen näyttäminen myös oppitunneilla pitäisi olla mahdollista. Opinto-ohjauksella oiotaan myös mahdollisia vääriä oletuksia ammatista tai omista taidoista. Opiskelijan omien vahvuuksien tunnistaminen olisi myös tärkeää: kielen heikkouksiin ja puutteisiin keskittyessään vahvuudet voivat jäädä varjoon, jos ei niiden tunnistamisessa tueta. Pelkkä kielitaito ei myöskään tarkoita automaattisesti hyvää ammattitaitoa, se on hyvä pitää mielessä niin kouluttajalla, opiskelijalla kuin työelämässäkin.

Matkalla korkeakouluun

Opintojen loppuvaiheessa aletaan kiinnittää huomiota korkeakouluopiskelutaitoihin. Tieteellisen tekstin lukeminen tulee yhä tärkeämmäksi. Itseohjautuvuus ja erilaisten oppimisalustojen käyttäminen, lähteiden käyttö ja tekstin tuottaminen ovat keskeisiä taitoja, joita korkeakoulussa tarvitaan.

Maahanmuuttajien opetuksen kehittäminen mahdollistaa koko ammatillisen pedagogiikan uudelleen tarkastelun ja näin avaa uusia mahdollisuuksia opetuksen uudistamiseen myös laajemmassa perspektiivissä.

(Tekstin suorat lainaukset on otettu hankkeen tukimalli-pilottina toimineen maahanmuuttajien lähihoitajaopiskeluryhmän palautteista.)

Päivi Mäntyvaara

MAAHANMUUTTAJAOPISKELIJOIDEN OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN TOISEN ASTEEN KOULUTUKSESSA SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA

Artikkelin tarkoituksena on selvittää lähihoitajakoulutuksessa työskentelevien opettajien osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen vaiheita opettajien haastattellessa hakuvaiheessa koulutukseen hakijoita sekä ohjatessa ja opettaessa lähihoitajaopiskelijoita. Artikkelin tarkoituksena on lisäksi herättää keskustelua ja pohdintaa maahanmuuttajia ohjaavien ja opettavien henkilöiden keskuudessa, jotta opetusta ja ohjausta voitaisiin kehittää. Artikkelin tekemiseen kartoitettiin tietoja esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan julkaisuista sekä Opetushallituksen julkaisuista. Lisäksi tietoja saatiin maahanmuuttajille suunnatussa lähihoitajakoulutuksessa käytetyistä materiaaleista sekä kirjauksista, joita oli tehty koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa liittyen osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen.

Maahanmuuttajaopiskelijan kohtaaminen hakuvaiheessa

Sosiaali- ja terveysalalle hakeutuessaan maahanmuuttaja kohtaa ryhmänohjaajan / vastuukouluttajan esimerkiksi haastattelussa tai vasta myöhemmin esimerkiksi ensimmäisten ryhmänohjaustuntien aikana. Ensimmäinen kohtaaminen hakijan kanssa on tärkeä vaihe, jossa tasa-arvioinen, kunnioittava asenne on hyvä pohja luottamukselle. Hakuvaiheessa kartoitetaan tarkasti hakijan aikaisemmat kotimaiset ja ulkomaiset koulutukset, tutkinnot sekä työkokemus sekä harrastus- ja vapaa-ajan toiminta ottaen huomioon ala, jolle hakija on hakeutumassa. Tässä vaiheessa esimerkiksi maahanmuuttajien lähihoitajakoulutuksessa hakijoita pyydettiin tuomaan alkuperäiset, viralliset kotimaiset sekä ulkomaiset koulutukseen ja työhön liittyvät todistukset mukanaan haastatteluun.

Tutkintojen tunnustamisella tarkoitetaan päätöstä siitä, millaisen kelpoisuuden toisessa maassa suoritettu tutkinto antaa, kun työtä tai opiskelupaikkaa hakee. Opetushallitus päättää ulkomaisen tutkinnon antamasta kelpoisuudesta tehtävään, johon Suomessa edellytetään tietyn tasoinen korkeakoulututkinto (korkeakoulututkintojen tason rinnastaminen). Opetushallitus päättää ulkomaisen tutkinnon antamasta kelpoisuudesta tiettyä koulutusta edellyttäviin tehtäviin Suomessa (pätevyys ammattiin ulkomailla suoritettun tutkinnon perusteella). Lisäksi Opetushallitus antaa lausuntoja ulkomaisista ammatillisista tutkinnoista. Oppilaitokset päättävät ulkomaisen tutkinnon antamasta jatko-opintokelpoisuudesta tai ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisesta Suomessa. Opetushallitus neuvoo pyynnöstä korkeakouluja akateemiseen tunnustamiseen liittyvissä kysymyksissä. (Opetushallitus 2018b.)

Pätevyyttä suoraan ammattiin haetaan toimittamalla Opetushallitukselle al-lekirjoitettu hakulomake liitteineen. Opetushallitus ei ota kantaa kielitaitoon vaan se tulee tarvittaessa osoittaa erikseen esimerkiksi virkaa tai tehtävää hakies-sa. Opetushallitus soveltaa päätöksenteossa joko lakia ammattipätevyyden tun-nustamisesta tai lakia ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta huomioiden maa, jossa tutkinto on suoritettu sekä hakijan kansalaisuus. (Opetushallitus 2018b.)

Osa maahanmuuttajien lähihoitajakoulutuksen hakijoista kyseli opettajilta ulkomaisen tutkinnon pätevyydestä suomalaiseen ammattiin ja heitä ohjattiin hakuvaiheessa esimerkiksi ottamaan yhteyttä Valviraan tai Opetushallitukseen. Lisäksi osaa opiskelijoista myöhemmin ohjattiin ottamaan yhteyttä auktorisoi-tuun kääntäjään. Opettajat ja vastuukouluttajat saattavat kohdata vastaavanlaisia tilanteita, joissa jo hakuvaiheessa hakijat kyselevät koulutus- ja tutkintotodistuk-

sistaan sekä työtodistuksistaan. Toiset opiskelijat täydentävät oppilaitoksissa esimerkiksi Valviran ohjeiden mukaan aiempaa ulkomaista tutkintoaan tai siirtyvät suoraan työskentelemään ohjatusti sosiaali- ja terveystieteille, jossa voivat suorittaa puuttuvan osaamisen, minkä jälkeen he voivat työskennellä ammatissa Valviran ohjeiden mukaan. (Opetushallitus 2018b.)

Pohdintaa opetuksen suunnittelusta ja toteutuksesta

Mikäli maahanmuuttajaopiskelijalla puuttuu joitakin koulutuksen osa-alueita, koulutuksen järjestäjä ja opiskelija yhdessä tarkentavat osaamisen hankkimisen tavoitteet, sisällöt ja toteutustavat sekä ajankohdan. Opiskelija voi hankkia osaamista erilaisissa oppimisympäristöissä. Opiskelijan on sitouduttava koulutuksen järjestäjän tarjoamaan ohjaukseen ja tukeen sekä erityisen tuen mukaisiin toimenpiteisiin osaamisen hankkimisessa. Opiskelija arvioi suullisesti tai kirjallisesti ohjaavan opettajan ja / tai työpaikkaohjaajan kanssa omaa osaamistaan osaamisen hankkimisen aikana ja sen päätyttyä suhteessa tutkinnon perusteisiin. (Opetushallitus 2018a.)

Suunnitelman tekemistä kutsutaan henkilökohtaistamiseksi.

Suunnittelun tuloksena syntyy henkilökohtainen osaamisen kehittämisen suunnitelma (HOKS). Siinä opiskelijan osaaminen, tutkinnon perusteet sekä työpaikan työtehtävät on sovitettu yhteen. Opiskelijakohtaisesti on huomioitu aiemmin hankittu osaaminen, puuttuva osaaminen ja tavat, miten osaaminen hankitaan, näytöt, tarvittava ohjaus ja tuki. Suunnitelmaa päivitetään koko opintojen ajan. (Ohjaan.fi.)

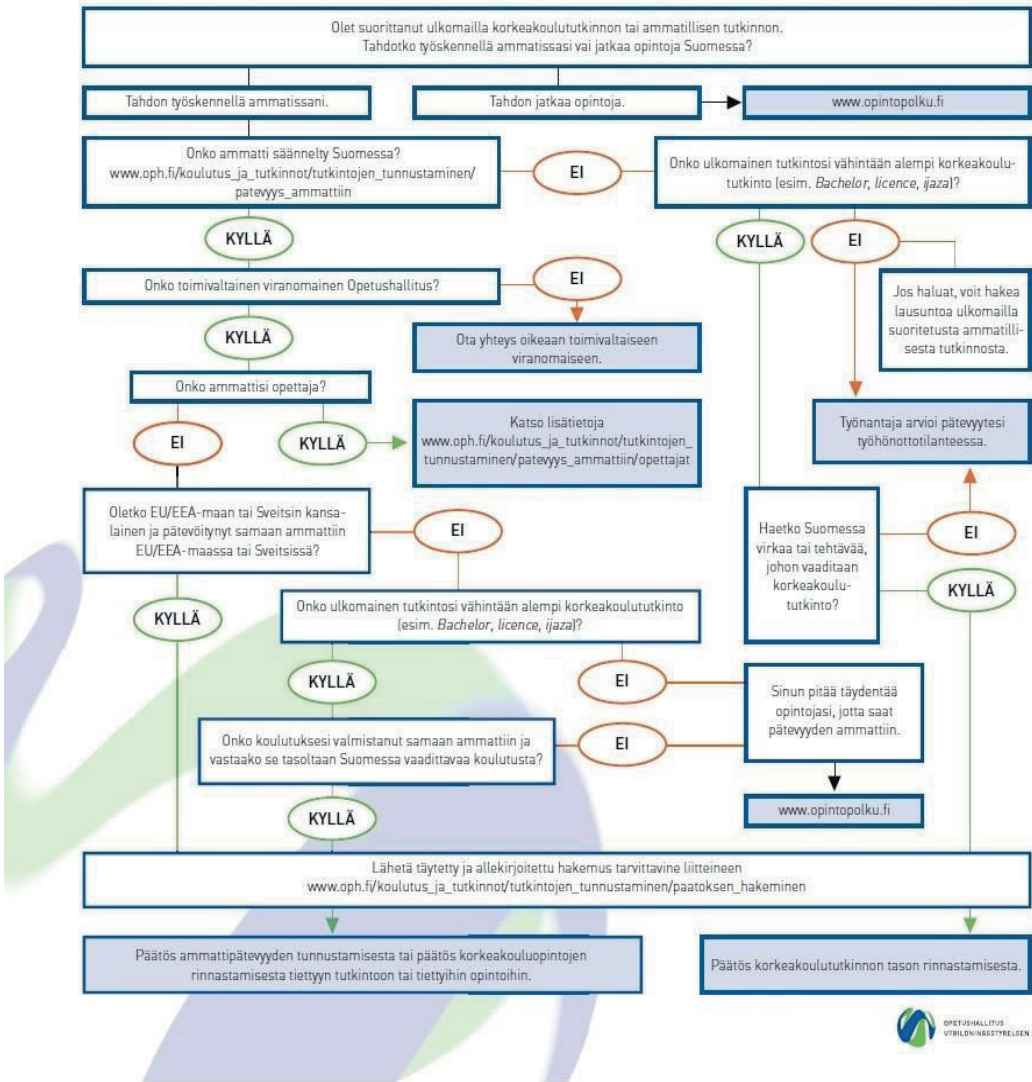
Henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman (HOKS) mukaan lähihoitajakoulutuksessa havainnoidaan ja arvioidaan maahanmuuttajaopiskelijan oppimista. Ryhmän vastuuopettaja vastaa ryhmänsä opiskelijoiden HOKSien laadinnasta, niiden päivittämisestä sekä toteutumisen seuraamisesta koko opintojen ajan. Vastuuopettaja koordinoi HOKS-prosessia eri toimijoiden kanssa kuten opettajien, opinto-ohjaajan, erityisopettajan ja työpaikan arvioijan kanssa. HOKS laaditaan koko tutkinnolle opintojen alussa ja opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa vain osa tutkinnosta. (Heino 2018.)

Maahanmuuttajien lähihoitajakoulutuksessa opiskelijoiden opinnot henkilökohtaistettiin ja suunniteltiin puuttuvan osaamisen hankkiminen. Yhteistyössä

olivat ammatilliset opettajat sekä muut opettajat ja ohjaavat henkilöt mukaan lukien työpaikkaohjaajat ja -arvioijat, joiden antama palaute ja arviointi olivat tärkeitä. Puuttuvan osaamisen hankkimisen tavoitteita ja sisältöjä sekä toteutus-tapoja muokattiin opintojen aikana niin, että siinä lähtökohtana olivat sosiaali- ja terveysalan tutkinnon perusteet puuttuvan osaamisen hankkimiselle. Ammatillis-ten aineiden opettajat havainnoivat, opettivat, ohjasivat ja arvioivat opettamiaan koulutusrakenteen osia huomioiden mahdollisimman hyvin jokaisen opiskelijan yksilönä. Maahanmuuttajaryhmä sai myös lisätukea ja ohjausta, kun lähituntien, verkko-opintojen tai työssäoppimispaikoilla tapahtuvan oppimisen aikana ilmeni opiskelijoilla tarvetta lisäopetukseen ja tai -ohjaukseen.

Työpaikoilla tapahtuva oppiminen oli maahanmuuttajaopiskelijoille merkittä-vää. He oppivat sosiaali- ja terveysalan ammatissa tarvittavia tiedollisia ja taidollis-ia asioita hoitaessaan asiakkaita kotihoidossa ja asukkaita palvelutaloissa. Tämän lisäksi he oppivat myös suomen kieltä ja kulttuuria sekä työyhteisön toimintatapo-ja Suomessa ja verkostoitumista suomalaisten ammattilaisten ja muiden sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden kanssa. Opin portaille Satakunnassa -hanke mahdol-listi osan siitä tuen ja ohjauksen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista, jota opiskelijat saivat. Tämän hankkeen tuen ja ohjauksen merkitys opintojen jatku-miselle ja opiskelijoiden valmistumiselle oli suuri.

Ulkomailla suoritetujen tutkintojen tunnustaminen

Opetushallitus 2018b. Ulkomailla suoritetujen tutkintojen tunnustaminen

LÄHTEET

- Heino, F. (2018). *Henkilökohtaistaminen. Lähtökohtia HOKS-prosessiin*. WinNova, Länsirannikon Koulutus Oy.
- Ohjaan.fi (2018). UUSI Henkilökohtaistaminen. Saatavilla 1.8.2018 <https://ohjaan.fi/uusi-henkilokohtaistaminen/>
- Opetushallitus (2018a). ePerusteet. Henkilökohtaistamisen toimintamallin kuvaukset. Puuttuvan osaamisen hankkiminen. Saatavilla 1.8.2018 <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/opas/4579030/tekstikappale/4579202>
- Opetushallitus (2018b). Tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu. Saatavilla 18.6.2018 https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/tutkintojen_tunnustaminen.

Dick

SIIRTYMÄ TOISELTA ASTEELTA KORKEAKOULUUN

Hanketyöntekijät
opiskelijoiden tukena

*Opiskelu ammattikorkeakoulussa on haastavaa,
koska koulu vaatii hyvää lukutaitoa ja että osaa kirjoittaa tekstiä.*

Annika Kuusisto, Jaana Mäki & Marja Tomberg

KORKEAKOULUUN VALMENTAVASTA KOULUTUKSESTA KOHTI KORKEAKOULUA

Mitä Suomeen muuttaneen ulkomaalaisen olisi hyvä tietää korkeakouluopiskelusta Suomessa? Millaista korkeakouluopiskelu Suomessa on? Mitä tutkintoja on tarjolla? Millaisella taustakoulutuksella ja suomen kielen taidolla voi hakea opiskelemaan?

Opin portailla Satakunnassa -hankkeessa toimittiin tulevien ja nykyisten Porin Diakin opiskelijoiden tukena. Tukimuodot voidaan jakaa kahteen: hakuvaiheen valmennukset korkeakouluun hakeville sekä tukimuodot opinnot jo aloittaneille opiskelijoille.

Hankkeen toteuttamalla korkeakouluun valmentavilla koulutuksilla vahvistettiin Satakunnassa asuvien maahanmuuttajien korkeakouluvalmiuksia ja suomen kielen taitoa. Oheisessa taulukossa on esitelty niitä opetussisältöjä ja -menetelmiä, joita käytettiin korkeakouluun valmentavassa koulutuksessa.

Mitä asioita on hyvä sisällyttää maahanmuuttajille suunnattuun korkeakouluun valmentavaan koulutukseen?

Tiedonanto suomalaisista korkeakouluista

- Suomalaisesta ja satakuntalaisesta korkeakoulusta
- Tutkinnot, tutkintorakenne, avoimet opinnot
- Hakukäytänteet ja korkeakouluhakukelpoisuus

Vierailut

- Vierailut alueen korkeakouluihin
- Tutustuminen kaupungin ja korkeakoulujen kirjastopalveluihin korkeakouluopiskelijan näkökulmasta

Mentori

- Korkeakoulussa jo opiskeleva voi tukea uutta opiskelijaa kertomalla mm. opiskelijan arjesta, opintososiaalisista eduista sekä opiskelun ja muun elämän yhteensovittamisesta

Esimerkkejä korkeakoulumaailman opiskelumetodeista

- Oppimispäiväkirja
- Tenttiin valmistautuminen, suulliset tentit, ryhmätentit, tenttiakvaario
- Esseen kirjoittaminen (tiimityönä)
- Suomen kielisen kirjan lukeminen ja kirjaesitelmän pitäminen
- Etäopiskelu
- verkko-opinnot

Korkeakouluopinnoissa käytettävä kieli

- Erilaiset tekstilajit ja tieteellinen teksti
- Luettavien tekstien määrä ja laajuus
- Lähdeviittaus, sisällysluettelo
- Korkeakoulusanasto

Ohjaus

- Eri tavoin toteutettava ohjaus valmennuksen aikana, mm. HOKS-keskustelut
- Yksilö- ja ryhmäohjaus
- Itsearviointi
- Jatko-ohjaus tarvittaessa, mm. apu hakemuksen tekemiseen ja kotimaassa suoritettujen tutkinnon tunnustamisen prosessin aloittaminen

Hanke järjesti erimittaisia ammattikorkeakouluun valmentavia koulutuksia kaksi kertaa Porissa ja kaksi kertaa Raumalla. Valmennusten tarkoituksena oli vahvistaa maahanmuuttajien korkeakouluvalmiuksia. Kurssit sisälsivät muun muassa tietoa suomalaisesta korkeakoulujärjestelmästä, hakukäytänteistä ja korkeakouluopiskelun sisällöistä ja vaatimuksista. Pääasiassa koulutukset suunnattiin

sosiaali- ja terveystieteiden opintoihin suuntautuville henkilöille, mutta kursseilla oli mukana muistakin korkeakouluopinnoista kiinnostuneita.

Koulutusten opiskelijaryhmät olivat heterogeenisiä niin kotimaansa kuin opiskelupaikkansa perusteella. Opiskelijoita yhdisti kiinnostus jatko-opintoihin ja oman osaamisen kehittämiseen. Valmennusten kesto ja sisällöt poikkesivat hieman toisistaan, sillä valmennuksia kehitettiin pilotoinnin aikana saadun opiskelijapalautteen perusteella. Joitakin sisältöjä oli jokaisessa valmennuksessa, joistakin luovuttiin. Esimerkiksi vierailuja ei järjestetty enää kahdella viimeisellä valmennuksella, koska enemmistö opiskelijoista ei kokenut niitä tärkeinä eikä osallistunut niihin.

Useimmiten koulutus aloitettiin innokkaasti, mutta jokaisessa koulutuksessa osallistujamäärä väheni koulutuksen loppua kohden. Motivaatio oli kantavin tekijä koulutuksen loppuun saattamisessa monen opiskelijan kohdalla. Muita keskeyttämistekijöitä oli muun muassa se, että koulutussisältö ei vastannut omaa ennakkokäsitystä tai että koulutus koettiin liian vaikeaksi sisällön tai verkko-opintojen vuoksi.

Yleisesti ottaen valmennuksia pidettiin hyvinä muun muassa B2-tason suomen kielen opiskelun ja korkeakouluun liittyvän tiedon vuoksi, mutta kaikki eivät valmennusta syystä tai toisesta käyneet loppuun asti. Moni toivoi valmennuksilta enemmän perinteistä suomen kielen opiskelua. Hankkeen tavoitteiden mukaisesti koulutukset linjattiin kuitenkin selkeästi omiksi korkeakouluvalmiuksia vahvistaviksi kursseiksi erotukseksi kielikursseista. Perinteisen kielen opettamisen ohella kaikki käytetyt menetelmät, kuten vierailut ja keskustelut, tukivat kielen oppimista. Esille tulleiden sanojen ja termien läpikäynnillä päästiin lähelle suomalaisia korkeakoulukäytänteitä. Valmennuksessa käsiteltiin, mitä tarkoittavat esimerkiksi akateeminen vapaus, lähdeviittaus, avoimet opinnot tai opiskelijamentori. Monien keskustelujen myötä vertailtiin suomalaisia ja opiskelijoiden lähtömaiden korkeakoulukäytänteitä. Hankkeen aikana myös kehitettiin ja pilotoitiin täysin verkkopohjaisena korkeakouluvalmiuksien koulutus.

Monen opiskelijan käsitys suomen kielen vahvistamisesta oli nimenomaan kieliopin opiskelu. Tiedonjano kielioppia kohtaan on ymmärrettävää, koska Satakunnassa ei ole tarjolla B2-tason suomen kielen opetusta. Pelkkä kieliopin opettaminen ei ollut hankkeen kannalta täysin tarkoituksenmukaista, vaikkakin opiskelijoiden palautteita kuunneltiin ja viimeisessä valmennuskoulutuksessa käsiteltiinkin jokaisella lähiopetuskerralla niin korkeakouluasiaa kuin suomea, osin toisistaan eroteltuina osa-alueina.

Opiskelijoiden oli hankalaa kouluttajien kattavista perusteluista huolimatta oivaltaa, kuinka kielen oppimisen olisi voinut luontevasti nähdä osana muuta opis-

kelua. Tällöin olisi poistunut vaatimus oppia kielioppia omana osa-alueenaan osin irrallaan muista sisällöistä. Tekstien lukemista, kirjoittamista, vierailuja ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua ei nähty suomen kielen opiskeluna.

Motivaatio, odotukset kurssista tai aikataulutusten sovittaminen kävivät turhan monelle ylivoimaisiksi. Aikataulutukset nousivat yhdeksi syyksi lopettamiseen: oman elämän (työn, perheen, kulkemisen kouluun) ja koulutuksen yhteensovittamisessa oli ongelmia. Toisaalta suomalaisessa koulutuksessa, varsinkin amk-tasolla, jossa korostuvat monimuotokoulutus ja itseopiskelu, samat haasteet nousevat varmasti esiin. Me kouluttajat ajattelimme, että tämä valmennuskoulutus oli hyvä testi opiskelemaan aikovalle siinä, miten oppia aikatauluttamaan omaa elämäänsä amk-opiskeluun sopivaksi.

Osa opiskelijoista ei syystä tai toisesta ollut valmis tekemään etätehtäviä, ja koulutuksessa haluttiinkin kenties käydä vain tapaamassa tuttuja. Toisaalta arvostus lähiopetusta kohtaan oli suuri, eikä esimerkiksi verkko-opiskelua välttämättä nähty tärkeänä ja ”oikeana” opiskeluna. Valmennuksissa pyrittiin perustelemaan ja selittämään itsenäisen opiskelun merkitystä osana korkeakouluvalmiuksia. Uskomme, että opiskelijoiden entinen opiskelutausta kotimaastaan vaikutti niin vahvasti, että suomalaisen opiskelumallin sisäistäminen tuntui monesta opiskelijasta haastavalta.

Korkeakouluun valmentavat koulutukset opettajan näkökulmasta

Opettajan rooli valmennuksessa oli kannustaa mutta myös todentaa se, kuinka haasteellista ja vaativaa korkeakouluopiskelu on: Valmennuksissa luettiin käsitteellisiä ja kieleltään haastavia amk-tasoisia artikkeleita ja niiden referointia harjoiteltiin. Lähdeviittaustekniikkaan tutustuttiin. Lähteiden käyttö ja viittaustekniikka olivat monelle opiskelijalle uusia asioita.

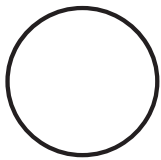
Opettajan näkökulmasta valmennuksissa opettaminen oli mielekästä, koska kurseilla mukana pysyneet opiskelijat olivat pääasiassa motivoituneita ja heidän suomen kielen taitonsa oli jo riittävä ajatellen mahdollisia tulevia korkeakouluopintoja. Positiivisena haasteena oli selvittää Suomen korkeakoulujärjestelmän monet mahdollisuudet selkeästi ja motivoivasti. Opettajina saimme osoitettua opiskelijoille muun muassa, kuinka erilaisia polkuja pitkin maahanmuuttajat voivat uudessa kotimaassaan edetä kohti ammattia, miten Suomessa tehdään tutkintojen rinnastamiset ja tunnustamiset sekä miten opettajataustaiset maahanmuuttajat voivat hakeutua erillisiin opettajan pedagogisiin opintoihin.

Anu Halonen & Jaana Mäki

KORKEAKOULUOPISKELUPAIKAN KYNNYKSELLÄ

Erillishaku ja valintakoevalmennus

Erillishaku

pin portailla Satakunnassa -hankkeen tukemana toteutettiin Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin-kampuksella hankkeen aikana kolme erillishakua koulutuksessa aliedustetuille opiskelijahakijoille: maahanmuuttajille ja romaneille.

Erillishaun hakuprosessissa ei ole esivalintakoetta, kuten yhteishaussa, vaan kaikki hakukelpoiset hakijat kutsutaan suoraan valintakokeeseen. Hakukelpoisuuden edellytykset ovat samat kuin korkeakoulujen yhteisvalinnassa. Hakijalla tulee olla suoritettuna toisen asteen tutkinto tai todistus lukion suorittamisesta.

Erillishaut toteutettiin yhteishaun aikoina keväällä 2017, syksyllä 2017 ja keväällä 2018. Kussakin haussa oli kymmenen kiintiöityä tutkinto-opiskelupaikkaa. Haut toteutettiin hankkeen aikana kaksi kertaa sairaanhoitajakoulutukseen ja kerran sosionomikoulutukseen. Vaikka haut toteutettiin erillishakuina ja valintaprosessi yhteishausta erillään, olivat kriteerit opiskelijavalinnalle samat. Oleellisinä kriteereinä painotettiin alalle soveltuvuutta, motivaatiota, sosiaalisia valmiuksia ja oppimis- ja työskentelyvalmiuksia sekä suomen kielen taitoa. Erillishaun opiskelijapaikat ovat olleet normaalin aloituspaikkamäärän lisäksi tulleita aloituspaikkoja – ne eivät vähentäneet muita aloituspaikkoja.

Kielitaitotasovaatimus maahanmuuttajataustaisilla oli kahdessa ensimmäisessä haussa B.1 ja kolmannessa haussa B.1.2 kaikilla osa-alueilla (tekstin ja puheen ymmärtäminen, puhuminen ja kirjoittaminen). Hakijoiden ei tarvinnut osoittaa kielitaitotasostaan todistusta, vaan valintakokeet oli rakennettu niin, että arvioijat pystyivät valintakokeen tehtäväkokonaisuuksien avulla tekemään arvion myös hakijan riittävästä kielitaidosta.

Kielitaitotasovaatimusta nostettiin ensimmäisten hakujen jälkeen, koska oli havaittu, että B.1-tasoisten kielitaito vaatii niin paljon kehittämistä, että resursseja sekä opintojen eteenpäinviemiseen että kielitaidon yleiseen vahvistamiseen ei yhtä aikaa ole. Suurimmalla osalla opiskelupaikan saaneista oli hakuvaiheessa jo alarajaa parempi kielitaito.

Mallia Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeesta

Diakonia-ammattikorkeakoulun Oulun-kampuksella oli toteutettu erillishaku jo kaksi kertaa vuoden 2016 aikana Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen myötä ennen Porin-kampuksen hakuja.

Porissa ensimmäinen haku toteutettiin keväällä 2017. Hakujen taustalla oli Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla sekä Opin portailla Satakunnassa -hankkeiden tavoite sujuvoittaa suomalaisessa koulutusmaailmassa aliedustettuihin ryhmiin kuuluvien hakijoiden koulutuspolkuja toiselta asteelta korkeakoulutukseen. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen kokemuksia erillishausta hyödynnettiin ja erillishaun kautta tulleiden opiskelijoiden opiskeluissa ilmenneisiin haasteisiin koitettiin muun muassa jo valintakoevalmennuksen avulla ennakoiden vastata. Samaan aikaan Porin kolmannen hakukerran kanssa myös Diakin Helsingin-kampuksella toteutettiin erillishaku Maahanmuuttajat korkeakoulutukseen ja työelämään -hankkeen opiskelijoille.

Valintakoevalmennus

Paremmen valintakoemenestyksen varmistamiseksi ja epätietoisuuden sekä ylimääräisten pelkojen poistamiseksi valintakoetilaisuutta kohtaan Opin portailla Satakunnassa -hanke tarjosi ennen kutakin valintakoetta valintakoevalmennuksen.

Valintakoevalmennukset liittyvät hankkeen tavoitteeseen sujuvoittaa koulutuksessa aliedustettujen ryhmien siirtymistä toiselta asteelta korkeakouluopiskelijoiksi. Nykyisellään korkeakoulujen yhteisvalintajärjestelmä pudottaa suomea heikommien kuin C-tasolla taitavat hyvin todennäköisesti ensimmäisessä vaiheessa pois.

Valmennuksiin kutsuttiin kaikki Porin-kampuksen erillishaussa hakemuksensa Opintopolkuun jättäneet hakukelpoiset hakijat. Valmennuksiin osallistui kullakin kerralla 12–25 hakijaa. Valmennukseen osallistuminen paransi mahdollisuuksia saada opiskelupaikka – valtaosa opiskelupaikan saaneista oli osallistunut valmennukseen. Valmennukset järjestettiin viikkoa tai kahta ennen valintakoetta.

Valmennuksessa harjoiteltiin samantapaisia tehtäviä, joita valintakokeessa oli. Valintakoetyöskentely tuli näin jo tutummaksi. Hakijat kokivat hyväksi myös, että jo etukäteen oli mahdollista tavata toisia hakijoita. Valmennus realisoi hakijoille myös heidän omaa kielitaitotasoaan suhteessa vaatimustasoon suomen kielisessä tutkinto-opiskelussa.

Miksi valintakoevalmennus?

Idea valintakoevalmennuksiin lähti siitä, että hankkeen järjestämissä korkeakouluun valmentavissa koulutuksissa oli käynyt hyvin erilaisista opiskelukulttuureista tulevia opiskelijoita. Käsitykset ja kokemukset korkeakouluopiskelusta pohjautuivat heidän aikaisempiin opiskelukokemuksiinsa kotimaistaan. Korkeakouluopiskelu on erilaista eri maissa, ja ammattinimikkeiden taustalta löytyy hyvin eritasoisia ammattiosaamista. Yleisesti ottaen muualla hankitut tutkinnot eivät vastaa laajuudeltaan suomalaisten tutkintojen sisältöjä. Myös ammattien taustalla olevat työkulttuurit esimerkiksi hoitoalalla eroavat muissa maissa paljon suomalaisesta.

Valmennuksissa haluttiin myös selkeyttää ja realisoida hakijoiden käsityksiä suomalaisesta korkeakouluopiskelusta. Monimuoto-opiskelu, joka oli toteutustapana myös näissä koulutusohjelmissa, joihin erillishaut toteutettiin, on monella tavalla haastavaa. Tutkinto-opiskelu vaatii pitkäjänteistä, useamman vuoden sitoutumista sekä kurinalaisuutta omien opiskeluaikataulujen itsenäisessä suunnittelussa ja suunnitelmissa pysymisessä.

Opiskelijoita herätettiin valmennuksessa miettimään myös omaa elämäntilannetta suhteessa täysipäiväiseen opiskeluun, josta lähiopetus muodostaa vain noin viikon ajan kuukaudesta. Erillishakua ei haluttu kenenkään käyttävän helpompana reittinä saada korkeakouluopiskelupaikka, vaan hakijoiksi haluttiin alalle sopivia sekä opiskeluun realistisesti ja motivoituneesti suhtautuvia henkilöitä. Hakujen edetessä tämän osion merkitys nähtiin koko ajan merkittävämpänä. Osiosta vastasi valmennuksessa Diakin opinto-ohjaaja.

Suomessa yleinen monimuoto-opiskelu ja sen vaatima itsenäisyys on suurimmalle osalle opiskelijoista vierasta ja uutta. Maahanmuuttajataustaisilla

opiskelijoilla lisähaastetta oppimiseen tulee, mikäli kielitaito on puutteellinen. Kielitaitotasovaatimusta kannattaa tarkkaan harkita erillishakuja suunniteltaessa.

Valintakoevalmennus – kaksi tiivistä päivää valintakoeteemojen parissa

Valmennukset toteutettiin parin päivän kokonaisuuksina, joissa opetuksista vastasivat hankkeessa mukana oleva opinto-ohjaaja, toisen asteen ja ammattikorkeakoulun opettajia sekä opiskelijamentoreita. Opetus toteutettiin pariopettajuutena. Pääsääntöisesti toinen opettajista oli suomen opettaja (s2) ja toinen ammattiaineen opettaja.

Palautteet valmennuksista olivat todella hyvät. Valtaosissa palautteista kiitettiin nimenomaan sitä, ettei tarvitse niin paljon jännittää itse tilaisuutta, kun on etukäteen tiedossa, miten päivä rakentuu ja minkä tyyppisiä tehtäviä valintakoe sisältää.

Valmennusten jälkeisissä palautteissa huomioitiin erityisesti myös opinto-ohjaajan osio. Opinto-ohjaaja kävi läpi opetussuunnitelmaa ja koulutuksen rakennetta, lukukausien luonnetta ja harjoitteluja. Oli tärkeätä kertoa realistisesti siitä, kuinka vaativaa opiskelu on. Monimuoto-toteutuksessa lähiopetusta on kuukaudesta vain noin viikko ja loput kolme viikkoa täyttyvät itsenäisesti tai tiimeissä tehtävistä opintosuorituksista. Ennen opiskelun aloittamista tätä ymmärrystä ei opiskelijoilla ole. Etäopiskeluviihkö nähdään mahdollisuutena käydä töissä, mikä taas haastaa opiskelutehtävien palautusten aikatauluissa pysymistä.

Valmennukset toteutettiin pääosin samansisältöisinä kullakin kolmella kerralla. Sairaanhoidajakoulutuksen haun valmennuksessa oli myös matematiikan osio, jossa kerrattiin lääkelaskujen taustalla olevaa perusmatematiikkaa, jota sairaanhoidaja työssään tarvitsee. Osio oli tärkeä. Hakijoilla oli yllättävän paljon haasteita perusasioiden hallinnassa. Muutaman erinomaisen hakijan kohdalla valituksi tuleminen jäi harmillisesti kiinni matematiikan osiosta.

Valintakoevalmennusten ohjelma

Valintakoevalmennuspäivien ohjelma oli rakennettu kaikilla kolmella kerralla suunnilleen samoilla sisällöillä. Tässä yksi esimerkki toteutuksesta sairaanhoidajakoulutukseen liittyvän haun valmennuksesta:

Ensimmäinen päivä:

Luetun ymmärtäminen (2h): teoriaa erilaisista lukemisen tavoista ja muistiinpanotekniikoista sekä käytännön harjoituksia

Opinto-ohjaajan puheenvuoro (1h): Valintakokeen toteutus, opetussuunnitelman keskeiset sisällöt, monimuoto-opiskelu, sairaanhoitajan/sosionomin ammatin nykyvaatimukset, keskustelua hakijoiden kysymyksistä

Kirjoittaminen (3h): Korkeakoulutasoinen kirjoittaminen; mitä se opiskelutehtävissä tarkoittaa, laaja kirjoitusharjoitus, joissa oli käytettävä erilaisia vastaustyyliä annettuihin kirjoitustehtäviin. Hakijat saivat halutessaan teksteistään palautteen seuraavana päivänä.

Toinen päivä:

Matematiikkaa (2h) (sairaanhoitajahaussa): perusasioiden kertausta; yhteen-, vähennys-, jako-, prosentti- ja kertolaskut. Muunnokset.

Edellisen päivän kirjoitustehtävän palaute (30min)

Keskusteluharjoitukset (3h): Ryhmäkeskustelun tavoitteet, teoriaa ja harjoitusta. Harjoituksissa osallistujat harjoittelivat keskusteluja erilaisista aiheista. Keskustelujen jälkeen valmennukseen osallistuneet antoivat toisilleen palautetta keskustelun sujumisesta. Lisäksi pohdittiin hyvän keskustelun edellytyksiä ja miten tilanteessa voi itse vaikuttaa keskustelun sujuvuuteen.

Opiskelijapalaute sosionomikoulutuksen valintakoevalmennuksesta

”Hyvä ryhmähenki”, vastasi eräs valintakoevalmennuksen osallistujista, kun heilättä kerättiin palaute. Google Formsilla toteutettu kysely lähetettiin kaikille sosionomikoulutuksen valintakoevalmennukseen osallistuneille sähköpostilla. Palautteita saatiin yhdeksältä osallistuneelta, joista kahdeksan henkilöä oli osallistunut molempina päivinä koulutukseen. Yksi vastanneista oli osallistunut vain lauantain valmennukseen.

Kahdeksan vastaajaa yhdeksästä piti valmennusta hyödyllisenä tai todella hyödyllisenä. Kurssin yleisarvosanaksi annettiin 4 asteikolla 1 (huono) – 5 (erinomainen). Vastaajista lähes 70 % piti valmennusta ja kouluttajia hyvinä. Reilu puolet piti hyvänä myös valmennuksen ajankohtaa ja järjestelyjä. Vähän alle puolet vastaajista koki, että sai riittävästä tietoa. Niin paikan päällä valmennuksessa kuin palautteistakin kävi ilmi, että osa koki hyvänä valmennukseen osallistuneiden ihmisten erilaisuuden ja kulttuuritaustat. Tämä onkin oikea lähtökohta sosionomiopiskelijalle!

Mielestäni valmennuskurssissa oli hyvää, ollaan saattu harjoitella käytännön esimerkeja keskustelu ryhmissä. Ollaan saatu mahdollisuus keskustella tutkinto opiskeijoiden kanssa ja kysytiin paljon asioita. Saatiin myös riittävää tietoa valintakokeista.

Käytiin todella vilkkaita keskusteluja eri teemoista maahanmuuttajataustaisten ihmisten kanssa. Ihmisillä oli omia mielipiteitä ja esittivät sen ryhmälle rohkeasti! Tällaiseen on harvoin mahdollisuutta Porissa ;-)

Kouluttajat olivat huippuja, osasivat tuoda esille tärkeimmät asiat kieliopista ja alasta.

Alle puolet oli sitä mieltä, että osallistui itse aktiivisesti koulutukseen. Tätä voinee päätellä, että osalle valmennus vastasi odotuksia, ja he saivat tietoa valintakokeisiin valmistautumiseen. Vastaajista vähemmistö olisi halunnut valmennukselta vielä enemmän. Palautteessa kysyttiin parannusehdotuksia valmennuskurssille. Otetaan opiksi!

Ehkä olisi voinut olla enemmän harjoituksia?

Mielestäni lisäämällä ehkä enemmän sellaista pelkkää puhumista päivä, keskustelu päivä. Se voisi kehittää valmennuskurssi.

Jatkossa koulutuksien aikana olisi hyvää lisätä jumpa ja vähän enemmän taukoja, koska ne piristavat opiskelijoita.

Ei ole kehittämisen tarvetta todella hyvin onnistuttu.

Iltapäivä ei ollut sopivaa minulle, koska en pystynyt palamaan omaalle paikakunnalle. Olisi kivi järjestää perjantai aamupäivällä.

Rauli Vuorela

SOSIONOMIN TUTKINTOON ERILLISHAUN KAUTTA – LEHTORIN NÄKÖKULMA

Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin-kampuksella aloitti sosionomiopinnot kuusi maahanmuuttajataustaista ja viisi romaniopiskelijaa vuoden 2017 alussa. He integroituivat osaksi yhteisvalinnan kautta valittua opiskelijaryhmää. Kaiken kaikkiaan ryhmässä aloitti opiskelijoita 65.

Erillishaku liittyy Opin portailla Satakunnassa -hankkeeseen.

Opiskelijaryhmän alkuvaiheen haasteena voidaan pitää korkeakoulumaisen oppimisen ja tietotekniikan omaksumista riittävässä määrin. Opintojen alussa orientoitutaan koulutusajatteluun ja opiskelukäytäntöihin. Korkeakoulumainen oppiminen Diakonia-ammattikorkeakoulussa perustuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, itsenäiseen tiedonhankintaan yksilönä ja ryhmässä oppimiseen sekä osallistavaan kehittämiseen oppimisprosessin aikana.

Tein pienen Webropol-kyselyn, jonka vastauksia otan esille suorina sitaatteina tässä esityksessä (n=11, vastaajia 9). Näyttää siltä, että opiskelijat tulkitsevat sopeutuneensa opiskelijaryhmään melkoisen hyvin.

*Mielestäni olen sopeutunut ryhmään hyvin,
vaikka kyseessä on todella iso ryhmä. On toki myös ihmisiä*

kenen kanssa en tekisi mielelläni töitä, mutta mielestäni ryhmä on mukava ja avulias.

Luulisin, että olen sopeutunut ryhmään aika hyvin. Ryhmätyöskentely on aina hyvä väline sopeutumisprosessissa niin. Ainakin omalla kohdallani nämä asiat ovat auttaneet. Erilaiset tehtävämuodot mahdollistivat kokeilla eri oppimisstrategioita, olen tästä kiitollinen. Joissakin tehtävien kohdalla olen oppinut todella paljon, joissakin vähemmän, mutta varmuudella voin sanoa, että jotain olen oppinut ja saanut jokaisesta kurssista.

Sopeutumisprosessiin ja ryhmäytymiseen kannattaa satsata opintojen alkuvaiheessa. Siitä näyttää olevan apua sekä opiskelijoiden ryhmään sosiaalistumisessa että oppimisprosessin oikein ymmärtämisessä. Opintojen aikana jakaudutaan lukukausittain ryhmiin eli tiimeihin, joissa tehdään oppimistehtäviä. Tiimin ryhmädynamiikan käsittely ja siitä keskustelu tiimin jäsenten välillä luo pohjan tiimisopimukselle, jonka tiimi tekee opintojen alussa.

Korkeakoulumainen opiskelu edellyttää opiskelijalta itsenäisen työskentelyn omaksumista ja oman toiminnan reflektiivistä pohdiskelua suhteessa oppimisvaatimuksiin. Tähän liittyy erityisesti opiskelijoiden vaihtelevat kyvyt tuottaa tekstiä oppimistehtävissä. Korkeakoulumaisuus edellyttää opiskelijoilta tieteellisen tekstin tuottamista ja lähteisiin viittaavaa kirjoittamista, siksi näiden opettamiseen kiinnitetään opintojen alkuvaiheessa erityistä huomiota. Ensimmäisten ryhmä- ja yksilötehtävien ohjaamiseen näyttää olevan erityistä tarvetta. Tehtävääntojen selkeys ja vuorovaikutteinen esittely lähiopetuksessa ensimmäisenä lukukautena ohjaavat myös korkeakoulumaiseen ajatteluun.

Välillä en ole ymmärtänyt tehtävänantoa kuvauksesta, tai että mitä tehtävässä haetaan.

Korkeakoulumaiseen ajatteluun ja valikoivaan tiedon hankintaan liittyy olennaisen erottaminen epäolennaisuuksien joukosta. Tämä prosessi alkaa jo ensimmäisellä lukukaudella ja huipentuu opinnäytetyön tekemisessä. Opiskelijan kysymys siitä, että ymmärtäisi mitä tehtävässä haetaan, on erittäin olennainen. Ammatilliseen kasvuun liittyy rakentava vuorovaikutus ryhmän keskusteluissa sekä opettajien kanssa että opiskelijoiden välisissä kohtaamisissa.

Ensimmäisen lukukauden aikana minun piti oppia opiskelemaan Diakin (suomalaisen korkeakoulutuksen) tyylillä. Että täällä minun pitää pohtia asioita ja peilata ammattikirjallisuuden teoriaa omaan elämäni, kokemuksiini ja ajatuksiini. Täällä "jouduin" oikein tietoisesti tarkastelemaan mitä mieltä minä olen asioista. Täällä opettajat (ja ehkä myös opiskelijakaverit) ovat kiinnostuneita minun mielipiteestäni ja se minun pitää uskaltaa ilmaista.

Edellä olevaa sitaattia voidaan tulkita ammatti-identiteetin kasvuun kuuluvana reflektiona. Se on jatkuvaa prosessia jo opiskeluaikana ja työelämään siirryttäessä, jolloin asiantuntijaksi kasvaminen alkaa.

Tietotekniikan haasteet näyttävät liittyvän tekstinkäsittelyn oppimiseen ja erilaisten sovellusohjelmien omaksumiseen. Kokemukseen perustuen voin sanoa, että tekstinkäsittelyn perustoimintojen opetus on tärkeää. Diakissa on käytössä MoodleRooms-oppimisalusta, jonka oppimisen tueksi on valmistettu ohjevideoita ja kuvallisia ohjeistuksia. PowerPoint-ohjelman rinnalle on enenevässä määrin tullut käyttöön Prezi-ohjelma. Tiedostojen tallennus- ja jakopaikkana on Microsoftin pilvipalvelu OneDrive. Tiimiviestintään opiskelijat käyttävät WhatsApp-ohjelmaa. Yllättävän hyvin opiskelijat ovat omaksuneet tietotekniikkaa; muutamia haasteitakin on.

Wordin eräät toiminnot. Niitä on vaikea löytää.

Moodle ja ylipäätän verkko-oppimisympäristö oli minulle täysin vieras asia. Alussa se tuntui monimutkaiselta opiskelun mutta kun hoksasin, mistä on siinä kyse, niin onkin oikein kätevä oppimisväline.

Haluaisi oppia Prezin, mutta siihen ei ollut vielä aikaa. OneDrive on tempuillut, kun teimme ryhmätehtäviä (toiset eivät saaneet tehdä muutoksia jaetussa tiedostossa).

Ryhmien heterogeenisyydestä seuraa opiskelijoiden tietoteknisten taitojen suuri vaihtelevuus. Näissä tapauksissa on syytä toteuttaa pienryhmäopetusta tasoryhmittäin.

MoodleRooms-oppimisolun oppiminen ensimmäisen lukukauden aikana toteutuu hyvin. Tämän lisäksi verkossa on käytettävissä reaaliaikaisia vuorovai-
kutustyökaluja, esimerkiksi erilaiset pikaviestimet ja pilvipalvelut. Opiskelijat ja
opettajat käyttävät verkon tarjoamia mahdollisuuksia ryhmäkokouksiin, esi-
telmiin, online- tai tallennettuihin luentoisiin, materiaalien jakamiseen ja yhdessä
työstämiseen sekä palautteen antamiseen. Blogien ja videokuvauksen käyttö oppi-
mistehtävissä on lisääntynyt ja usein opiskelijat ovat jo tutustuneet ja käyttäneet
niitä ennen opintojen alkua.

Yhteenvedona voin todeta, että sopeutuminen opintojen alussa ryhmään on
etusijalla ja siihen voidaan soveltaa erilaisia ryhmäytymisen työkaluja. Keskeistä
näyttää olevan myös oman oppimistyylin tunnistaminen ja soveltaminen. Tä-
hän voidaan harjaannuttaa jo orientaatiovaiheessa teettämällä omaan oppimiseen
liittyviä harjoitustehtäviä. Tietotekniikka on väline, joka parhaimmillaan auttaa
opiskelijaa sujuvasti selviytymään oppimistehtävistä ja tarjoaa käyttöön nykyai-
kaiset viestinnän ja multimedian keinot. Lopulta kuitenkin korkeakoulumainen
opiskelu haastaa opiskelijan ottamaan vastuun omasta oppimisestaan.

Eeva Kivioja

HOITOTYÖNOPETTAJANA MAAHANMUUTTAJAOPISKELIJOILLE

Tässä artikkelissa vastaan osaltani maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opettamiseen liittyviin yleisiin kysymyksiin. Ne ovat nousseet esiin useasti keskusteltaessa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opetukseen liittyvistä asioista. Näitä asioita saattaa pohtia joku toinenkin maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opettaja opetuksen alkumetreillä.

Miten hoitotyön opetuksessa hyödytään suomen kielen opettajan läsnäolosta?

Kaksoisopetus on mielestäni ihan huippua! Siinä oppii itsekkin uutta ja tulee paljon kerrattua äidinkielen asioita. Suomen kielen opettaja teki usein sanastoja ja selitti sanojen merkitystä opetuksen aikana. Paljon tuli myös kieliopillisia asioita, esimerkiksi sanojen taivuttamista perusmuotoon ja selkokielen harjoittelua. Näitä asioita ei hoitotyönopettajana aina tule huomioineeksi oppitunnin aikana. Harmi, että aina ei suomen kielen opettaja päässyt oppitunneille mukaan.

Haastavaa opetuksessa?

Välillä huomasi kertovani asioita ja kyseleväni samoilta opiskelijoilta vastauksia. Heikomman kielitaidon omaavat jäivät helposti syrjään, varsinkin, jos he sattuivat olemaan niitä opiskelijoita, jotka sanoivat kaikkeen ”joo, ymmärrän”. Joskus myös asian selittäminen selkokielellä tuotti ainakin minulle vaikeuksia. Haastavaa oli

myös se, että maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ovat hyvin aktiivisesti läsnä: he haluavat istua eturivissä ja kuunnella sekä tehdä muistiinpanoja. Into opiskella on valtava, samoin tiedonjano. Tämä tuo omaa haastetta siinä mielessä, että Suomessa opetus on hyvin itseohjautuvaa, eli opiskelijan tulee itse selvittää asioita. Joissain kulttuureissa opettaja on tiedonjakaja, joka osaa ja tietää lähes kaiken. Toisinaan opiskelijat antoivat palautetta, että heitä ei ollut ”opetettu”, kun opettaja ei luennoinutkaan, vaan asia opiskeltiin muita pedagogisia menetelmiä käyttäen. Mitään suurempia väärinkäsityksiä ei syntynyt, eikä myöskään kulttuurien törmäyksiä, vaikka olin niihinkin varautunut.

Näiden opetustuntien jälkeen olin myös todella väsynyt. Tuntui, että välillä joutui tekemään kaksiverroin töitä, jotta asiat tulivat kaikille selväksi.

Mikä oli antoisaa?

Ehkä se heittäytymisen opetteleminen. Tilanteeseen pitää mennä mukaan ja kaikki eleet, ilmeet, sanat ja liikkeet ottaa käyttöön, että saa opiskelijan ymmärtämään asian. Tulee aika paljon mietittyä myös omia valmiuksiaan ja taitojaan ilmaista asioita. Olen oppinut paljon erilaisista kulttuureista (niin kliseiseltä kuin se kuulostaakin) sekä erilaisista tavoista oppia. Uskon, että on myös ihan mahtavaa nähdä, kun maahanmuuttajaopiskelijat saavat tutkintotodistuksensa!

Mitä tekisin toisin?

Käyttäisin enemmän keskustelua herättäviä videoita materiaalina, ehkä Flipped classroom -menetelmää, missä jokainen tutustuu käsiteltävään aiheeseen videon välityksellä ennen kontaktiopetusta. Kontaktiopetus on keskustelua ja ongelmanratkaisua yhdessä. Suomenkielinen video olisi hyvä myös sen vuoksi, että siinä tulee kuunneltua kieltä ja sen voi kotona katsoa omaan tahtiin, vähän kerrallaan, pätkien ja kelaten.

Miten oma osaamiseni kehittyi?

Opin ainakin puhumaan selkeämmin ja yksinkertaisemmin. Viimeksi eilen maahanmuuttajaopiskelijoita opettaessani huomasin, miten minulle on tullut tavaksi yksinkertaistaa asia, jonka aion sanoa. Haastavaa on edelleen, kun pyrkii käyttämään ainoastaan suomea ja selittämään asioita suomeksi eri tavalla. Uskon, että englantia ei kannata käyttää, koska tarkoitushan on opettaa maahanmuuttajille suomea ja saada heidät suomalaisen työelämään mukaan.

Vinkit opettajille maahanmuuttajien opettamiseen

- Selkeä puhe
- Lukemisen ja kirjoituksen harjoituksia
- Vuorovaikutusharjoituksia
- Anna aikaa oppia
- Uskalla olla oma itsesi
- Ole kiinnostunut opiskelijasta

Jaana Mäki, Annika Kuusisto & Marja Tomberg

HANKKEEN TUKI KORKEAKOULUOPINNOT ALOITTANEILLE OPISKELIJOILLE

Tuki oppitunneilla

Elokuussa 2017 Diakin Porin-kampuksella aloittivat ensimmäiset maahanmuuttajataustaiset sairaanhoitajaopiskelijat. Osa heistä oli osallistunut edellä mainittuun ammattikorkeakouluun valmentavaan koulutukseen ja/tai valintakoevalmennukseen Porissa. Hanketyöntekijät olivat mukana Diakissa tukemassa etenkin lukukauden alkuvaiheessa opiskelijoita korkeakoulun käytänteiden sisäistämässä, sanaston omaksumisessa ja tehtävänantojen ymmärtämisessä. Hanketyöntekijät olivat pääasiassa suomen kielen opettajia tai sosiaali- ja terveystieteiden opettajia.

Hanketoimijat opastivat opiskelijoita alussa lähiviikkojen oppitunneilla ja luennoilla. Oppitunneilla työntekijät tekivät muistiinpanoja termeistä, joita maahanmuuttajaoiskelijat todennäköisesti kysyisivät myöhemmin. Tärkeintä oli, että 2. asteella työskentelevät hanketyöntekijät olivat aluksi kuulemassa kurssin sisällöt ja tavoitteet itse, jotta he pystyivät selvittämään asioita opiskelijoille.

Opintojen alussa opiskelijalla on valtavasti kysymyksiä. Vaikka hänellä olisikin kotimaastaan jo korkeakouluopintoja tai kokonainen tutkinto, käytänteet ovat todennäköisesti hyvin erilaisia. Suomessa on paljon itsenäistä työskentelyä, verkko-opintoja, henkilökohtaistamista, valinnaisuutta ja tiimityötä. Vaikka näitä teemoja avattiin jo valmennuksessa, opintojen alkuvaiheessa monet asiat olivat uusia:

”Mikä on Moodle? Onko se kurssi vai mitä? Mitä tarkoittavat itsekirjautumistunnus, murupolku, paja ja kampus? Entä ahotointi?” Moodleen perehtymisen aikana eräs opiskelija kuiskasikin kesken oppitunnin: *”olisi parempi perinteinen kirja, kynä ja vihko”*. Pelkästään Moodlen sisäistäminen, siellä navigointi ja tehtävien palautus olivat osalle opiskelijoista haasteellisia. Tämän lisäksi oli muitakin haltuun otettavia tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, kuten lukujärjestyksen löytäminen internetistä, sen ymmärtäminen sekä kirjaston digipalvelut ja e-kirjojen lainaaminen. Eräs opiskelija huomasi nopeasti oltuaan väärässä paikassa väärään aikaan, että lukujärjestystä ei kannata printata; lukujärjestys kannattaa lukea verkossa, koska siihen voi tulla muutoksia.

”Mitä tarkoittavat liukulakana, kaarimalja, korvantakuset ja puhtaaksipedita?” Opiskelukäytäntöihin liittyvän uuden sanaston lisäksi opiskelija törmää heti opintojensa alettua ammattisanastoon. Ammattisanastoon liittyy vielä se mahdollinen oman alueen ”ammattislangi”, jota oppii vain käytännössä. Sanastoa tulee valtavasti kirjallisuudesta, verkosta ja opettajien puheesta oppitunneilla sekä käytännön harjoittelussa opintojen alusta alkaen. Oppitunneilla ei juuri sanoja ehdi sanakirjasta etsiä, joten opiskelijan on tärkeää hallita muistiinpanotekniikka. Muistiinpanojen tekeminen on taito, jota kannattaa harjoitella jo ennen opintojen aloittamista, koska on selvää, että ammattisanastoa ei ennalta voi täysin opetella. Vasta opinnot ja myöhempi työelämä auttavat pääsemään sisälle ammattikieleen.

Tukipajat

Diakin sairaanhoitaja- ja sosionomikoulutukset Porissa ovat monimuotokoulutusta, joten opinnot vaativat itsenäistä työtettä ja tavoitteellisuutta. Opiskelijoilla on toki lähiviikkoja, mutta etäviikkoja on runsaasti. Osa opiskelijoista käy töissä, ja aikuisopiskelun luonteeseen kuuluu osata sovittaa työ, perhe-elämä ja opinnot toimivaksi paketiksi. Kun ensimmäiset hankkeen kohderyhmän opiskelijat aloittivat sairaanhoitajaopinnot syksyllä 2017, alettiin hankkeessa myös pilotoida tukipajakäytäntää.

Tukipajan (”tiistaipajan”) pitäminen yleensä niinä tiistaipäivinä, kun opiskelijoilla oli etäviikko. Hanketyöntekijöitä oli paikan päällä Diakissa klo 9:00–15:00. Tarkoituksena oli, että opiskelijat saattoivat tulla kysymään tehtävistä, opiskelusta ja tekemään tehtäviä, jotka tuntuvat vaikeilta. Opiskelijoita tuettiin tehtävissä, mutta tehtäviä ei tehty kenenkään puolesta.

Tukipajoissa käytiin vaihtelevasti. Aktiivisimmat kävivät useimmiten paikan päällä, ja heillä olikin alkuvaiheen jälkeen jo konkreettisia kysymyksiä keskeneräisistä tehtävistä. Hanketyöntekijöiden oli helppo vastata ”täsmäkysymyksiin”, jol-

loin opiskelija pääsi kyseisessä tehtävässä eteenpäin. Joskus opiskelija tarvitsi vain viimeisen viilauksen tehtävänsä kieliasuun, joskus muotoiltiin viesti opettajalle, toisinaan mietittiin tehtävän korjausta opettajan palautteen perusteella ja joskus suunniteltiin tiimitöiden työnjakoa selkeämmäksi. Toinen ääripää olivat opiskelijat, jotka eivät käyneet tukipajoissa: he joko eivät ehtineet paikan päälle esimerkiksi työnsä vuoksi tai eivät kokeneet sitä tarpeelliseksi.

Tukipajojen sisältöä kehitettiin hankkeen aikana. Henkilökohtaisen ohjauksen lisäksi tukipajoihin suunniteltiin teemasisältöjä, mm. opinto-ohjaaja tai tietyn kurssin opettaja tuli käymään tukipajassa. Tällöin opiskelija pystyi kysymään esim. suoraan aineenopettajalta, miten tenttiin pitää vastata. Opinto-ohjaajalta taas voitiin kysyä, miten työssäoppimispaikkoja haetaan.

Maahanmuuttajataustainen opiskelija voi tarvita toisen tai kolmannenkin mahdollisuuden kysyä opinnoista, koska opinnoissa käytettävä kieli ja opiskelutehtävätyypit ovat alkuvaiheessa vieraita. Samaakin asiaa on kerrattava. Tukipajoissa saatiin useimmiten kannustettua opiskelijoita konkreettisesti eteenpäin tehtävissään. Tukipajoissa avattiin usein myös ammattislangia ja opetettiin jotain suomen kielen käyttöön ja ymmärtämiseen liittyvää sisältöä.

Päätelmiä ja johtopäätöksiä tukitoimista

Hankkeen aikana eri tavoin valmenneet ja tuetut maahanmuuttajataustaiset opiskelijat olivat pääsääntöisesti erittäin motivoituneita, mikä teki työstä hanketyöntekijälle antoisaa. Hakuvaiheessa olleet maahanmuuttajat olivat kiitollisia valmentavista koulutuksista ja valintakoevalmennuksista. Vaikka osa keskeyttikin valmentavan koulutuksen, se saattoi tarkoittaa myös, ettei henkilö ollutkaan vielä valmis korkeakouluopintoihin. On tärkeää ymmärtää oman tulevaisuuden suunnittelussa, mitä tavoitteita itselle on mahdollista asettaa ja missä elämänvaiheessa.

Hanketyöntekijät tunnistivat nopeasti opiskelukulttuurien erilaisuuden joidenkin tuettavien kohdalla. Mitään tiettyä kulttuuritaustaa ei voi nähdä opiskelua helpottavana tai vaikeuttavana tekijänä. Opiskelutaitoihin ja -otteeseen vaikutti pikemminkin se, oliko opiskelija aiemmin opiskellut Suomessa ammatin vai oliko taustakoulutus ulkomailta. Suomessa enemmän opiskellut ei ehkä oudoksunut esimerkiksi itsenäistä opiskeluotetta ja verkko-opintojen tärkeyttä etäviikkojen aikana. Vähemmän Suomessa opiskelleella opiskelijalla saattoi olla vääristynyt käsitys omista opiskelutaidoistaan ja opiskeluun tarvittavasta ajasta.

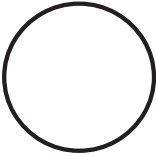
Hankkeen aikana toteutetut valmennukset ja tukitoimet osoittivat, että B2-kielitasolle ja sitä korkeammalle tähtäävää suomen kielen koulutusta tarvitaan Satakunnassa. Tällä hetkellä Satakunnassa tarjotaan kielikoulutusta aikuisten

maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksissa, joissa kielitaitotavoite on B1. Lisäksi suomen kielen koulutusta tarjotaan vapaan sivistystyön ja kolmannen sektorin tahoilta. Tarjolla olevat opinnot eivät ole intensiivikursseja, ja useimmiten ne tarjoavat vain alkeiskielitaidon opetusta. Jokaisen amk-valmennuksessa olleen opiskelijan voisi sanoa halunneen vahvistaa kielitaitoaan, ja osa oli todella innoissaan muun muassa kielioppiteemoista, joita ei alkeiskursseilla tai kotoutumiskoulutuksissa ollut käsitelty.

Jatkossa tarvittaisiin suomen kielen opettamisen lisäksi edelleen lisää valmennusta korkeakouluopintoihin. Vaikka korkeakoulukäytänteitä, kuten tiimityötä ja itsenäistä opiskeluotetta etäviikkoina, opetettiin valmennuksissa, konkretisoitui-
vat nämä asiat monelle vasta korkeakoulun alettua. Korkeakouluvalmiuksia olisi syytä alkaa harjoittaa jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jopa jo kotoutumiskoulutuksissa, jolloin hyppäys suomalaiseen korkeakouluun ei myöhemmin olisi opiskelijalle niin työläs. Voidaan todeta, että korkeakouluopintoihin valmistautuminen ei käy hetkessä vaan vaatii ponnistelua yleensä useamman vuoden ajan. Tärkeää on muistaa, että amk-tasolla opiskelu ei edellytä pelkästään riittävää kielitaitoa, vaan opiskelijalla on oltava monenlaisia muitakin valmiuksia toimia, oppia ja kehittää itseään osana suomalaista korkeakoulumaailmaa.

Leena Sundqvist

OPIKSELUN SUJUVOITTAMISTA

 pin portailla Satakunnassa -hankkeessa pyritään sujuvoittamaan aliedustettujen ryhmien – maahanmuuttajien ja romanien – pääsyä ammattikorkeakouluun. Konkreettisesti se tarkoittaa muun muassa sitä, että vuosina 2017 ja 2018 sairaanhoitaja- ja sosionomikoulutuksessa Diakonia-ammattikorkeakoulussa Porissa opintonsa on aloittanut myös opiskelijoita, jotka on valittu erillishaussa eli ohi tavallisten valintakokeiden ja -kiintiöiden. Tällä hetkellä, kevättalvella 2018, sairaanhoitajilla on jo ensimmäinen opiskelusyky 2017 takanaan, sosionomiopiskelijat ovat aloittaneet tammi-kuun 2018 alussa ja uusia sairaanhoitajaopiskelijoiksi haluavia maahanmuuttajia ja romaneja odotetaan erillishaun valintoihin loppukevällä.

Tässä artikkelissa tarkastelen opiskelun sujuvoittamista ammattikorkeakoulusta käsin, ammattikorkeakoulun lehtorina. Pohdin nykyaikaista, monimuotoista ja verkkovälitteistä opiskelua sekä niitä opiskelijan ominaisuuksia, taitoja ja elämäntilanteen reunaehtoja, jotka auttavat selviytymään opinnoista. Mietin myös keinoja, joilla erillishaun kautta tulleen opiskelijan opiskelua ammattikorkeakoulussa voisi sujuvoittaa. Tekstissäni hyödynnän keskusteluja opettajien ja ohjaajien kanssa sekä käytän lähteinä tuoreita tutkimuksia maahanmuuttajien opiskelusta Suomessa. Kysyin myös maahanmuuttajaopiskelijoilta puolen vuoden ammattikorkeakouluopintojen jälkeen, mitä terveisiä tai ohjeita he haluaisivat sanoa niille, jotka haaveilevat opiskelusta korkeakoulussa.

Samoja haasteita on tietysti kaikilla opiskelijoilla – aikataulujen ja elämäntilanteen yhteensovittaminen; abstraktien, tieteellisten tekstien ymmärtäminen; kirjoitustehtävien tekeminen lähteitä omin sanoin referoiden ja viittausohjeiden

mukaisesti; lukemattomiin ryhmätehtäviin ja seminaariesityksiin osallistuminen sekä pitkät harjoittelut eri työpaikoissa – mutta ne opiskelijat joutuvat tekemään vielä enemmän töitä, joiden äidinkieli ei ole suomi tai joiden koulusivistystausta on kovin erilainen kuin valtaväestöllä.

Maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita väitöskirjassaan tutkinut Diakin lehtori Eija Pehkonen (2017, 86) näkee ammattikorkeakouluopiskelun osana opiskelijan elämää, jossa ”*Suomeen integroitumisen, suomen kielen osaamisen, opiskelun, perheen sekä henkilökohtaisen elämän haasteet kietoutuvat toisiinsa*”.

Opiskelijan taidot ja ominaisuudet

Opiskelu vaatii keskittymistä, aikaa, positiivista asennetta, motivaatiota, itseluottamusta ja muiden antamaa myönteistä palautetta (Pehkonen 2017, 86).

Opiskelu ammattikorkeakoulussa on haastavaa, koska koulu vaatii hyvää lukutaitoa ja että osaa kirjoittaa tekstiä (maahanmuuttajaopiskelija).

Maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita on tullut Diakonia-ammattikorkeakouluun opiskelijoiksi normaalin hakumenettelyn kautta, mutta puutteellinen suomen kielen taito on usein ollut syynä siihen, ettei hakija ole päässyt kouluun, vaikka hänellä olisi riittävästi opiskeluvalmiuksia, motivaatiota tai pystyvyyttä sote-alan työhön (Sundqvist 2017, 102). Koulutus on kuitenkin tärkeä väylä ammattiin. Tutkintotodistus on edellytyksenä monen ammatin, esimerkiksi sairaanhoitajan, harjoittamiselle.

Diakonia-ammattikorkeakoulusta valmistutaan aika käytännönläheisiin ammatteihin: sairaanhoitajaksi, sosionomiksi ja tulkiksi. Asioimistulkintutkinto on omiaan maahanmuuttajille, jotka pääsevät siinä suoraan hyödyntämään sekä suomen kielen taitoaan että omaa äidinkieltään, mutta maahanmuuttajaopiskelijat työllistyvät hyvin myös sote-alan ammatteihin.

Maahanmuuttajuus vaikeuttaa työn saamista. Työnhakutilanteessa maahanmuuttajatausta ja suomen kielen täydellinen osaaminen nostetaan työssä vaadittavaa osaamista tärkeämmiksi ja esteiksi saada töitä. (Pehkonen 2017, 71.)

Suomen kielen taito

Kun löytyy motivaatiota, varmasti edistyy suomen kielen oppimisessa (amk-lehtori).

Eurooppalaisen viitekehyksen B2.1-tasoa kaikilla kielitaidon osa-alueilla on pidetty edellytyksenä maahanmuuttajan selviytymiselle ammattikorkeakouluopinnoissa. Sen lisäksi opiskelijalla täytyy olla kiinnostusta suomen kieleen ja kykyä ymmärtää kieltä järjestelmänä, jotta hänen kielitaitonsa kehittyy ja hän pystyy paitsi opiskelemaan, myös toimimaan tulevassa ammatissaan Suomessa. (Sundqvist 2017, 204.) Katarzyna Kärkkäinen (2017, 50–51) puhuu väitöskirjassaan kielitietoisuudesta ja ”languaculturesta” – siitä, että yksittäisten sanojen ja sanontojen oppimisen lisäksi tarvitaan ymmärrystä kielen kulttuurisista piirteistä: kielen merkityksestä kaikessa sosiaalisessa kanssakäymisessä ja toiminnassa. Kielitietoisuus on väylä koulutukseen, työelämään ja onnistuneisiin sosiaalisiin kontakteihin suomalaisten kanssa Suomessa.

Aija Virtasen (2017, 69–70) väitöskirjan mukaan kielitaito liittyy vahvasti maahanmuuttajan tulevaisuuden minuuden odotuksiin. Virtanen on tutkinut englanninkielisessä koulutuksessa opiskelevia sairaanhoitaja, joiden suomen kielen taito kehittyy työharjoittelun kielenkäyttötilanteissa. Virtasen tutkimuksen mukaan motivaatio suomen kielen oppimiselle on suuri, jos opiskelija uskoo pääsevänsä tulevaisuudessa suomenkieliseen työympäristöön, ja vastaavasti ”*mikäli kielitaitoa ei nähdä tulevaisuuden minuuksissa tavoittelemisen arvoisena tai se nähdään vaikeana saavuttaa, myös motivaatio hakeutua suomen kielen käyttötilanteisiin on vähäisempi*”.

Opin portailla -hankkeen järjestämissä maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavissa koulutuksissa on korostunut suomen kielen osaamisen merkitys osanottajien käsityksissä siitä, mitä opiskelijalta vaaditaan. Muuhun kuin suomen kielen opiskeluun oli vaikea motivoida osallistujia. Vaikka koulutusten alussa painotettiin sitä, ettei kyseessä ollut pelkkä kielikurssi vaan mukana olisi erilaisten korkeakoulussa tarvittavien oppimistaitojen käsittelyä, monet keskeyttivät kurssin ja olisivat palautteen mukaan toivoneet enemmän kieliopin opettamista: ”*moni luultavasti odotti ja halusi perinteisempää, opettajalähtöistä kielen opetusta*”. Kurssin tehtävät olivat osalle kurssilaisista myös liian vaativia ja niiden tekeminen itsenäisesti työn ohessa hankalaa. (Arvela 2017, 40, 49.)

Minulle on vaikea kirjoittaa pitkiä tekstejä, minulla ei ole riittävästi suomen kieltä (maahanmuuttajaopiskelija).

Opiskelun arjessa ammattikorkeakoulussa kielitaito vaikuttaa monella tavalla. Kirjoitustehtäviä on paljon eikä monimuotokoulutuksessa pystytä riittävästi ohjaamaan opiskelijoita niiden tekemiseen. Lähipäivien luentojenkin seuraaminen voi olla vaikeaa, jos ei ole tottunut kuuntelemaan abstraktia, tieteellistä suomen kieltä. Heikko suomen kielen taito – tai oma kokemus siitä, ettei kielitaito riitä – vaikeuttaa myös osallistumista keskusteluun lähiopetuksessa:

*On tosi iso ryhmä, että uskaltaisin ilmaisemaan omaa ääntäni
(maahanmuuttajaopiskelija).*

Toisaalta kyseessä voi olla myös aikaisempi tottuminen erilaiseen oppimisen kulttuuriin. Pehkonen (2017, 87) kuvaa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden vaikeutta sopeutua aktiiviseen rooliin opiskelussa, kun ”*ääneen puhuminen ja kriittisyys ovat olleet täysin vieraita asioita, jopa mahdottomia*”. Suomalaisten opiskelijoiden keskellä oman mielipiteen kertominen edellyttää uudenlaista opiske-
lustrategiaa, ja sen hyväksyminen ja omaksuminen vie aikansa.

Muita taitoja, joita tarvitaan ammattikorkeakouluopiskelussa

*(Tärkeää ovat) atk-aidot ja ymmärrys siitä, että
verkkoympäristöt ovat tärkeä osa opiskelun taitoja
(amk-lehtori).*

Pidän tärkeänä oppimisen taitoja yleensä (amk-lehtori).

Ammattikorkeakoulussa opiskevalta vaaditaan lehtoreiden mukaan aikataulujen tekemistä ja niissä pysymistä, keskittymiskykyä, pitkäjänteistä työskentelyä ja ”*paljon sisua ja itsenäistä opiskeluvalmiutta*”. Riittävät tieto- ja viestintäteknii-
kan taidot ovat myös välttämättömiä ammattikorkeakoulun opiskelijalle, sillä iso osa opiskelusta tapahtuu verkossa. Sen lisäksi opiskelija tarvitsee myös luovuutta käyttää muita oppimisen välineitä ja kykyä toimia opinnoissaan järjestelmällisesti ja tavoitteellisesti. (Sundqvist 2017, 104.)

*Mikä tahansa työelämätaito tai yhteiskunnallista hyvää
lisäävä ominaisuus, joka voi perustua henkilökohtaisiin
ominaisuuksiin, taustayhteisöön, kulttuuriin tai
työkokemukseen. (amk-lehtori)*

Opiskelussa tarvitaan myös monilukutaitoa. Se merkitsee taitoa hankkia tietoa sekä joustavasti yhdistellä, muokata, esittää, tuottaa ja arvioida sitä erilaisissa tilanteissa. Monilukutaitoa tarvitaan maailman tulkitsemiseen sekä kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärtämiseen. Lukemisen teksteinä voivat olla kirjoitetun ja puhutun sanan lisäksi esimerkiksi musiikki, kuva, mediat, digitaaliset tai kulttuuriset tuotokset, eleet ja ilmeet. (MOI 2017.) Monimuotokoulutuksessa näitä erilaisia lukutaitoja ei aina pystytä tarpeeksi opettamaan tai ohjaamaan opiskelijoita niiden käyttöön, ja tukea tarvitsisivat monet muutkin ammattikorkeakouluopiskelijat kuin erillishaun kautta opiskelemaan tulleet.

Maahanmuuttajaopiskelijat ovat opettajalle erittäin kiitollinen opetusryhmä. He ovat yleensä hyvin motivoituneita ja haluavat oppia kaiken mahdollisen. (amk-lehtori)

Motivaatio on tärkeää kaikessa oppimisessa. Opiskelijan motivaatiolla selittää opintojen menestymistä, motivaation puuttumisella monenlaisia oppimisen ongelmia. Aija Virtanen (2017) tutkii väitöskirjassaan maahanmuuttajataustaisten, englanninkielisessä koulutuksessa olevien sairaanhoitajaopiskelijoiden suomen kielen oppimista. Motivaatio on sosiaalista ja kontekstuaalista sekä yhteydessä identiteettiin. Oppijan toiminta – esimerkiksi sairaanhoitajaopiskelijan harjoittelu suomenkielisessä ympäristössä – lisää kielenoppimisen motivaatiota, koska oppija saa kokemuksen siitä, että suomen kielen oppiminen on tärkeää. (Virtanen 2017, 39–40.)

Nyt minä otan vastuuta omasta elämästä ja minua kannustaa se, että minusta tulee ammattilainen (maahanmuuttajaopiskelija).

Tutkinnon suorittaminen ja töihin pääsy motivoivat varmasti monia hakemaan ammattikorkeakouluun. Erillishaun kautta ammattikorkeakouluun tulevalle täytyy olla myös motivaatiota elää ja toimia Suomessa, suomalaisessa yhteiskunnassa, sosiaali- tai terveysalan ammatissa. Maahanmuuttajien opiskelua Suomessa tutkineen Katarzyna Kärkkäisen (2017, 110) mukaan tämä tahtotila näkyy selvästi opiskelijan halukkuudessa panostaa opintoihin.

Ehdottomasti vuorovaikutustaidot. Miten lähestyä toista ihmistä ja miten puhun heidän kanssaan. Esim.

*thaimaalaisilla on todella kaunis tapa lähestyä toista ihmistä.
Eli kulttuurierot näkyvät myös tässä. (amk-lehtori)*

*Se, että uskaltaa kysyä, opettajalta, opiskelukaverilta,
kirjastosta, vahtimestarilta jne. (maahanmuuttajaopiskelija),*

Tärkeänä menestyvän oppijan ominaisuutena ovat vuorovaikutustaidot. Valmennuskoulutuksissa ja valintakokeissa niitä painotetaan, ja myös sairaanhoitajan ja sosionomin työssä vuorovaikutustaidot on olennaista hallita hyvin. Opiskelussa vuorovaikutustaitoja tarvitaan kaiken aikaa: ryhmätöissä, lähiopiskelun keskusteluissa, verkossa sekä ennen muuta harjoittelussa työelämässä.

*Kaikille kuka haaveilee hakemisesta Diakiin rohkeutta ja
ahkeruutta (maahanmuuttajaopiskelija).*

Elämäntilanne ja verkostot Suomessa

Opiskelussa onnistumisessa oleellinen tekijä on sellainen elämäntilanne, joka mahdollistaa keskittymisen opiskeluun. Pelkkä motivaatio ja halu oppia tai valmistua ammattiin eivät riitä, vaan opiskelijalla täytyy olla myös aikaa ja mahdollisuus keskittyä lukemiseen ja kirjoittamiseen, ryhmätöihin ja tiedonhakuun. Jos elämässä on liikaa ongelmia, täysipainoinen opiskelu voi olla hankalaa. Sosiaalisten verkostojen merkitys on suuri. Suomalaisilla opiskelijoilla on yleensä perheen ja suvun sekä aikaisempien elämänvaiheiden kontaktien ansiosta luonnollisia verkostoja tukenaan, mutta maahanmuuttajataustaisilta opiskelijoilta ne voivat puuttua. Pehkosen (2017, 123) väitöskirjatutkimukseen haastatellut olivat löytäneet tukea omasta opiskelijaryhmästään, ja heille ”*toiset opiskelijat toimivat oman opiskelun peileinä eri tavoin*”.

Muun elämän ja opiskelun yhteensovittaminen voi olla turhauttavaa, ja omat tavoitteet ristiriidassa oppilaitoksen vaatimuksiin tai perheen odotuksiin. Kulttuuriset käsityksen pienten lasten äidin tai puolison roolista voivat myös aiheuttaa stressiä. Opiskeluun tarvitaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista tilaa. (Pehkonen 2017, 86.)

*Ihminen usein yliarvioi omat voimavarat, kun suunnittelee
jotakin tehdä: pitää oppia, ettei yksi ihminen voi hoitaa kaikkia
arkiaskareita opiskelun lisäksi, ja delegoida töitä välillä muille
perheenjäsenille (maahanmuuttajaopiskelija).*

Suomen kielen kehittyminen opintojen aikana vaatii sitä, että opiskelijalla on suomenkielisiä kontakteja muuallakin kuin koulun lähiopetuksessa. Sosiaaliset tilanteet ja aktiivinen osallistuminen suomalaisen elämänmenoon tukevat väitöskirjankin mukaan kielen oppimista (Kärkkäinen 2017, 54).

Erillishaun kautta ammattikorkeakouluun tuleva opiskelija tarvitsee myös valmiutta tehdä ylimääräistä työtä. Tehtävät eivät ole helppoja, eikä opintopisteitä tule itsestään. Opintonsa Diakissa aloittaneet maahanmuuttajataustaiset sairaanhoitajaopiskelijat ovat tämän myös huomanneet.

Työn ja opiskelun sumpliminen on haastavaa – välillä tuntuu siltä, että vuorokaudessa saisi olla enemmän tunteja ja joskus iskee riittämättömyyden tunnekin (maahanmuuttajaopiskelija).

Kuka haluaa opiskella sairaanhoitajaksi, neuvon miettimään tarkkaan jaksamistaan, hankkimaan hyvät tietokonekäsittelytaidot, uskomaan omiin voimiinsa ja hakemaan apua ajoissa koulukavereilta tai koulun henkilökunnalta (maahanmuuttajaopiskelija).

Eija Pehkonen (2017, 93) kuvaa väitöskirjaansa haastateltujen maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tarvitsevan tukea suomen kielen osaamisen lisäksi myös muussa osaamisessa ja itseluottamuksensa kasvattamisessa. ”*He voivat tuntea tekevänsä moninkertaisesti työtä selviytyäkseen, ei ainoastaan heidän omasta mielestään vaan myös yhteiskunnan asettamin kriteerein.*”

Tukitoimet

Opin portailla Satakunnassa -hankkeen tavoitteena on lisätä tietoutta suomalaisesta koulutusjärjestelmästä sekä sujuvoittaa maahanmuuttajien siirtymistä toisen asteen opinnoista korkeakouluun (Opin portailla Satakunnassa hankesuunnitelma 2016). Hankkeessa on järjestetty Diakonia-ammattikorkeakouluun erillishaun kautta tulleille opiskelijoille mentoritoimintaa, suomen kielen opetusta ja tehtävien tukea.

Mentorit

Mentoritoiminta tarkoittaa sitä, että ammattikorkeakoulussa jo ”sisällä” oleva opiskelija ohjaa uutta opiskelijaa erilaisissa opiskelun haasteissa ja tutustuttaa hänet oppilaitoksen toimintoihin. Opin portilla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen aikana mentorit ovat tukeneet opiskelijoita muun muassa kirjallisissa tehtävissä. Nämä mentorit olisivat toivoneet saavansa koulutusta eri kulttuurista tulevan maahanmuuttajataustaisen opiskelijan kohtaamisesta. Mentoritoiminta herättää kyllä kiinnostusta oppilaitoksissa, mutta sen järjestäminen on hankalaa, jos siihen ei ole resursseja. Monimuotokoulutuksessa mentorointia vaikeuttaa myös yhteisten lähijaksojen puuttuminen. Kokonaan vapaa-ajalla tapahtuva mentorointi esimerkiksi verkon tai mobiilisovellusten välityksellä on hankalaa sekä mentoroitaville että mentoreille. (Nuottila 2017, 71.)

Harjoittelun ohjaajat työpaikoilla ovat parhaimmillaan myös opiskelijoiden mentoreita. Jos maahanmuuttajataustaisella sairaanhoitajaopiskelijalla ja hänen ohjaajallaan ei ole muuta yhteistä kieltä kuin suomi, myös suomen kielen oppiminen tehostuu. Virtasen (2017, 201) väitöskirjatutkimuksessa kerrotaan Puolasta Suomeen tulleesta työharjoittelun ohjaajasta. Hänen ohjattavansa koki helpottavaksi sen, että ohjaaja tiesi tarkkaan miltä tuntuu olla ulkomaalainen sairaanhoitaja Suomessa.

Tukipajat

Tukipajatoiminta auttaa opiskelijoita selviytymään opiskelun haasteista. Diakissa ohjausta on järjestetty milloin sivunumeroklinikkana opinnäytetyön tekijöille, milloin rästitehtävien talkoina. Hankkeen avulla on mahdollista auttaa erillishaun kautta opiskelemaan päässeitä alkuun ammattikorkeakouluopinnoissa. Kokeemukset ovat vaihtelevia. Ylimääräiseen pajaan voi olla hankalaa tulla aikataulujen päällekkäisyyksien tai pitkän matkan vuoksi. Toisaalta opiskelijat ovat usein eri vaiheessa tehtävissään ja toivovat erilaista tukea: sama ohjelma ei sovi kaikille. Parhaimmillaan tukipajassa on kuitenkin onnistuttu ratkaisemaan ongelmia, selvittämään asioita ja vahvistamaan opiskelijoiden itseluottamusta.

Olen tyytyväinen, koska meillä on myös tukipajat – siinä voidaan keskustella asiat, joita en ole ymmärtänyt luennolla (sh-opiskelija).

Toiset opiskelijat kertovat rauhallisesti mikä on tehtävänä ja toiset selvästi vaivaantuvat tilanteesta. Eivät aina edes halua apua. Eräs opiskelija oli todella ilahtunut, kun kävimme keskustelua tehtävän aiheesta. Eli avun vastaanottamisessa on suuria eroja. (hankkeen ohjaaja)

Monimuotokoulutuksessa opiskelijat eivät tutustu helposti toisiinsa, mutta tukipajoissa aliedustetut opiskelijat voivat keskustella omana ryhmänään. Aliedustetut ammattikorkeakouluopiskelijat ovat silloin tavallaan ”samassa veneessä”, vaikka ovatkin erilaisia ihmisiä ja opiskelutaidoiltaan. Vertaistuki opiskelussa on tärkeää myös siksi, että opiskelijat rohkaistuisivat toimimaan aktiivisesti isoissa opiskeluryhmissä, vaikka heidän suomen kielensä ei ole täydellistä.

Tukipajoissa on pyritty tukemaan maahanmuuttajaopiskelijoita myös suomen kielessä. Tekstien ja tehtävien avaaminen ymmärrettävämmiksi auttaa kirjoitustehtävien tekemisessä ja tentteihin valmistautumisessa, mutta myös erillisiä suomen kielen tukipajoja on järjestetty. Vaikeutena ovat pajoihin osallistuneiden opiskelijoiden erilaiset tarpeet suomen kielen osaamisessa. Opiskelemisessa ja tulevassa sosiaali- ja terveystieteiden ammatissa tarvitaan erilaista suomen kielen osaamista kuin ennen, mikä myös voi aiheuttaa opiskelijoille stressiä (vrt. Pehkonen 2017, 84).

Kehittämiskohteita ja -ideoita

Opin portailla Satakunnassa -hankkeen maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ovat toivoneet, että luento- ja seminaarien aiheista olisi saatavilla enemmän tietoa etukäteen eikä vain tehtävää ja vaikeaselkoista toteutussuunnitelmaa tavoitteineen. Jos verkossa olisi selkeällä suomella tekstiä lähiopetuksen aihepiiristä, opiskelijat voisivat etukäteen perehtyä sen sisältöön ja sanastoon sekä pystyisivät paremmin seuraamaan oppituntia. Myös sisällön ja kielen opetuksen integroimista toivottiin.

Haluaisin, että kursseilla olisi mukana myös suomen opettaja, koska maahanmuuttajan on helpompi silloin ymmärtää kaikki konseptit (maahanmuuttajaopiskelija).

Monissa hankkeissa ja oppilaitoksissa on jo kokeiltu suomen opettajan läsnäoloa harjoitteluissa työpaikoilla, ja tätä menetelmää kannattaa kehittää Opin por-

tailla -hankkeissa. Myös Kärkkäisen (2017, 235) väitöskirjassa työssäoppiminen nähdään aikuisten maahanmuuttajien oppimisessa tärkeänä, samoin kuin ryhmässä opiskelu ja se, että hyödynnetään aiemmin koettua ja opittua. Tutkimuksen mukaan on olemassa ”*paljon vääriä uskomuksia kulttuuri- ja kielikysymyksistä mutta myös maahanmuuttajista sekä heidän taustoistaan ja osaamisestaan*”. Näitä ennakkoluuloja ja käsityksiä hankkeen avulla voi hälventää järjestämällä seminaareja ja koulutuksia, keskustelutilaisuuksia – kenties harjoittelupaikkojen ohjaajien kulttuurikasvatustakin.

Lopuksi

Suomalaisessa yhteiskunnassa arvostetaan koulutusta. Tutkinnon suorittaminen voi olla edellytyksenä vakituisen työpaikan tai viran saamiselle, ja myös työelämässä kouluttaudutaan jatkuvasti. Oppiminen on paitsi välttämätöntä myös elinikäistä, kokonaisvaltaista ja kokemuksellista (Pehkonen 2017, 31). Elinikäisen oppimisen käsite voi kuitenkin olla vieras ja aikuisena opiskelemaan lähteminen maahanmuuttajataustaisille tai romaneille kulttuurisista syistä vaikeaa tai hävettävääkin. Toisaalta he voivat olla Pehkonen haastatteluihin osallistuneiden opiskelijoiden tapaan myös tyytyväisiä siitä, että ”*Suomessa ikä ei estä opiskelua*” (Pehkonen 2017, 85).

Yksittäisellä hankkeella ei ratkaista kaikkia ongelmia. Hankkeen avulla ovi koulutukseen on kuitenkin auennut muutamalle maahanmuuttajalle ja romanille, ja samalla on pystytty muokkaamaan ilmapiiriä myönteisemmäksi aliedustettujen ryhmien opiskelua kohtaan. Pehkonen (2017, 125) peräänkuuluttaa suomalaisen koulutusjärjestelmän uudelleenarvioimista ja ammattikorkeakoulupedagogiikan kehittämistä osallistavammaksi ja yhdenvertaisemmaksi:

Aliedustettujen ryhmien kouluttautumista edistäisi koulutuksen, opetussuunnitelman ja opetuksen tarkastelu laajemmin postkolonialististen ja monikulttuuristen teoreettisten silmälasien läpi. Ei siis riitä, että maahanmuuttaja sopeutuu suomalaiseen koulutusjärjestelmään, jos itse koulutusjärjestelmä ei kykene muuttumaan moniarvoiseksi. (Pehkonen 2017, 125.)

LÄHTEET

- Arvela, M. (2017). Kohti korkeakoulua. Maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmistava koulutus. (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma). Saatavilla 12.3.2018 http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/139399/Arvela_Mari.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kärkkäinen, K. (2017). *Learning, teaching and integration of adult migrants in Finland*. (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta). Saatavilla 3.3.2018 https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/55745/978-951-39-7212-7_v%C3%A4it%C3%B6s10112017.pdf?sequence=1
- MOI (2017). Monilukutaitoa Opitaan Ilolla (MOI) -kehittämisohjelma. Helsingin yliopisto, Playful Learning Center, Kasvatustieteellinen tiedekunta. Saatavilla 14.3.2018 <http://www.monilukutaito.com/>
- Nuottila, K. (2017). Mentorointi – kannustavaa rinnalla kulkemista. Teoksessa M. Pinolehto (toim.) *Sujuvampia opinpolkua romaneille ja maahanmuuttajille. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen loppuraportti* (s. 69–71). (Diak Puheenvuoro 12.) Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Opin portailla Satakunnassa bankesuunnitelma* (2016). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Pehkonen, E. (2017). *Maahanmuuttajataustaisten naisten koulutuksen kontekstissa rakentuvat identiteetit ja oppimisprosessit*. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta.) Saatavilla 12.3.2018 <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/228965/MAAHANMU.pdf?sequence=1>
- Sundqvist, L. (2016). Kokemuksia maahanmuuttajien opiskelua tukevista hankkeista Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Teoksessa H. Hovila, A. L. Karjalainen & J. Toivanen (toim.) *Yhteistyötä, kehittämistä ja kokeilua ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksessa* (s. 101–106). (Diak puheenvuoro 7.) Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/131083/DIAK_puheenvuoro_7_9789524932875.pdf?sequence=9&isAllowed=y.
- Virtanen, A. (2017). *Toimijuutta toisella kielellä. Kansainvälisten sairaanhoitajaopiskelijoiden ammatillinen suomen kielen taito ja sen kehittyminen työharjoitteluissa*. (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.) Saatavilla 10.3.2018 https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/53539/Virtanen_Aija_screen.pdf?sequence=3

Päivi Lehtonen

MAAHANMUUTTAJAN OPINTO-OHJAUS AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Eläköityvän opinto-ohjaajan haastattelu

Suomalaisen työelämän yksi suurimmista haasteista tällä hetkellä on eläkkeelle siirtyvien työntekijöiden suuri määrä. Suomen elinkeinoelämä ja yhteiskunnan menestyminen pohjautuvat pitkälti tietoon, osaamiseen ja asiantuntemukseen. Asiantuntijatieto ja asiantuntijoiden kokemusperäinen osaaminen ovat erityisesti asiantuntijaorganisaatioissa tärkein voimavara ja toiminnan sekä kilpailukyvyn perusta, koska tällaista osaamista on melko hankala jäljitellä ja korvata. Suurten ikäluokkien eläköityessä lähtee myös suuri joukko asiantuntijoita. Asiantuntijoiden eläköityminen tarjoaa organisaatiolle mahdollisuuden uudistaa tieto- ja osaamispääomaansa. Toisaalta uhkana on, että eläköitymisen seurauksena organisaatiosta häviää asiantuntijaosaamista. Tämän vuoksi asiantuntijaorganisaatioissa on tärkeää tunnistaa mitä on se asiantuntijuus, joka tulee säilyttää organisaatiossa. Jokainen eläköityvä työntekijä vie mukanaan paljon tärkeää kirjoittamatonta hiljaista tietoa. (Kuronen-Mattila, Mäki & Järvenpää 2012.)

Tämä artikkeli pohjautuu EU:n hankkeeseen, Opin portailla Satakunnassa, saatuihin kokemuksiin ja eläkkeelle jäävän pitkäaikaisen opinto-ohjaajan omiin kokemuksiin maahanmuuttajien opinto-ohjauksesta. Opinto-ohjaajan haastattelu toteutettiin 2.3.2018. Yhteistyöstä haastattelun aikana opinto-ohjaaja saa minulta lämpimän kiitoksen.

Esitän ja avaan artikkelissani ensin käsitteet, jotka ilmenevät laatimani haastattelun teemoina. Opinto-ohjaajan vastauksiin olen liittänyt asiaa koskevia teorioita ja tutkimuksia. Löytämäni teoriat ja tutkimukset mielestäni tukevat tekemääni opinto-ohjaajan haastattelua.

Käsitteet

Opin portaililla Satakunnassa (2016–2019) on hanke, jonka tavoitteena on maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittaminen opiskeluvalmiuksia vahvistamalla. Koulutuksen avulla vahvistetaan maahanmuuttajan suomen kieltä ja annetaan valmiudet hakeutua korkeakouluopintoihin. Opiskelijalle annetaan myös uraohjausta siihen, mille alalle ja mihin korkeakouluun hän on kiinnostunut hakeutumaan.

Maahanmuuttajia ovat toisessa maassa pysyvästi asuvat ulkomaalaiset. Maahanmuuttaja voidaan määritellä siten, että kun henkilö oleskelee Suomessa niin pysyväisluonteisesti, että hänet on kirjattu väestörekisteriin, häntä voidaan kutsua maahanmuuttajaksi. (Lamppu 2001.) Horstin (2005) mukaan maahanmuuttaja ei ole syntyperäinen asukas, jossa yhdistyisivät kansallisvaltioajattelun mukaisesti kansalaisuus, syntyperä ja alue.

Opinto-ohjaaja ohjaa opiskelijoita opintojen suunnittelussa, jatko-opintoihin hakeutumisessa ja työelämään suuntautumisessa. Työhön kuuluu luokkamuotoista ohjausta ja opetusta, pienryhmäohjausta, henkilökohtaista ohjausta ja ohjausta verkossa. Opinto-ohjauksen asema maamme koulujärjestelmässä on vahvistunut viime aikoina. Siitä ovat osoituksena muun muassa eri kouluasteille tehdyt opinto-ohjauksen arvioinnit sekä tavoitteet, joita opinto-ohjauksen tehostamiselle on asetettu opetusministeriön koulutuksen kehittämissuunnitelmassa.

Ammatillista korkeakoulua ja siellä tapahtuvaa opinto-ohjausta ohjaa ammatikorkeakoululaki (L 932/2014).

Hiljaisella tiedolla on monia merkityksiä, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan intuitiivista, ei-sanallista tietämystä, joka karttuu ihmisille toiminnallisen kokemuksen kautta. Hiljainen tieto on ei-propositionaalisen tiedon laji, jossa tietäminen perustuu tunteeseen tai vakuuttuneisuuteen tietämisestä ja jonka perusteita ei voida määritellä vakuuttavasti sanallisesti. Hiljaisen tiedon voidaan sanoa olevan tiedon lajina erilaista kuin tieteellinen tieto, sillä ihmisille tai yhteisöille kertyneen hiljaisen tiedon symbolisia tai käsitteellisiä yhteyksiä ei ole määritelty tai niitä ei ole käsitteellisessä mielessä olemassakaan ennen kuin ne sellaiseksi määritellään. (Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali.)

Hiljaisen tiedon käsitteen keksijänä pidetään amerikkalaista Michael Polanyitä (1966). Hän kiteytti hiljaisen tiedon olemuksen sanomalla, että tiedämme enemmän kuin pystymme kertomaan. Polanyin mukaan ihmisen tietoisuus on kuin jäävuori, josta ilmaistuna osana näkyy vain huippu ja josta suurin osa jää pinnan alapuolelle. Ihmisillä on siis paljon tietoisuutta, jota he eivät osaa ilmaista, mutta joka näkyy heidän toiminnassaan erilaisina tapoina, rutiineina, käytäntöinä ja tunteuksina.

Opinto-ohjaajan haastattelun toteutus

Opinto-ohjaaja, joka alkuhämmästyksen jälkeen ihmetteli, miksi häntä haastatellaan, oli lopuilta aivan ihana haastateltava. Haastattelutilanteessa opinto-ohjaaja oli iloinen, asiansa osaava ja tietonsa esiin saattava eli oma itsensä. Haastattelua ei nauhoitettu, vaan vastaukset kirjattiin keskustelun lomassa.

Haastattelun rungon lähetin opinto-ohjaajalle tutustuttavaksi ennen haastattelua sekä ennen lopullista artikkelin ”ulos päästämistä” haastateltava sai tarkistaa tekstin, ettei haastatteliija ollut ymmärtänyt tai kirjannut joitakin asioita väärin.

Haastattelun teemoja olivat:

- opinto-ohjauksen eroavaisuudet eri opiskelijoiden välillä,
- ketkä ovat opinto-ohjaajan yhteistyökumppaneita
- miten ohjaat opettajia opinto-ohjaajana
- viisi tärkeää muistettavaa asiaa maahanmuuttajan opinto-ohjauksessa ja
- mitä muuta haastattelussa nousee mieleen.

Esitän opinto-ohjaajalta saamani vastaukset kursivoituna tekstinä. Nämä ovat suoria lainauksia opinto-ohjaajan haastattelusta.

Opinto-ohjaajan haastattelun tuloksia

Mitä eroavaisuuksia mielestäsi on kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisen opiskelijan ohjauksessa? Maahanmuuttajien ohjauksen erityiskysymyksiä ovat kielikysymykset ja monesti yksilöllisempi henkilökohtaisessa elämässä tarvittava tuki.

Vuorovaikutus pitää olla selkeää ja kieli yksinkertaista selkokieltä.

Kulttuuri koostuu asioista, joita ihmiset ja kansat ovat oppineet historiansa aikana tekemään, arvostamaan ja uskomaan. Ihminen kasvatetaan oman kulttuurinsa jäseneksi. Käyttätymismallien, arvojen ja normien oppimista kutsutaan

sosialisaatioprosessiksi, jolloin omaksutaan yhteisölle tyypillinen maailmankatsomus, käsitys oikeasta ja väärästä sekä ihmisen olemassaolon ja elämäntehtävän merkityksestä. (Räty 2002.)

Suomalaiseen kulttuuriin kuuluu rehellisyys, joka näkyy ammatillisissa opinnoissa ja toiminnassa vahvuutena.

Jos opiskelija on tottunut siihen, että joku toinen on aina tehnyt päätökset hänen puolestaan, hänen on vaikea toimia tilanteessa, jossa hänen odotetaan itse tekevän päätöksiä ja valintoja.

Suomalaisista opiskelijoista löytyy enemmän sisukkuutta omien asioiden hoitamisessa ja selvittämisessä.

Mitkä ovat ne viisi tärkeää asiaa maahanmuuttajaopiskelijan opinto-ohjauksessa?

Liisa Niemen (2004) tutkimuksen mukaan ammatillinen kasvu merkitsee myönteistä asennoitumista oman ammattitaidon kasvuun, aktiivista itsensä kehittämistä, pitkäaikaista kasvuprosessia, avun ja tuen vastaanottamista ja antamista kasvulle sekä ammatillisen osaamisen ja voimavarojen kasvua työssä. Nämä sekä yksistään että yhdessä ovat yhteydessä siihen, kuinka jatkuvaa ja voimakasta hoitotyöntekijän ammatillinen kasvu on.

Minulle tärkein punainen lanka opintojen ohjauksessa on ammatillisen kasvun ja persoonallisen kasvun tukeminen.

Sairaanhoitajaopiskelijan ammatillinen kasvu näyttää olevan hyvin laaja-alaisia tietojen, taitojen ja voimavarojen hankkimista, joka voi kestää koko elämän ajan. Kasvua ja sen jatkuvuutta voidaan tietoisesti edistää korkeakouluissa ja työyhteisöissä kiinnittämällä huomiota enemmän henkilön yksilöllisiin taitoihin, kasvutarpeisiin ja kasvua edistäviin kasvutekijöihin. (Niemi 2004.) Opinto-ohjaajan tärkein työväline on oma persoona. Keskustelut opinto-ohjaajan kanssa ovat myös luottamuksellisia. (Ammattinetti. Opinto-ohjaaja, oppilaanohjaaja.)

Opiskelijalle ollaan omana itsenä, enkä tällä tarkoita opiskelijan ja opon ystävyyttä vaan ammatillista suhdetta.

Luottamuksesta kirjoitetaan usein sen monien myönteisten vaikutusten kautta. Luottamus synnyttää solidaarisuutta ihmisten välille, minkä kautta elämästä tulee sujuvaa ja ennakoitavaa. Lisäksi luottamus lisää yksilön ja yhteisön voimavaroja. Kun opiskelijalla on luotettuja, voi hän heidän kauttaan saada mm. tietoa ja tukea erilaisiin asioihin. (Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali.)

Ohjaus pitää olla yksilöllistä ja sen pitää olla luottamuksellista.

Kassara (2017) väitöstutkimuksessaan tutki ilon syttymistä hoitotyönopiskelussa. Hänen mukaansa iloa synnyttäviä tekijöitä löytyi ryhmästä ja yhdessä toimimisesta, yhteenkuulumisesta, mutta myös tekijöistä, jotka liittyivät varsinaiseen opiskeluun. Oppiminen sinänsä ja osaaminen toivat iloa, mutta erityisesti sitä saatiin myönteisestä palautteesta ja onnistumisesta.

Muista, että onnistumiset ja ilo on tärkeää opiskelijalle ja oppimiselle yleensä. Sitä iloa opintojen ohjaajan pitää jakaa. Voimaannuttaa opiskelijaa.

Opintojen ohjaus on yleensä viestintätilanne, jossa tärkeänä osana on myös kielennullkoinen viestintä eli katse-, ilme- ja elekieli, äänenpaino, sävy, voimakkuus, tempo, kehon kieli, etäisyys sekä erilaiset havaittavissa olevat fysiologiset toiminnot, kuten punastuminen, hikoilu, vapina ja väsymys. Puheen rytmi, erilaiset äänneet, tauottelu ja erilaiset käsimerkit vaihtelevat kulttuurista toiseen. Keskusteluetaisyys ja koskettaminen ovat erilaisia. Opinto-ohjaajan ja opiskelijan erilaiset tavat toimia voivat aiheuttaa kommunikointiongelmia. Tärkeää on, että ohjaajalla on tietoa, miten ohjattavan kulttuurissa käytetään eleitä, katsekontaktia, ruumiin kieltä, välimatkaa. Myös äänen voimakkuus, hiljaisuus, puhenoisuus, keskustelun suoruuus ovat tärkeitä eroja tai samankaltaisuuksia. (Sue & Sue 1990.)

Käytän vähän verkossa tapahtuvaa opintojen ohjausta. Haluan olla kasvotusten, koska siten näen, miten opiskelija ottaa puheeni. Esimerkiksi näen, jos hän ei ymmärrä tai hän loukkaantuu ohjeistani. Näin pääsen heti korjaamaan tai selventämään asiaani.

Ketkä ovat opinto-ohjaajan yhteistyökumppaneita ammattikorkeakoulussa?

Kyse on koko korkeakoulun, opiskelijahuollon ja vieläpä oppilaitoksen ulkopuolistenkin tahojen yhteisestä toiminnasta. Opiskelijahuollon osuus on valmisteltava yhteistyössä kunnan/kuntien sosiaali- ja terveystoimen edustajien kanssa. Ohjauspalveluja pitäisi olla tarjolla tarpeen mukaan jokaiselle opiskelijalle. On myös varmistettava, että opiskelijat tietävät, millaisia palveluja on tarjolla, mistä niitä saa ja kuka mistäkin palvelusta on vastuussa.

Niitä on monia. Opinto-ohjauksessa yhteistyökumppanit esimerkiksi koulutusten markkinoinneissa ovat: vastaanottokeskukset, seurakunnat, entiset valmistuneet opiskelijat, terveydenhoitaja, kunnan perusturva sekä kirjastot.

Miten neuvot ja opastat opettajia maahanmuuttajien asioissa?

Koko henkilöstön osallistuminen ohjaukseen edellyttää opinto-ohjauksen aseman määrittämistä ammattikorkeakoulun keskeisenä toimintaperiaatteena, strategisena kysymyksenä. Tällöin tarvitaan yhteistä näkemystä opinto-ohjauksen toimintatavoista, työnjaosta, resursseista ja hallinnosta. Työnjaon tulee olla selvä myös ammattikorkeakoulun henkilöstölle. Ohjauksen näkökulmasta korkeakoulu voidaankin ymmärtää palveluorganisaationa.

Pienessä yksikössä opinto-ohjaaja ja lehtorit tutustuvat hyvin jokaiseen opiskelijaan. Huomaavat kehittämistarpeet ja mahdolliset ongelmat nopeasti.

Pienen yksikön etuna on myös opettajien ja opinto-ohjaajan yhteistyö ja mahdollisuus keskustella päivittäin. Opettajat tulevat heti käymään, jos huomaavat jotakin.

Näin ongelmat ratkotaan mahdollisimman nopeasti yhdessä, yhteistyönä.

Yhteistyö voidaan ymmärtää laaja-alaisesti. Yhteistyö voi ilmetä opinto-ohjaajan ja opettajien välisenä käytännön vuorovaikutuksena tai hallinnollisena or-

ganisointina. Yhteistyössä olevilla pitää olla sama päämäärä ja tavoite, jota ei ole asetettu tiukkoihin raameihin. (Lehtonen 2014.)

Mitä muuta sinulle on tullut mieleen, mitä haluaisit kertoa?

Tietokone on tullut yhä tärkeämmäksi työvälineeksi opinto-ohjaajille ja opettajille. Esimerkiksi oppilaitosten ajankohtaiset koulutustiedot löytyvät pääsääntöisesti verkosta.

Tietokone vie liikaa aikaa opiskelijalta. Säännöt ja lomakkeen täytöt esim. ahoteissa (aikaisemman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen) vie aikaa.

Tietokonemaailma on muuttanut ammattikorkeakoulussa opiskelua ja opinto-ohjaajien ja opettajien työntekoa eikä aina välttämättä hyvään suuntaan. Tietokone työskentelyssä on paljon kankeita sääntöjä esim. kaikki mahdolliset liitteet opiskelijan ohjauksessa.

Nykyään opiskelijan osaamista mitataan hyvin paljon tietokoneen osaamisen kautta. Näyttää siltä, että sairaanhoitajaopinnoissa pärjää opiskelija, joka on taitava tietokoneen käyttäjä. Mielestäni opiskelijoiden verkkotehtävissä olisi tärkeää huomioida opiskelijan tieto ammattialheesta.

Opinto-ohjaajan mietteet ja vastaukset laittavat artikkelin kirjoittajan, joka itse on pohjakoulutukseltaan sairaanhoitaja, pohtimaan sairaanhoitajakoulutusta. Aina koulutuksesta löytyy paljon hyviä ja upeita asioita, mutta aina löytyy myös kohtia, joita pitää tarkastella kriittisesti. Lopuksi haluan käyttää lainausta Opetushallituksen (2005) julkaisusta:

Hyvässä oppilaitoksessa on hyvin toimiva opinto-ohjaus. Opiskelijaa kuullaan, hänen mielipiteitään arvostetaan ja otetaan huomioon koulutusta kehitettäessä. Hyvä oppilaitos vetää opiskelijoita puoleensa, opiskelijat motivoituvat opiskeluunsa siellä, suorittavat tutkinnon ja saavat työtä. Parhaan palautteen antavat yleensä hyvin työllistyneet tai

jatkokoulutukseen sijoittuneet henkilöt. Tällöin kiitos kohdistuu tavallisesti myös toimivaan opinto-ohjaukseen. (Opetushallitus 2005.)

Ammattikorkeakoulun opinto-ohjauksen keskeinen sisältö kuviona

LÄHTEET

- Ammattinetti. Opinto-ohjaaja, oppilaanohjaaja. Saatavilla 1.6.2018 www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/106ammatti
- Horsti, K. (2005). *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). Saatavilla 4.10.2018 <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67525/951-44-6423-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Jyväskylän yliopisto. *Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali*. Saatavilla 1.6.2018 www.kans.jyv.fi.
- Kassara, H. (2017). *Ilo hoitotyön ammatin opiskelussa ammatillisen kasvun voimavarana* (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). Saatavilla 4.10.2018 <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/102298/978-952-03-0601-4.pdf?sequence=1>
- Kuronen-Mattila, T., Mäki, E. & Järvenpää, E. (2012). *Asiantuntija jää eläkkeelle – asiantuntijuus ei! Opas tiedon ja osaamisen säilyttämiseksi*. Helsinki: Aalto-yliopisto. Saatavilla 4.10.2018 <https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/8906/isbn9789526045573.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- L 932/2014. Ammattikorkeakoululaki. Saatavilla 1.6.2018 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932>
- Lamppu, V.-M. (2001). *Aikuisten maahanmuuttajakoulutuksen vaikuttavuuden keskeiset kriteerit*. Moniste 19/2001. Helsinki: Opetushallitus.
- Lehtonen, P. (2014). *Koulutuksen järjestäjien ja työelämäedustajien yhteistyö sosiaali- ja terveysalalla* (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). Saatavilla 4.10.2018. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95226/978-951-44-9430-7.pdf?sequence=1>
- Niemi, L. (2004). *Ammatillinen kasvu ja sitä edistävät kasvutekijät hoitotyössä* (Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto).
- Opetushallitus (2005). *Miten tuemme opiskelijaa oppilaitoksessamme*. Saatavilla 1.6.2018 www.oph.fi/julkaisut/2005/miten_tuemme_opiskelijaa_oppilaitoksessa.
- Polanyi, M. (1983). *The Tacit Dimension*. Chicago: University of Chicago Press
- Räty, M. (2002). *Maahanmuuttaja asiakkaana*. Helsinki: Tammi.
- Sue, D. W. & Sue, D. (1990). *Counseling the culturally different. Theory and practice*. New York. The Courier Companis Inc.

OPISKELIJAMENTOROINNISTA

*Ensimmäistä kertaa ymmärrän, miten oppimistehtävät
pitää tehdä kun mentori selittää mulle.*

Jonna Pakman

OPISKELIJAT MENTOREINA

hmiselle on ominaista halu oppia, kehittää ja auttaa muita sekä siirtää opitua sukupolvelta toiselle (Ristikangas, Clutterbuck & Manner 2014, 17). Vaikka mentorointi on käsitteenä melko nuori, on itse ilmiö tuttu vuosisatojen ja -tuhansien takaa. Esimerkkinä tästä on perinteinen oppipojan tie ammattilaiseksi. Kokeneempien mallista opittiin ja itse tekemällä sekä harjoittelijoiden ja ammattilaisten vuorovaikutuksen avulla edettiin itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi. Nykyään mentorointi hyödyllisenä työelämän käytäntönä on jälleen esillä. Mentorointi on nykyisin pääasiassa osaamisen rikastamista kokemustiedon avulla ja lisänä muussa ammatillisessa kehittämisessä. (Kupias & Salo 2014, 13–14.) Opiskelijamentoritoiminta on ollut kehitettävä tukimuoto koko Opin portailla Satakunnassa -hankkeen ajan.

Vertaismentorointi

Mentoreina hankkeessamme ovat toimineet jo pidemmällä opinnoissaan olevat Diakin Porin-kampuksen sairaanhoitaja- ja sosionomiopiskelijat. Mentoroitavina eli aktoreina ovat olleet ammattikorkeakouluopinnoista kiinnostuneet ja niihin hakeutumassa olevat maahanmuuttajat ja romanit sekä Diakiin tutkinto-opiskelijoiksi valitut saman kohderyhmän opiskelijat. Hankkeessamme tapahtuva mentorointi on, kuten mentorointi yleensäkin, ollut vapaaehtoisuuteen perustuvaa, ja mentoreilta on odotettu aitoa halua auttaa aktoreita laajentamaan osaamistaan ja verkostojaan sekä parantamaan suomen kieltä. Prosessin aikana on käsitelty myös kulttuurieroja, ja mentorit ovat tutustuttaneet aktoreita suomalaiseen opiskelu- ja työkuulttuuriin ja jakaneet niin sanottua hiljaista tietoa. Koska aktoreita on ollut

enemmän kuin mentoreita, ei perinteinen parimentorointi ole ollut mahdollista. Siksi mentorointi on toteutettu ryhmämentorointina, eli kukin mentori on ohjannut useaa aktoria.

Vertaismentorointi on statusvapaa valmentavan mentoroinnin erityismuoto, ja sen avulla pyritään varmistamaan molemminpuolinen oppiminen (Ristikangas ym. 2014, 149). Vertaismentoroinnissa lähdetään siitä, että molemmilla – tai kaikilla – osapuolilla on toisilleen annettavaa. Vertaismentorointi on ryhmämuotoista mentorointia, jossa osalla ryhmän jäsenistä on enemmän, toisilla vähemmän kokemusta. Ryhmä jakaa kokemuksia ja osaamista sekä ongelmia ja haasteita yhdessä. Vertaismentoroinnin pohjalla onkin ajatus siitä, että tietoa rakennetaan yhdessä, kun perinteisessä mentoroinnissa kokenempi siirtää hiljaista tietoa kokemattomammalle. (Heikkinen, Jokinen & Tynjälä 2010, 50.)

Vertaismentoroinnissa vuorovaikutuksen rikastava mahdollisuus ei perustu siihen, että ryhmän jäsenet olisivat tiedoiltaan ja kokemuksiltaan yhdenvertaisia vaan siihen, että jokainen on taustaltaan erilainen (Heikkinen ym. 2010, 26). Mentorointi perustuu dialogisuuteen. Tässä yhteydessä se määritellään molempien osapuolten ajatusten yhdistymisenä ja sen perustana toimivat kyky kuunnella aidon avoimesti ja kunnioittaa toisen rajoja sekä kyky oppia toiselta. Lisäksi tulee kyetä paljastamaan omaa sisintään sekä kysyä aitoja kysymyksiä ja nähdä uusia näkökulmia, jotta dialoginen prosessi on mahdollinen. Oppimisen tulee perustua vuorovaikutuksellisuuteen ja mentorointiprosessin luottamukseen toista kohtaan. Molempien kyky asettua toisen näkökulman ymmärtämiseen edistää mentoroinnin tavoitteita. (Kupias & Salo 2014, 163–168; Ristikangas ym. 2014, 86, 101.)

Mentorit monessa mukana

Mentorit ovat hankkeen kuluessa olleet tukemassa aktoreita monin tavoin. Hanke on järjestänyt korkeakouluvalmiuksia vahvistavia koulutuskokonaisuuksia, joissa mentorit ovat olleet kertomassa yleisesti korkeakouluopiskelusta Suomessa. Lisäksi mentorit ovat ohjanneet valmentaviin koulutuksiin osallistuneita opiskelijoita tehtävien tekemisessä, omasta maasta saadun tutkinnon rinnastamisen prosessissa ja koulutuksiin hakemisessa. Mentorit ovat olleet mukana myös hankkeen järjestämissä valintakoevalmennuksissa, joissa heidän roolinsa on ollut osallistua erilaisiin harjoituksiin ja toisaalta kertoa hakijoille niin valintakoetilaisuudesta hakijan silmin kuin muustakin opiskeluun liittyvästä. Hankkeen aikana järjestettyjen erillishakujen kautta opiskelijoiksi valitut saavat tukea ja ohjausta tukipajoissa etäviikoillaan. Mentorit ovat olleet myös näissä mukana. Tukipajassa mentorit ovat auttaneet konkreettisesti oppimistehtävien teossa ja niiden palauttamisessa, verk-

ko-oppimisalustan pulmissa ja melkeinpä missä tahansa opiskeluun liittyvässä asiassa. Mentorit ovat keskustelleet aktorien kanssa usein myös eri opintojaksojen sisällöistä, harjoitteluista ja opintojen suunnittelusta. Oppimistehtävien tekemisessä mentorit ovat tarpeen mukaan auttaneet myös sähköpostin välityksellä.

Mentoreilla on nykyisinä opiskelijoina ollut paljon annettavaa myös opiskelupaikantuntien selvittämisen osalta. He ovat kertoneet maahanmuuttajille siitä, mitä korkeakouluopiskelu Suomessa tällä hetkellä vaatii opiskelijalta. Mentorit ovat korostaneet muun muassa itseohjautuvuuden, tiimityö- ja verkko-opiskelutaitojen sekä opiskeluihin sitoutumisen tärkeyttä. Monelle maahanmuuttajalle ja romanille Suomen korkeakouluissa vaadittava itsenäisyys ja itseohjautuvuus opiskeluissa ovat uutta. Perinteinen luento-opetus vähenee koko ajan, ja sen tilalle on tullut virtuaalista ja dialogista sekä osallistavaa opetusta. Tämä vaatii uutta ajattelutapaa. Opettaja ei olekaan vain perinteinen tiedon lähde vaan enemmänkin ohjaaja, joka virittää aiheeseen, opastaa tiedon äärelle ja kannustaa opiskelijoita opettamaan itseään ja toisiaan – jopa opettajia.

Monimuotoisen korkeakouluopiskelun, työn ja perhe-elämän yhdistäminen on Suomessa tällä hetkellä tyypillistä. Harva aikuinen korkeakouluopiskelija vain opiskelee; useimmilla on pitkä koulutus- ja työhistoria, työpaikka sekä perhe. Vaikka lähiovetusta kampuksella on melko harvoin, tämän paletin toimiva pyörittäminen vaatii joustoa niin työ- kuin perhe-elämältäkin. Etäpäivät eivät ole vapaapäiviä, vaan opiskelupäiviä siinä missä lähipäivätkin. Myös tätä mentorit ovat korostaneet opiskelijoille. Pääosin mentorit ovat kuitenkin kannustaneet opiskelijoita – opiskelun ja muun elämän yhdistäminen toimivaksi kokonaisuudeksi on mahdollista ja opiskelu on aina suuri panostus tulevaisuuteen.

Käytännön haasteita

Onnistunut mentorointi vaatii myös aktorilta aktiivista otetta. Vaikka mentori olisi kuinka aktiivinen, hän ei saa aktorin elämässä mitään aikaan, ellei tämä itse ole aktiivinen toimija. Aktorin pitää osata kuvata, mitä hän mentorilta ja mentoroinnilta tarvitsee tai toivoo. Aktori on siis toiveineen ja tarpeineen toiminnan keskiössä. Päämäärä pitää asettaa yhdessä, jotta sitä kohti voidaan kulkea. Mentoreita rekrytoimissa ei ollut vielä selvää, millaista tukea ja ohjausta opiskelijat kokisivat tarvitsevänsä. Olen huomannut, että mentorin ja aktorin toiveiden ja tarpeiden yhteneväisyys ei ole aina ongelmattonta. Mentorin motivaatio ja innostus voi esimerkiksi lopahtaa, jos aktori ei koekaan tarvitsevänsä juuri mitään ohjausta tai jos hän ei osaa sanoittaa tarpeitaan. Mentoreille palkitsevinta on palautteen mukaan ollut henkilökohtainen ohjaaminen. Vierellä kulkeminen ja di-

aloginen suhde korostuvat silloin, kun ollaan samassa tilassa. Näin myös moni aktorille tärkeä oppimistehtäviin tai digitaalisiin opiskeluvälineisiin liittyvä ongelma on nopeampi ratkaista.

Vaikka yhteyttä voikin tänä päivänä pitää monin tavoin, ei fyysistä läsnäoloa korvaa mikään. Erityisesti kielellisten haasteiden vuoksi kommunikaation jääminen vain sähköisten välineiden varaan hidastaa ymmärretyksi tuloa molemmin puolin. Olisi ihanteellista, jos mentori ja aktori voisivat tavata toisiaan säännöllisesti. Haasteelliseksi tämän tekee monimuotokoulutuksessa eri aikaan toteutuvat lähiovetusviikot. Opiskelijaryhmät ovat usein eri viikoilla kampuksella, joten mentorit ja aktorit eivät ”ohimennen” juuri tapaa toisiaan. Opiskelijat kulkevat Poriin laajalta alueelta, jopa useista eri maakunnista, joten mentorin ja aktorin on useimmiten käytännössä mahdotonta järjestää tapaamisia vapaa-ajalla. Mentorin ja aktorin tapaamisessa voi olla pahimmillaan kuukausien tauko, sillä opintoihin liittyvät pakolliset harjoittelut ovat pitkiä sosionomikoulutuksessa jopa lähes lukukauden mittaisia. Tämä ei edistä ideaalia luottamuksellisuuden syntymistä, vaan hidastaa mentorointisuhteen syvenemistä.

Yksi haaste mentoritoiminnassa on ollut mentorien löytäminen. Mentorointi perustuu vapaaehtoisuuteen mutta kuten muustakin vapaaehtoisuudesta, mentoroinnistakin pitäisi jotenkin palkita. Moni olisi ollut kiinnostunut toiminnasta mutta siitä pitäisi olla suoraa hyötyä opiskelujen etenemiselle. Mentorit saavat toiminnasta todistuksen, onnistumisen kokemuksia ja koulutusta. Lisäksi heidän ohjaustaitonsa kehittyvät ja monikulttuurinen osaamisensa kasvaa mutta tämän lisäksi mentorit ovat kaivanneet lisää palkitsevuutta. Opiskelijalle houkuttelevin palkkio ovat opintopisteet. Varsinaisia opintopisteitä toimintaan osallistumisesta en voinut luvata mutta mentorointiin käytettävää tuntimäärää vastaavan suorituksen mentorit voivat kirjata johonkin oman opintopolkunsu opintojaksoon. Haasteen tähän tuo opintosuunnitelma, joka sanelee opintojen sisältöä. Esimerkiksi opintojensa loppuvaiheessa oleva on jo suorittanut kaikki sellaiset opintojaksot, joihin mentorointi olisi luontevasti sopinut. Sosionomiopiskelijoilla mentorointi voidaan sisällyttää moneen opintojaksoon, mutta sairaanhoitajan koulutuspolku on tarkemmin rajattu, eikä mentorointia sisällöiltään ole helppoa sisällyttää opintoihin. Tämä näkyy käytännössä siten, että vain yksi mentoreista opiskelee sairaanhoitajaksi, muut ovat olleet sosionomiopiskelijoita.

Mentoroinnin ja muun opiskelijoiden hankkeissa tekemän työn opinnollistaminen olisi yksi ratkaisu edellä mainittuun ongelmaan. Opinnollistamisen ajatus on, että hankkeessa (tai muualla työelämässä) tapahtunut oppiminen tunnustetaan, arvioidaan ja lopulta tunnustetaan opintopisteinä. Opiskelijat voisivat myös

jakaa hanketyössä oppimaansa muille opiskelijoille esimerkiksi pitämällä luennon tai esittelyn. Opinnollistaminen on jatkuvasti esillä myös Diakin kehittämistyössä.

Mentoreiden kokemuksia

Olen pyytänyt mentoreilta palautetta toiminnasta. Ensimmäisessä ryhmässä mukana olleet mentorit kokivat toiminnan varsin antoisana. He mentoroivat korkeakouluvalmiuksia vahvistavien koulutusten maahanmuuttajaopiskelijoita. Mentorina toimiminen tarjosi mahdollisuuden sellaisiin kohtaamisiin, joita ei muuten opiskelujen aikana olisi tapahtunut. Sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoilla on ehkä luontainen halu auttaa kanssaihmistään, ja auttamisen halu olikin yleinen syy toimintaan osallistumiselle. Mentorit olivat myös motivoituneet oman osaamisensa syventämiseen erityisesti monikulttuurisen työn osalta. Kasvanut esiintymisvarmuus, selkeämmän kommunikaation tiedostaminen ja uusien näkökulmien saaminen elämään ja opintoihin nousivat myös mentoreiden kokemuksista tärkeiksi oppimiskokemuksiksi.

Mentorit kokivat, että toimintaan mukaan lähtiessä olisi hyvä tiedostaa oman elämänsä realiteetit niin voimavarojen kuin ajankäytönkin osalta. Toisella mentorointikierroksella jokainen mentori onkin miettinyt etukäteen, paljonko voi ajallisesti toimintaan panostaa, ja tavoiteltava tuntimäärä on kirjattu mentorointisopimukseen. Mentorointiprosessi on heidän osaltaan vielä käynnissä mutta palautteet ovat samansuuntaisia ensimmäisten mentorien kokemusten kanssa. Antoisimpina ja motivoivimpina kokemuksina mentorit ovat pitäneet niitä tilanteita, joissa on saanut konkreettisesti auttaa aktoreita ja nähdä, miten apu ja kannustus ovat helpottaneet heitä. Myös mentoreille tarjotut koulutukset, seminaarit ja ohjaustilanteet on koettu onnistuneina. Osa mentoreista olisi toivonut tiukempaa linjaa ohjaukseen mutta toisaalta kaikki eivät hyödyntäneet edes nyt tarjolla ollutta ohjausta.

Pohdimme mentoreiden kanssa toimintaan sitoutumista mentorin ja aktorin näkökulmasta. Mentorit olisivat olleet valmiita auttamaan ja ohjaamaan aktoreita enemmänkin mutta kokivat välillä, etteivät nämä hyödyntäneet kaikkea tarjolla ollutta apua. Passiivisten aktorien mentorointi koettiin raskaaksi. Ajankäyttö koettiin myös haastavana. Harjoittelujensa ja omien lähiopetusjaksojensa vuoksi mentori ei välttämättä pysty tarjoamaan aktorille apua juuri silloin kun tämä sitä kaipaisi. Toisaalta mentorointi koettiin kuitenkin niin palkitsevaksi, että siihen yritettiin löytää aikaa. Uuden mallin luominen oli mentoreiden mielestä toisaalta etu, kun sai vapaasti kokeilla ja ideoida, mutta valmiin mallin mukaan toimiminen olisi joissain tilanteissa ollut selkeämpää. Alkuperehdytyksen ja ohjauspäivien

vierelle ensimmäisen ryhmän mentorit olisivat toivoneet muita lyhytkoulutuksia ja mahdollisuuksia osallistua aiheeseen liittyviin seminaareihin. On harmillista, etteivät kysyntä ja tarjonta aina varsinkaan ajallisesti kohdanneet. Toisessa ryhmässä mukana oleville mentoreille on onnistuttu tarjoamaan muun muassa selkokielikoulutusta. He pääsivät myös osallistumaan hankkeemme seminaariin sekä tutustumaan maahanmuuttajien kotoutuskoulutukseen, mikä mainittiin onnistuneena ja mielenkiintoisena kokemuksena. Syvempi perehtyminen Lähi-idän kulttuureihin olisi kiinnostanut osaa mentoreista; nyt aihetta käsiteltiin melko ohuesti.

Palautetta aktoreilta

Tein aktoreille kyselyn heidän mentorointikokemuksistaan. Ne aktorit, jotka ovat pyytäneet mentorilta apua, kokevat sitä myös saaneensa. Eniten aktorit vaikuttavat arvostavan sitä, että mentori puhuu ”opiskelijan kieltä”. Palautekommenteissa toistuvat maininnat siitä, että mentorin avulla opiskelija ymmärsi esimerkiksi oppimistehtävän tavoitteet, opintojen kulun ja monet muut opiskelun käytännön asiat ensimmäistä kertaa. Kysymykseen ”Missä asioissa tai tilanteissa mentorit ovat olleet avuksi?” sain seuraavanlaisia vastauksia:

Mentorit osaavat kertoa, miten oppimistehtäviä kannattaa tehdä, opettajilla ei ole siihen paljon aikaa.

Paras apu on ollut tehdä oppimistehtävää yhdessä mentorin kanssa.

Mentori on auttanut harjoittelupaikan etsimisessä, opiskelupaikan hakemisessa ja tietokoneongelmissa.

Myös lukutekniikoissa ja tiimityötaitojen harjoittelemisessa mentorien vinkit koettiin arvokkaiksi. Kaikki aktorit eivät osanneet sanoa, millaista apua tai tukea he tarvitsisivat. Suurimmalla osalla oli kuitenkin ajatus niistä haasteista, joihin he toivoivat mentorin neuvoja. Tukea toivottiin pääasiassa lähdeviittausten tekemiseen, esseen kirjoittamiseen sekä harjoittelupaikkojen miettimiseen ja esiin nousi myös yleisluontoinen tsemppauksen tarve. Monet mainitsivat, miten helpottavaa oli, että tukea on tarjolla alusta asti ja että tietää, keneltä apua voi kysyä.

Mentorointi opettajien silmin

Ensimmäisellä mentorointikierroksella mentoritoiminta sisältyi kahteen hankkeen järjestämään maahanmuuttajille tarkoitettuun korkeakouluvalmiuksia vahvistavaan koulutukseen, joista toinen järjestettiin Porissa ja toinen Raumalla. Mentorit olivat mukana koulutusten aloituksissa ja kulkivat opiskelijoiden rinnalla päätöspäivään asti. Mentorit osallistuivat Rauman ryhmässä myös henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien laadintaan ja saivat heti koulutuksen alussa kysyä, millaista apua tai tukea kukin opiskelija koki tarvitsevansa. Opettajien mukaan mentoreiden tehtävänä oli eritoten rakentaa siltaa opiskelu- ja arkielämän välille ja todentaa korkeakouluopiskelun vaatimuksia omien konkreettisten kokemustensa kautta.

Opettajilta saadun palautteen mukaan mentorit tarjoutuivat aktoreiden avuksi niin koulutuksen lähiopetuksessa kuin erikseen sovittavina aikoina. Mentoreiden tapaan opettajatkin kokivat, ettei kaikkea tarjottua apua kuitenkaan hyödynnetty. Mentorit saivat kiitosta myös opettajien apuna toimimisesta, vaikkei se ollut heidän ensisijainen tehtävänsä. Mentorit toivat ”konkreettista, merkityksellistä ja ajankohtaista tietoa suoraan ammattikorkeakoulusta” ja järjestivät myös tiimityönä toteutetun oppimistehtävän opiskelijoille. Opettajien mukaan mentoreiden toiminnasta välittyivät avoimuus, motivaatio ja omakohtaisuus. Opettajat toivovat opiskelijoiden ymmärtäneen mentoreiden tuen, esimerkkien ja kokemusten kautta, miksi korkeakouluopinnoissa tarvitaan erilaisia opiskelutekniikoita ja -tapoja ja miksi valmennuskoulutuksessa ei riitä pelkkä suomen kielen opiskelu. Opiskelijoilta saadun palautteen mukaan mentorin tuki opetuksessa oli hyödyllistä ja sen jälkeen esimerkiksi jatko-opintojen miettiminen on ollut helpompaa itsenäisesti. Mentoreiden osuus koulutuksessa oli opettajien palautteiden perusteella onnistunut ja heitä toivotaan jatkossakin vastaaviin toteutuksiin.

Lopuksi

Korkeakouluopiskelu on rankkaa ja vertaistuesta on hyötyä lähes jokaiselle opiskelijalle. Kun äidinkieli on jokin muu kuin suomi, tuen tarve kasvaa entisestään. Suomen väestön monimuotoistuminen jatkuu, mikä heijastuu väistämättä myös oppilaitosten arkeen. Siksi opetuksen ja opinto-ohjauksen rinnalle tarvitaan erilaisia tukirakenteita. Suomalainen työelämä vaatii muun muassa laajaa osaamista ja sen markkinointia, itseohjautuvuutta sekä verkostoitumista. Pitkään työelämässä olleilla aikuisopiskelijoilla on paljon hyödyntämätöntä osaamista. Oppilaitosten olisi mahdollista ottaa tämä osaaminen käyttöön esimerkiksi juuri mentoriohjelmien muodossa. Uudistus vaatii aina jonkin verran muutoksia opintojen raken-

teisiin mutta uskoisin sen olevan kannattavaa. Mentorointiohjelmat ovat päivän sana työelämässä, joten on oppilaitoksen etu, jos siihen voidaan tarjota kokemusta jo opiskeluaikana. Ovathan laadukas, ajan tasalla oleva opetus ja valmistuvien opiskelijoiden osaaminen asioita, joilla oppilaitokset uusista opiskelijoista ja rahoituksesta kilpailevat. Diakonia-ammattikorkeakoulun arvoja ovat kristillinen lähimmäisenrakkaus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, avoin vuorovaikutus sekä laadukas ja taloudellinen toiminta. Tähän arvomaailmaan mentorointi sopii erinomaisesti.

LÄHTEET

- Heikkinen, H., Jokinen, H. & Tynjälä, P. (2010). *Vertaisryhmämentorointi työssä oppimisen tukena*. Helsinki: Tammi.
- Kupias, P. & Salo, M. (2014). *Mentorointi 4.0*. Helsinki: Talentum.
- Ristikangas, V., Clutterbuck, D. & Manner, J. (2014). *Jokainen tarvitsee mentorin*. Helsinki: Kauppakamari.

Jonna Pakman

TUNNELMIA MENTORITOIMINNASTA

Ensikosketukseni hankemaailmaan tapahtui helmikuussa 2016. Selailin läpi Opin portailla Satakunnassa -hankkeen suunnitelmaa ja koetin hahmottaa hanketta kokonaisuutena miettien samalla, mistä lähdettäisiin liikkeelle. Tavoitteet tuntuivat suurilta, eivätkä ne olleet aina niin konkreettisia:

Hankkeen tavoitteena on luoda korkeakouluvalmiuksia edistävä kulttuurisensitiivinen tukirakenne... Hanke lisää sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä ja yhdenvertaisuuden lisääntymistä... (Opin portailla Satakunnassa hankesuunnitelma 2016.)

Myönnän, että ensikertalaisena tuntui, kuin olisi hypännyt uimataidottomana syvään veteen. Vaikka olin tehnyt monikulttuurisuustyötä ennenkin, oli ammatikorkeakoulumaailma minulle vieras. Jännitin myös, miten Diakin työyhteisö ottaisi minut vastaan, olinhan opiskelijan ja hanketyöntekijän kaksoisroolissa uusi ilmiö kampuksella. Niin hankkeen työpajoissa kuin koko työyhteisössäkin ilmapiiri osoittautui nopeasti hyväksi ja aloin luottaa osaamiseeni. Hanketyölle ominaiset ideointi, uuden luominen, yhdessä tekeminen ja kokemusten kautta oppiminen tuntuivat heti innostavalta.

Mentoritoiminnan käynnistäminen

Mentoroinnin periaatteisiin tutustuttuani aloin tarkastella työnkuvaani yksityiskohtaisemmin. Mentorien rekrytointia suunnitellessani selvitin muun muassa millaisia maahanmuuttajien mentorointiohjelmaa Suomessa on jo olemassa. Pohdin myös, millainen on hyvä mentori ja mitä mentorointiprosessi tarjoaa mentorille? Entä miten aktori hyötyy prosessista? Päätin markkinoida mentorointia erityisesti ohjaustaitoja ja monikulttuurista osaamista vahvistavana mahdollisuutena. Esittelin hanketta ja mentoritoimintaa Porin-kampuksen sosionomi- ja sairaanhoitajaopiskelijaryhmille ja lähestyin opiskelijoita vielä sähköpostillakin. Olin odottanut, että monikulttuurisuus, yhdessä tekeminen ja toisen opiskelijan tukeminen kiinnostaisivat lähtökohtaisesti suurta osaa Diakin opiskelijoita. Valmistuvathan he alalle, jossa asiakkaina on usein yhteiskunnan heikompiosaisia ja monenlaista apua tarvitsevia. Huomasin kuitenkin, että mentorien löytäminen oli vaikeaa ja vain kymmenkunta opiskelijaa ilmaisi kiinnostuksensa. Syksyllä 2016 järjestetyn alkuperähdytyksen jälkeen muutama mentori jättäytyi pois ja toimintaan sitoutui lopulta vain kolme mentoria.

Toiminnan organisoinnin haasteita

Mentoreiden löytämisen vaikeus nousi esiin myös Diakin Oulun-kampuksen Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen sekä Helsingin-kampuksen Maahanmuuttajat korkeakouluun ja työelämään -hankkeiden vastaavissa mentorointiohjelmissa. Oulun ja Helsingin hankkeiden mentoritoiminnasta vastanneiden kanssa keskusteltuani totesin, että syyt mentorien löytämisen vaikeuden taustalla olivat pitkälti yhteneväiset. Opiskelu- perhe- ja työelämän yhdistäminen vie suurimmalta osalta opiskelijoita niin paljon aikaa, etteivät he pysty sitoutumaan mihinkään ylimääräiseen. Toisaalta ainakin Porin-kampuksella oli mentoroinnista kiinnostuneita opiskelijoita, joiden osallistumisen esteenä oli pitkä välimatka kotikunnasta opiskelupaikkakunnalle. Kaikki edellä mainitut syyt ovat ymmärrettäviä. Mentorointi on vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja kuten muussakin vapaaehtoistyössä, pitää mentoroinnissakin laskea omat voimavaransa niin, ettei vapaaehtoistyö kuormittaisi liikaa.

Kaikissa kolmessa hankkeessa myös me mentoritoiminnan koordinaattorit toimimme mentoreina. Se tarjosi hyvän kokemuksen toiminnasta niin ohjaajan kuin mentorinkin näkökulmasta. Ensimmäisenä toiminta vuonna mentoreita oli neljä ja toisena viisi, mikä oli itselleni pettymys. Toimintaan sitoutuneet mentorit olivat kuitenkin motivoituneita, luotettavia ja innostuneita, joten laadullisesti ajatellen toiminta oli lopulta onnistunut.

Monimuoto-opiskelu on haastava kehys mentoritoiminnalle. Luonnollisten, kasvokkaisten tapaamisien määrä olisi mielestäni edellytys luottamuksellisen mentorisuhteen muodostumiselle. Ehkä olisikin parempi, että mentorit ja aktorit olisivat keskenään samoissa opiskelijaryhmissä. Siten heillä olisi edes ensimmäisen vuoden lähiopetus samaan aikaan, ja riittävästi aikaa tutustua toisiinsa. Sen jälkeen mentorointi olisi helpompaa sähköisestikin. Vertaismentorointi ei sinänsä edellytä sitä, että toinen osapuoli olisi kokeneempi vaan perustuu ilmiöiden yhteiselle tutkimiselle ja molemminpuoliselle oppimiselle. Ehkä vertaisuus olisi vahvempaa, jos opiskelijat olisivat samassa vaiheessa opinnoissa.

Hankesuunnitelmassa mainittiin, että mentoritoiminnan koordinaattori tekee yhteistyötä Diakin opiskelijakunnan O'Diakon kanssa. Yritin toistuvasti käynnistää keskustelua silloisten O'Diakon jäsenten kanssa mutten saanut heitä kiinnostumaan yhteistyöstä. Porin O'Diako oli siinä vaiheessa melko näkymätön kampuksella ja tällä hetkellä toiminta on vireämpää. Toivon, että saan nykyisen opiskelijakunnan innostumaan yhteistyöstä. Mentori- ja tutortoiminnassa on paljon samaa ja yhteinen toiminta voisi hyödyttää kaikkia. Se ehkä juurruttaisi mentoroinnin Diakin käytäntöihin.

Mitä opittiin ja mikä onnistui?

Mentorit osallistuivat koko prosessin ajan toimintaan aktiivisesti, tekivät kehitysehdotuksia ja antoivat rakentavaa palautetta niin ohjauksesta kuin mentoritoiminnasta kokonaisuutena. Ensimmäisten mentoreiden palautteiden perusteella uusille mentoreille on tehty sopimukset toiminnan alussa, mikä on auttanut heitä miettimään voimavarojaan etukäteen ja siten sitoutumaan toimintaan. Mentoreille on myös tarjottu useampia lyhytkoulutuksia (esimerkiksi Suomen Pakolaisavun vertaisohjaajakoulutus, selkokieli koulutus ja tulkin käytön koulutus), ohjausta ja mahdollisuuksia osallistua monikulttuurisuuteen liittyviin seminaareihin. Sopivia seminaareja ja koulutuksia on Satakunnassa vaihtelevasti tarjolla. Harmillista on ollut se, etteivät mentorit ole hyödyntäneet tarjottuja koulutuksia, seminaareja tai ohjausta kovinkaan aktiivisesti. Syynä ovat toki opinto- ja työkiireet mutta ajattelen, että tarjotut oppimistilanteet olisivat olleet antoisia myös pitkällä tähtäimellä.

Hankkeen alussa otimme käyttöön oman Peda.net-sivuston. Loin mentoreille oman alisivun, jossa oli tarkoitus pitää yhteyttä ja sopia päivystysvuoroista. Tämä alusta osoittautui kuitenkin jäykäksi kommunikaation ja ajankäytön osalta. Mentorointi edellyttää aktiivista kommunikointia, sillä kyse on molempien (tai kaikkien) osapuolten välisestä tiedon jakamisesta. Syksyllä 2017 loin mentoreille oman suljetun Facebook-ryhmän, jossa tiedotin ohjauksesta, koulutuksista tai

muista käytännön asioista. Lisäksi se mahdollisti mentorien keskinäisen ajatusten-
vaihdon ja onkin ollut aktiivisessa käytössä. Mentorit liittyivät myös uusien opis-
kelijaryhmien Facebook-ryhmiin, joissa he voivat neuvoa yhteisesti koko ryhmää,
ei ainoastaan omia aktoreitaan.

Haasteellisinta omassa työnkuvassani oli mentorien löytämisen lisäksi se, et-
teivät aktorit ottaneetkaan apua ja ohjausta niin paljon vastaan, kuin olimme aja-
telleet. Huomasin, että mentoreita oli vaikea motivoida osallistumaan esimerkiksi
tukipajoihin, sillä aktorit itse osallistuivat niihin vaihtelevasti. Motivoitumisen
heikkous on ymmärrettävää. Vapaaehtoistyössä yksi motivoivimmista asioista on
se, että näkee, miten tärkeää apu tai tuki on sen saajalle. Jos saaja – tässä tapauk-
sessa aktori – ei ilmesty paikalle, on mentori käytännössä toimeton. Erityisiä on-
nistumisen hetkiä mentoritoiminnan osalta olivat valintakoevalmennukset, joissa
Diakiin hakeneet maahanmuuttajat ja romanit aktiivisesti kyselivät mentoreilta
opiskeluun liittyviä asioita. Myös hankkeen järjestämät korkeakouluun valmen-
tavat koulutukset olivat mentoreille motivoivia, sillä niissä he toimivat aktiivi-
sessa roolissa opettajien työpareina. Vastaavia tilanteita pitäisi jatkossa pystyä
tarjoamaan enemmän. Näissä hetkissä syntyi aitoja kohtaamisia ja keskustelua ja
mentorit kokivat olleensa tarpeellisia. Kohtaamisten ja kulttuurien välisen vuoro-
vaikutuksen toivossa he mentoreiksi hakeutuivatkin. Ainakin näin se on tulkitta-
vissa mentoreiden palautteista:

*Antoisimpia on ne hetket, kun joku aidosti ilostuu siitä, että
tällaista vertaistukea ja tsemppiä ylipäätään on. Tietysti jos
onnistut konkreettisesti auttaa niin onhan sekin kiva!*

*Mielestäni ne tilanteet, joissa konkreettisesti saa mentoroida ja
auttaa eteenpäin, ovat antoisia ja motivoivia. Onnistuneita on
olleet myös koulutukset mentoreille.*

*Sosiaalisten kontaktien ja auttamishalun "roolia" sain
toteuttaa innostuneessa ja siihen sitoutuneessa ilmapiirissä.
Yhteenkuuluvaisuuden tunne oli vahva! Oli hienoa mennä
sovittuihin tapaamisiin, koska meillä oli mielestäni
mentoreiden kesken hyvä yhteishenki.*

(Jos olisin itse) Maahanmuuttajana haluaisin, että saisin hyödyllistä apua ihan tavalliselta maallikolta; neuvoja ja ohjausta, miten toimia uudessa elämäntilanteessa/maassa, varsinkin kielitaidon ollessa puutteellista.

Mentorointi lisäsi kokemusta maahanmuuttajien kohtaamisesta. Erityisesti tämän asiakasryhmän kanssa joutuu miettimään vuorovaikutuksen kannalta kulttuurieroja, kielitaitoa yms.

Vertaistuen hyötyjä

Hankkeen aikana olen päässyt havainnoimaan ja haastattelemaan maahanmuuttajia ja romaneita useissa järjestämässämme kokonaisuuksissa. Vaikka opettajien ja muun henkilöstön tärkeyttä ei voi kiistää, on myös vertaistuelle tarvetta. Teoria ja suuret linjat tulevat työntekijöiltä, mentoreilta toivotaan käytännön kokemuksia ja esimerkkejä. Olen myös nähnyt, miten tärkeää aktoreille on ollut kohdata mentoreita ja tulla heidän taholtaan kuulluksi ja nähdyksi.

Oli hyvä tietää jo heti alussa että tarjolla on sellaista apua jota toinen opiskelija voi antaa sekä senkin vuoksi että sai heti alussa oikean kuvan opiskelusta.

Heiltä on saanut juuri oikeanlaista opastusta opiskelians näkökulmasta sille ovat jyvällä siitä mikä oikeasti opiskelijaa askarruttaa.

(Mentorit ovat) selkeyttäneet tehtäviä sekä antaneet uskoa että niistä selviytyy.

Saimme tosi hyödylliset vinkit tehtävien tekemiseen ja monimuotoopiskeluun (ryhmätyöt, kirjojen lukeminen, tentit jne). Oli myös lohduttava tietää, ettemme ole ensimmäiset emmekä viimeiset, ketkä ovat niin hukassa kaikesta ensimmäisen oppivuoden aikana.

Ensimmäistä kertaa ymmärrän, miten oppimistehtävät pitää tehdä kun mentori selittää mulle.

LÄHDE

Opin portailla Satakunnassa hankesuunnitelma (2016). Diakonia-ammattikorkeakoulu.

ESIMERKKITARINOITA

*Ulkomailta Suomeen tulleella pitää olla kova tahto itsellä,
että pääsee opiskelemaan ja opiskelee ammattikorkeakoulussa.*

Jaana Mäki

SAIRAANHOITAJAKSI SUOMEEN – AGNIESZKA KEMPORA

Suomen kielen opiskelu, Valviran prosessi, työharjoittelu, sopeutumis aika ja aktiivinen työnhaku. Lisäksi annos pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä. Siinä eväät, joilla voi saada sairaanhoitajan työpaikan Suomessa. Puolalainen sairaanhoitaja Agnieszka Kempora kertoo, miten hän työllistyi Suomessa oman alansa töihin.

Sairaanhoitajana Puolasta Suomeen

Työskentelin Puolassa 15 vuotta sairaanhoitajana. Ammattiin valmistuin vuonna 1993. Tulin Suomeen vuonna 2009 perheeni kanssa, koska mieheni sai täältä töitä. Muutimme Raumalle ja koimme, että ensimmäinen vuosi Suomessa oli ihana. Minäkin sain melko nopeasti töitä mieheni työpaikan pesulasta. Tyttöni meni päiväkotiin ja poikani kouluun. Elimme elämää täysillä, aktiivisesti ja myönteisin mielin.

Kun tein pesulassa aamuvuoroa, aloin miettiä, että suomen kielen opiskelu todellakin kannattaisi. Olimme perheenä päättäneet jäädä Suomeen. Jos haluaisin joskus tehdä muutakin työtä, minun olisi opittava suomea. Niinpä aloitin suomen opiskelun Rauman kansalaisopistossa. Tein paljon töitä oppiakseni kieltä, koska halusin suomen kielitaitoni olevan sujuva. Kotikielemme on luonnollisesti puola.

Pesulatyön päätyttyä pääsin työttömänä työnhakijana TE-toimiston kautta aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen Sataeduun. Koulutus oli tuolloin vain neljä kuukautta! Lyhyen koulutuksen jälkeen olin jälleen työttömänä, koska koulutuksen aikana saavuttamani kielitaito ei riittänyt työn saamiseen.

Ammattipätevyyden tunnustaminen

Sairaanhoitajan tutkintoni Puolasta oli hyvä, ja rakastan ammattiani. Halusin päästä myös Suomessa työskentelemään sairaanhoitajana. Otin asian hoitaakseeni ja lähetin tutkintotodistukseni tarvittavien liitteiden kanssa Valviraan. Prosessi oli vähän vaikea, mutta sain onneksi apua työkavereilta ja Sataedun opettajilta. Valviran päätöksessä minut määrättiin 1,5 vuoden ajaksi alan työharjoitteluun, jotta olisin pätevä Suomessa. Vaaditun työharjoitteluajan jälkeen täydensin hakemustani Valviraan ja postitin jälleen asiakirjoja. Uuden päätöksen myötä minulle määrättiin vielä yhden vuoden sopeutumisaika oman alani töissä, jotta tutkintoni voitaisiin laillistaa.

Tein 2,5 vuotta samoja työtehtäviä kuin muut sairaanhoitajat. Tämä aika oli raskasta, koska koin olevani pätevä ja osaavani työn, mutta sain vain työharjoittelijan korvauksen. Kärsivällisyys oli loppua kesken, ja matkalaukutkin olivat melkein pakattuina. Ajattelin tuolloin usein, että lähdän takaisin Puolaan.

Ansaittu työpaikka sairaanhoitajana

Vaikka pätevyädyin Suomessa sairaanhoitajaksi, ei työpaikan saaminen ollut itsensänselvyyttä. Olin erittäin aktiivinen ja tein työni hyvin koko työharjoittelun ja sopeutumisajan aikana. Työharjoittelujen jälkeen etsin aktiivisesti töitä, lähetin useita hakemuksia ja otin lukuisia kertoja yhteyttä työnantajiiin. Nyt olen töissä sairaanhoitajana Raumalla, ja elämä tuntuu paremmalta. Olemme jäämässä Suomeen.

Agnieszka asioimistulkikoulutuksessa Sataedussa joulukuussa 2017. Kuva Jaana Mäki

Opin portailla Satakunnassa -hankkeesta haastateltiin Agnieszkaa kesäkuussa 2017. Videoitu haastattelu löytyy Diakonia-ammattikorkeakoulun Opin portailla -hankkeitten [www-sivuilta](#). Loppuvuodesta 2017 kirjoitettu artikkeli on kirjoitettu videoidun haastattelun pohjalta. Tällä hetkellä Agnieszka on töissä Raumalla ja opiskelee vapaa-ajalla Sataedu Rauman asioimistulkikoulutuksessa. Jatkossa hän onkin myös pätevä puolan kielen tulkki. On tärkeää Suomelle, että meillä on kielitaitoista sosiaali- ja terveysalan osaamista!

Marja Tomberg

ITSENÄISESTI JA TUKIMAHDOLLISUUKSIA KÄYTTÄEN KOHTI SOSIONOMIN AMMATTIA – SZILVIA SIMON-NAGY

Tulin Unkarista Suomeen vuonna 2008 ensimmäisen kerran EU-hankkeen puitteissa vuodeksi. Tuona aikana tutustuin Suomessa tulevaan aviomieheeni, mutta palasin Unkariin vielä vuodeksi. 2009 tulin takaisin Suomeen. Kotoutumiskoulutuksia en ole Suomessa käynyt vaan opiskellut itsenäisesti suomen kieltä.

Olen koulutukseltani englannin kielen opettaja. Suunnittelin tämän alan työtä, mutta oli vaikea saada pätevyitymistä ja olinkin Satakunnan Monikulttuuriyhdistyksessä ensin vapaaehtoisena ja myöhemmin osa-aikaisena englannin kielen opettajana 4 vuotta. Monikulttuurinen kenttä alkoi kiinnostaa minua.

Kävin Turun ammattikorkeakoulussa Pakolais- ja humanitaarisen työn erikoistumisopinnot vuonna 2011. Koulutuksessa verkostoiduin, ja sain paljon faktatietoa esimerkiksi suomalaisesta koulutusjärjestelmästä. Aikaisemmin en tiennyt yksityiskohtia suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja siitä, että täydennyskoulutus ei välttämättä ole ensimmäinen askel kohti pätevyitymistä, kuten olin kuvitellut.

Kouluttauduin vuosina 2012–13 Turun yliopiston Brahea-keskuksessa Kulttuurien väliset työkalut maahanmuuttotyössä -koulutuksessa monikulttuurisuus-

kouluttajaksi. Olen SPR:n tukihenkilö pakolaisperheelle. Koulutin itse myös tukihenkilöitä SPR:n vapaaehtoistyöhön.

Vuodesta 2015 olen ollut kotona, kun saimme lapsen. Maahanmuuttajien vertaisohjaajakoulutuksen kävin ja toimin vertaisohjaajana vuosina 2016–17. Kansalaisopistossa olen opettanut unkarin kieltä aina silloin tällöin.

Milloin tai missä tilanteessa päätit, että haet sosionomikoulutukseen?

Hoksasin, että Unkarissa suoritettu tutkinto ei riitä siihen työhön, mitä haluan täällä tehdä. Monikulttuurityö on minun juttu ja etsin siihen sopivaa korkeakoulutusta. Konkretisoitui kun kuulin Diakin erillishausta. Tutustuin koulutusmahdollisuuteen ja monimuoto-opiskelu oli plussa, samoin tietysti erillishaun maahanmuuttajakiintiö.

Osallistuit pääsykoevalmennukseen. Mitä siitä jäi käteen?

Valmennukseen oli hyvä osallistua, jo silloin tutustuin mahdollisiin koulukavereihin. Pääsykokeesta sain yksityiskohtaista tietoa. Ekana päivänä kirjoitusharjoitus ja keskustelutehtävät olivat tosi hyviä. Niiden perusteella odotin jopa vähän vaikeampaa pääsykoetta kuin mitä sitten oli.

Millaiset fiilikset olivat aloituspäivän /-viikon jälkeen?

Sekava olo, tietysti osaltaan vaikutti myös se, että lapseni vietiin samana päivänä ensimmäistä kertaa päiväkotiin, eli perheessäkin iso muutos. Tuntui, että on tosi kauan aikaa siitä, kun on viimeksi opiskellut. Erityisesti oppimisalustan käyttö tuntui niin uudelta ja haastavalta, samoin se, että kielenhuollon asioita korostetaan paljon. Kurssien sisällöt ja tehtävänannot ovat välillä olleet ainakin itselleni epämääräisiä. Monimuoto-opiskelussa keskeistä on itsenäinen opiskelu, eli paljon on itsestä kiinni, miten pärjää. Mutta olen selvittänyt ja ratkaissut hankaluuDET itsenäisesti, enkä tunne olevani hukassa nyt. Opiskelijat perustivat myös heti Facebook- ja WhatsApp-ryhmät, jotka ovat tosi aktiivisia. Siellä tieto leviää ja vertaisapua on tarjolla. Mentorilta on saanut myös vertaisapua. Pohdinta- ja reflektio-tehtävät ovat sellaisia asioita, joissa varmasti riittää myös haasteita.

Miten olet suunnitellut ajankäyttöäsi ja mitä haasteita siinä on?

Pitää huolellisesti suunnitella ajankäyttöä, sen tiedän. Minulla on moneen muuhun opiskelijaan verrattuna se hieno tilanne, että pystyn kotona keskittymään

pelkkään opiskeluun kaksi päivää viikossa. Nyt alussa haluan panostaa erityisesti lukemiseen, lukea tekstejä ja oppia ammatillisia käsitteitä. Luetun ymmärtämiseen tarvitsee harjoitusta, ja sitä oppii vain lukemalla. Tärkeä on oman hyvinvoinnin kannalta se, että saan nukkua kunnon yöunet. Olen sinnikäs tekemään itsekseni työtä. Kirjoittaminen ja essee ovat asioita, jotka varmasti alussa ainakin tarvitsevat harjoitusta. Persoonana olen hyvä kuuntelemaan ja huolehtimaan muiden asioista. Tärkeä onkin tämän koulutuksen aikana oppia ammatillista roolia ja sitä, miten otetaan asioihin myös etäisyyttä, ettei niistä tule itselle liian suurta taakkaa.

Odotukset ensimmäisestä lukukaudesta? Tulevasta työstä? Tulevaisuudesta?

Saada tietysti suoritettua kaikki kurssit ajallaan. Minulla on helpompi tilanne, kun en ole työssä ja pystyn panostamaan opiskeluun. Haluan keskittyä tähän, en nyt halua esim. liikaa tehdä vapaaehtoistyötä. Tunnen kyllä itseni, minun on vaikea sanoa ei – se pitää opetella.

Sosionomiala on mielenkiintoinen, jo ensimmäinen kirja vei mukanaan. Ala tuntuu olevan omani. Varsinkin monikulttuurisuustyö tuntuu nyt siltä omalta jutulta, mutta myös esim. mielenterveys- ja päihdetyön yhdistäminen monikulttuurisuuteen kiinnostaisi. Unkarissa oleva ystäväni on kertonut muun muassa esimerkkejä psykososiaalisesta avusta pakolaisille ja tämä on ollut erittäin kiinnostavaa. Ehkä voisin olla tulevassa työssäni kehittämässä juuri näitä palveluja.

Haasteeksi koen erilaiset kielenhuollon asiat, tekstin tuottamiseen liittyvät ohjeet ja säännöt. Ne vähän ahdistavat – miten niistä selviytyy? Suomen kielen tasosta tulee ajatus, että hakijoiden välillä kilpailu oli kova. B1-tasolla on vaikea pärjätä amk-opinnoissa. Toisaalta nyt kun on erillishaun kautta tulleita opiskelijoita talossa, toivoisin myös kaikkien opettajien ottavan huomioon tämän ja miettivän esimerkiksi omaa opetustapaansa ja materiaaleja.

Tukipaja

Tukipaja on ollut nyt kerran. Se on varmasti hyvä asia, ja antaa varmuutta siihen, että tukea saa, apua voi kysyä aina kerran viikossa sekä tehtäviin että opiskeluun yleensä.

Monikulttuurisuustyö on Szilvian suunnitelmassa tulevassa sosionomityössä

Marja Tomberg

OPIN PORTAITA SAIRAANHOITAJAKSI – INNA HELMIELO

Muutin Suomeen 2010, kun tulin töihin maatilalle. Tulin Suomeen ensin mieheni kanssa työhön. Lapset jäivät ensin Ukrainaan mutta tulivat vuoden päästä perässä, kun päätimme jäädä Suomeen. Ukrainassa olin opiskellut sairaanhoitajaksi lukion jälkeen. Siellä opintoihin meni 2 vuotta. Alan työkokemusta minulla on Ukrainasta lastenkodissa ja poliklinikalla lääkärin työparina, yhteensä noin 2 vuotta. Sen jälkeen olin kotona lasten kanssa ja tehnyt ihan muiden alojen töitä.

Innan haave sairaanhoitajaopinnoista on toteutunut ja matka kohti sairaanhoitajan työtä on alkanut

Milloin ja millaisessa tilanteessa päätit, että haet sairaanhoitajakoulutukseen?

Kun olin asunut Suomessa yli 5 vuotta ja sain Suomen kansalaisuuden, päätin, että haluan alkaa tehdä sitä työtä, mihin aikamani opiskelin. Menin TE-toimistoon, missä kerrottiin Opin portailla Satakunnassa -hankkeen järjestämästä valmennuskurssista ammattikorkeakouluun sekä tulevasta 10 opiskelijan erillishakukiintiöstä Diakin sairaanhoitajaopintoihin. Tämähän oli juuri sopiva tilaisuus minulle!

Osallistuit hankkeen järjestämään valmennukseen. Mitkä olivat odotukset ja opit valmennuskurssista?

Halusin tietää suomalaisesta opiskelujärjestelmästä, minulla ei ollut mitään tietoa siitä. Kielitaitoani halusin myös parantaa. Sain paljon tietoa ja harjoitusta. Muistan vielä, että valmennuksessa ensimmäisen tieteellisen artikkelin lukeminen oli vaikeaa. Pelästyin, riittääkö kielitaitoni opiskeluun.

Osallistuit myös hankkeen järjestämään valintakoevalmennukseen. Mitä se antoi sinulle?

Tämä valmennus oli hyvä, sain tietoa valintakoepäivästä: millainen se on ja minkä tyyppisiä tehtäviä päivä sisältää. Sain varmuutta siihen, mitä tapahtuu valintakokeessa. Se lievitti vähän jännitystä, kun tiesi, mitä odottaa.

Entä itse valintakoepäivä, millainen se oli?

Se oli tosi jännittävä päivä! Varsinkin kielen puhumisessa jännitys tuottaa vaikeuksia, koska jännityksessä pää tyhjenee eikä muista sanoja. Toisaalta tuon päivän aikana näki jo mahdollisia tulevia opiskelukavereita, muita erillishaussa hakeneita. Juteltiin jo hakijoiden kanssa paljon.

Sinut valittiin sairaanhoitajakoulutukseen. Mitkä olivat fiilikset ensimmäisen viikon aikana?

Ensimmäisen viikon aikana olo oli että apua, ei tästä tule mitään! Paljon tietoa ”kaadettiin” päälle ja samalla uusi oppimisympäristö MoodleRooms otettiin käyttöön. Kaikki tieto piti löytää Internetistä. Opettajien puhetyyli vaihteli, oli pakko päästä aina eturiviin kuuntelemaan. En uskaltanut kysyä mitään enkä olisi siinä vauhdissa kyllä ehtinytkään. Piti vain pitää pää kylmänä, ottaa kaikki tieto vastaan ja prosessoida sitä sitten rauhassa.

Mitä mieltä olet hankkeen järjestämistä tukipajat ja ohjauksesta yleensä?

On hyötyä! Jos kysyy, saa apua. Minun on vaikea miettiä, mitä apua oikeasti tarvitsen. En oikein tiedä, mitä kysyisin, koska infoa tulee paljon. Minun pitää ensin itse miettiä ja prosessoida asioita ennen kuin tiedän, mitä apua tarvitsen. Tukipajoissa kuitenkin opettajat tulevat viereen istumaan ja katsotaan yhdessä tehtäviä sekä tuottamani tekstin kieltä.

Sinulla on ollut jo ensimmäinen työharjoittelu. Kerro kokemuksiasi siitä.

Työharjoittelussa vuodeosastolla vanhat ihmiset puhuivat epäselvästi. Oli vaikea saada selvää heidän puheestaan ja toisaalta noloa pyytää monta kertaa heidän sanomaan asiansa uudelleen. Itse työtä en kokenut vaikeaksi, mutta vuorovaikutus on minulle se isoin haaste.

Työharjoittelun jälkeen koululla opiskelijoiden yhteisessä reflektiossa oli mielenkiintoista kuulla, miten muissa työpaikoissa oli toimittu esimerkiksi ohjauksen suhteen. Haluan kuitenkin mennä ensi kerralla samaan paikkaan mutta eri osastolle. Opini harjoittelussa, että pitää mukautua työpaikan kulttuuriin.

erot Ukrainan ja Suomen työkuulttuurissa tulivat myös esille: Ukrainassa sairaanhoitaja tekee kaikki vain lääkärin määräyksestä, hoitotyötä sairaanhoitajalla on vähän - tai hoitotyötä voi tehdä todella vähän koulutettukin henkilö. Suomessa sairaanhoitajalla on enemmän vastuuta, pitää olla hyvin koulutettu ja tietää asioista, pienistäkin. Jos tulee äkillinen tilanne, jossa pitää päättää, mitä tehdään, sairaanhoitaja tietää, miten pitää toimia. Raportit annetaan sekä suullisesti että kirjallisesti, ja kaikki tärkeät asiat aina kerrotaan.

Analysoi vähän kulttuurieroja, joita olet huomannut, omia opiskelutaitojasi sekä ajankäyttöä haasteellisessa monimuoto-opiskelussa.

Anatomian kokeessa harmitti, että oli vaikea kertoa omilla sanoilla vastauksia, vaikka tiesi ne omalla äidinkielellä. Ukrainassa opiskelussa on paljon teoriaa ja harjoittelua vähän, Suomessa teoria nivotaan käytäntöön: on enemmän harjoittelua, näin teoria ja käytäntö pääsevät tukemaan toisiaan. Omissa opiskelutaidoissa korostuu vielä lukemisen ja kirjoittamisen harjoittelun tarve. Persoonani on sellainen, että itse haluan selvittää ensin, mitä asia tarkoittaa ja sitten voin kysyä. Erillishaussa valituista, Suomessa lähihoitajakoulutuksen suorittaneista venäjänkielisistä

opiskelijoista on myös suuri apu. Voin tarkistaa asioita omalla äidinkielellä, jos en ymmärrä tai olen ymmärtänyt jotain väärin.

Tehtävien määrä on valtava, ja koska lukeminen kestää kauan, on pakko olla suunnitelma ajankäytöstä. Aikani riittää hyvin, koska olen kotona enkä töissä. Isommalla lapsellani on nyt ajokortti ja hän pystyy auttamaan pienemmän lapsen harrastuksiin kuljettamisessa. Näin olen myös saanut enemmän aikaa koulutyöhön.

Aikaisempien opintojen tunnistamisesta ja tunnustamisesta sen verran, että Ukrainan opinnoistani on jo sen verran aikaa, ettei niitä ”ahotoida” eli tunnusteta. Toisaalta aiemmin suorittamistani opinnoista on tietysti hyötyä, esimerkiksi anatomiassa. On helpompi ymmärtää asioita ja se helpottaa nyt niistä lukemista.

Miten näet tulevaisuutesi täällä Suomessa?

Nyt tuntuu kyllä tosi vaikealta mutta olen valmis tekemään työtä ja on kova tahto päästä alan työhön. Mietin myös, että ensi kesänä voisin hakea ehkä jo alan töihin kokeilemaan. Haluan tehdä sairaanhoitajan työtä Suomessa.

Ulkomailta Suomeen tulleella pitää olla kova tahto itsellä, että pääsee opiskelemaan ja opiskelee ammattikorkeakoulussa. Opiskelu vaatii paljon ahkeruutta. Ilman tukea olisi todella vaikea opiskella. Tiimitehtävät tutustuttavat suomalaisiin. Kieli on tässäkin haaste, koska en voi sanoa kaikkea mitä haluan. Joskus se turhauttaa. Siksi paljon vielä kuuntelen tiimeissä, mitä muut puhuvat.

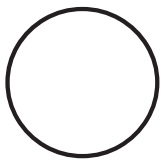
haastattelijana Marja Tomberg

ESIMERKKEJÄ HANKKEEN AIKANA TOTEUTETUISTA YLEISÖKOULUTUKSISTA

*Mielestäni sain erittäin hyvän paketin,
miten toimin maahanmuuttajien parissa työskennellessäni.*

Annika Kuusisto

SELKEÄÄ SUOMEA – SELKOKIELESTÄ APUA VIESTINTÄÄN

pin portailla Satakunnassa -hankkeen yhtenä tehtävänä oli hankehakemuksen mukaisesti ”*lisätä yhdenvertaista kohtelua ja kehittää valmiuksia kulttuurien väliseen luottamukseen ja vuorovaikutukseen*” (Opin portailla Satakunnassa -hankesuunnitelma 2016). Tämän tehtävän pohjalta hanke toteutti koulutuksia nimellä *Selkeää suomea – Selkokielestä apua viestintään*. Jokainen koulutus kesti noin puoli päivää, ja tilaisuudet järjestettiin hankkeen toiminta-aikana Porin Diakissa 10.5.2017, Kankaanpään Sataedussa 13.11.2017, Rauman kaupungintalossa 9.2.2018 ja Euran kaupunginkirjastossa 4.6.2018. Tilaisuuksiin osallistui Porissa 25 henkilöä, Kankaanpäässä 18, Raumalla 32 ja Eurassa 15. Tämän artikkelin kirjoittamisajankohtana suunnitteilla on vielä vastaava koulutus toteutettavaksi Ulvilan Sataedussa 16.11.2018.

Selkokieli-koulutuksissa toiveena oli tavoittaa mahdollisimman monipuolisesti erilaisia maahanmuuttajatoimijoita ympäri maakuntaa ja tarjota heille välineitä maahanmuuttajien tukemiseen kielellisesti tehokkaasti. Koulutuksiin osallistui muun muassa työntekijöitä seurakunnista, oppilaitoksista, vastaanottokeskuksista ja kunnista. Porissa, Kankaanpäässä ja Raumalla kouluttajina toimivat Annika Kuusisto ja Jaana Mäki Sataedusta, jotka molemmat ovat työssään jatkuvasti tekemisissä maahanmuuttajien ja sitä kautta selkeän kielenkäytön vaatimusten kanssa. Euran koulutus toteutettiin yhteistyössä Hyvä alku Länsirannikolla -hankkeen kanssa, ja siellä puhujana oli Annika Kuusiston lisäksi maahanmuuttajien kouluttaja Elina Byrkland Sataedusta.

Hankkeen koulutuksia markkinoitiin seuraavien kysymysten avulla:

Törmäätkö työssäsi tilanteisiin, joissa joudut kiinnittämään huomiota viestintäsi selkeyteen?

Kohtaatko työssäsi maahanmuuttajia?

Tuntuuko suomen kieli joskus hankalalta?

Koulutuksissa tarkasteltiin, mitä selkeä suomi on ja mitä se ei ole. Vuorovai-
kutusta pohdittiin selkeän suomen kielen kannalta ja samalla tarjottiin teorian-
ta selkokielestä. Maahanmuuttajien näkökulma pidettiin koulutusten keskiössä.
Tämän vuoksi kouluttajat halusivat kertoa kuulijoille, millainen kieli suomi on
oppijalle ja millaisia sentyyppisiä erityispiirteitä suomessa on, jotka voivat olla op-
pijalle haasteellisia tai vähintäänkin entuudestaan tuntemattomia. Pohdittavia ky-
symyksiä suomen erityisyyteen liittyen olivat esimerkiksi:

Miten puhekielen ja yleiskielen erot tulee huomioida viestinnässä?

Millainen on suomen kielen intonaatio?

Miksi kaksoiskonsonantit ja diftongit ovat vieraskieliselle hankalia?

Miten partisiippeja ja tiettyjä sijamuotoja voisi korvata helpommilla rakenteilla?

Selkokieli on yleiskieltä helpompaa suomea. Selkokieli on suomen kielen muoto, jossa kieltä on mukautettu sisällöltään, sanastoiltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä. (Selkokeskus. Selkokieli.)

Koulutusten tavoitteena oli tarjota kuulijoille avaimia parantaa vuorovaikutusta maahanmuuttajien kanssa ja yhtä lailla muissakin viestintätilanteissa. Erikseen käsiteltiin selkokielen kirjoittamisen ja puhumisen periaatteita. Teoriatiedon jakamisen lisäksi koulutukset pyrittiin pitämään mahdollisimman vuorovaikutteisina ja aktivoivina: käytännönläheisyys toteutui esimerkeillä maahanmuuttotyöstä ja monipuolisilla selkokielistämisharjoituksilla. Kuulijoille tarjottiin koulutusten aikana mahdollisuuksia kertoa omista kokemuksistaan työ- ja arkielämässä. Osallistamisessa onnistuttiin hyvin, ja palautteiden mukaan koulutukset olivat antoisia:

Kouluttajat esittelivät asian selkeästi ja esimerkkien avulla.

Koulutus oli selkeä ja raikas, tunnelma rento ja avoin.

Tulin avoimin mielin uutta oppimaan. Mielestäni sain erittäin hyvän paketin, miten toimin maahanmuuttajien parissa työskennellessäni.

Toimii myös hyvin, kun hoidan äitiäni 95v. kotona. Hän ymmärtää paremmin minua, kun puhun selkokieltä.

Hankkeen koulutukset eivät olleet virallisia selkokielikoulutuksia, sillä niitä järjestää Suomessa Selkokeskus, joka kouluttaa kaikkia selkokielestä kiinnostuneita. Virallisista koulutuksista vastaavat Selkokeskuksen omat työntekijät ja muut heidän kouluttamansa asiantuntijat, jotka tuntevat selkokielen perusteellisesti. Varsinaisesti selkokieli onkin aivan oma kielimuotonsa, eikä sitä tulisi sekoittaa selkeään yleiskieleen. Esimerkiksi selkokielisen tekstin ulkoasulle on omat vaatimuksensa, mutta selkeän yleiskielisille teksteille sellaisia ei ole.

Hankkeen järjestämät lyhyet koulutukset sivusivat varsinaista selkokieltä ja toki selvensivät selkokielen kirjoittamisen ja puhumisen periaatteita, mutta muilta osin kouluttajat halusivat puhua enemmän selkeästä ja ymmärrettävästä kielestä kuin virallisesta selkokielestä. Terminologiset erot tehtiin kuulijoille selväksi jo heti koulutusten alussa, mutta samalla painotettiin, että *selkokieli* terminä on sulautunut osaksi arkista kielenkäyttöä tarkoittamaan yleensä suhteellisen selkeää kielenkäyttöä. Arkinen pyyntö puhua selkokieltä tarkoittaa usein käytännössä sitä, että ihmistä pyydetään selkeyttämään sanomaansa.

Hienointa antia koulutuksissa oli yhteinen ymmärrys siitä, että selkeä kieli ja selkokieli hyödyttävät kaikkia riippumatta siitä, onko kyseessä maahanmuut-

taja- tai suomalainen asiakas, potilas tai opiskelija. Viestintä tehostuu, molemminpuolinen ymmärrys syntyy ja mikä tärkeintä: kun kielenkäyttöön kiinnittää huomiota, voidaan tarjota tietoa ja ohjausta taitavasti ja tasa-arvoisesti. Jo vuonna 1987 viestinnän asiantuntija Osmo A Wiio totesi inhimillisen viestinnän laeissaan muun muassa, että jos sanoma voidaan tulkita eri tavoin, niin se tulkitaan tavalla, josta on eniten vahinkoa. Laeissaan hän osoitti myös sen, että mitä enemmän viestitään sitä nopeammin väärinkäsitykset lisääntyvät. (Wiio 1987.)

Selkokieli-koulutusten lisäksi hankkeessa työskenneltiin tiiviisti selkeän kielenkäytön parissa. Maahanmuuttajaopiskelijoita varten selkoistettiin Diakin turvallisuusopas ja opiskelijakutsukirjeitä uudistettiin. Kieleen kiinnitettiin erityistä huomiota hankkeen omia ja Matkalla ammattiin -verkkosivustoja rakennettaessa. Selkeä kielenkäyttö kulki vahvasti mukana, kun hanketyöntekijät auttoivat opiskelijoita osana hankkeen tukitoimia.

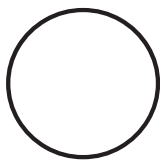
Nämä lainalaisuudet tulisi pitää mielessä silloin, kun oma ajatus juoksee turhan nopeasti ja tieto kuulijan kyvyistä ymmärtää viestiä on painumassa taka-alalle. Siksipä viestijän on kaikin tavoin otettava vastuu merkitystensä välittymisestä vastaanottajalle. Se, että maahanmuuttaja nyökyttelee kuulemilleen tai lukemilleen ohjeille, ei vielä ole merkki ymmärryksestä. Oma viestintäänsä on onneksi mahdollista parantaa, mistä esimerkinä kertoo koulutukseen osallistuneen koulunkäynninohjaajan palaute: Kyseinen koulutukseen osallistunut työntekijä soitti viikkoja koulutuksen jälkeen kiittääkseen vielä kerran saamistaan opeista. Hän kertoi saaneensa koulutuksesta paljon apua arjen työhönsä maahanmuuttajaopiskelijoiden kanssa. Jotta yhteistä vuorovaikutusta voidaan tehostaa, on jatkossakin tärkeää, että ihmiset kouluttautuvat selkeiksi kielenkäyttäjiksi.

LÄHTEET

Opin portailla Satakunnassa -hankesuunnitelma (2016). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
Selkokeskus. Selkokieli. Saatavilla 28.5.2018 <http://selkokeskus.fi/selkokieli/>
Wiio, O. A. (1987). *Wiion lait – ja vähän muidenkin*. Espoo: Weilin+Göös.

Annukka Saarenmaa & Reeta Çitir

TULKIN AVULLA KIELIMUURIN YLI – ASIOIMISTULKKIOPISKELIJOIDEN TULKKIKOULUTUS MAAHANMUUTTAJATYÖSSÄ TOIMIVILLE VIRANOMAISILLE

pin portailla Satakunnassa -hankkeessa toteutettiin keväällä 2018 pienprojekti, jossa hankkeeseen osallistuvat tulkkioiskelijat suunnittelivat, valmistelivat ja toteuttivat maahanmuuttajatyössä toimiville viranomaisille tulkkien käyttökoulutuksen. Koulutuksen tavoitteena oli tarjota tietoa ja hyviä käytänteitä monikielisiin asiakaskohtaamisiin, joissa tulkki toimii dialogin yhtenä osapuolena. Tässä artikkelissa kerrotaan pienprojektin taustasta, suunnittelusta ja toteutuksesta sekä pienprojektin aikana tehdyistä havainnoista. Artikkelissa käsitellään myös maahanmuuttajatyössä toimivilta viranomaisilta saatua palautetta, jonka pohjalta tulkkien käyttökoulutusta voidaan kehittää.

Johdanto

Maahanmuuttajat, pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat olleet vilkkaan keskustelun aiheena etenkin vuodesta 2015 lähtien, jolloin Suomeen saapui ennätyselliset 32 467 turvapaikanhakijaa (Sisäministeriö 2018). Huolimatta siitä, että suurin osa saapuneista turvapaikanhakijoista on jäänyt ilman oleskelulupaa maahan-

muuttolainsäädännön kiristyksen vuoksi (HE 43/2016), tuhannet hakijat saavat vuosittain myönteisen oleskeluluvan (Maahanmuuttovirasto 2018). Myönteisen oleskelulupapäätöksen saanut maahanmuuttaja on oikeutettu kotoutumista edistäviin ja tukeviin toimenpiteisiin ja palveluihin kotikunnassaan (L 1386/2010). Tähän pyrkii myös Opin portailla Satakunnassa -hanke, jonka yhtenä tavoitteena on sujuvoittaa maahanmuuttajataustaisten henkilöiden opintopolkua suomalaisiin korkeakouluihin.

Maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä on vahva kulttuurituntemus, joka on merkittävä voimavara erilaisten palvelujen kehittämisessä. Näitä voimavaroja ja asiantuntemusta hyödynnetään luomalla toimintamalleja, jotka edistävät maahanmuuttajataustaisten henkilöiden pääsyä korkeakouluopintoihin ja niiden myötä avautuviin työmahdollisuuksiin. Opin portailla Satakunnassa -hankkeen tavoitteena on yhtäältä luoda ammattikorkeakouluvalmiuksia edistävä kulttuurisensitiivinen tukirakenne, joka turvaa maahanmuuttajien ja pakolaisten sujuvan siirtymän toiseen asteen opinnoista ammattikorkeakouluopintoihin. Toisaalta tavoitteena on valmistaa helposti saavutettavaa digitaalista tietoa suomalaisista koulutusmahdollisuuksista Suomessa harvemmin puhutuilla maahanmuuttajakielillä.

Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoimassa hankkeessa asioimistulkkauksen opiskelijoilla on ollut merkittävä rooli erityisesti jälkimmäisen tavoitteen saavuttamisessa. Asioimistulkkauksen koulutus on 210 opintopisteen laajuinen 3,5-vuotinen koulutusohjelma, josta opiskelijat valmistuvat tutkintotodistuksella Tulkki (amk). Asioimistulkkauksen koulutuksessa opiskelijoilla on yhteisenä työkielenä suomi ja toisena työkielenä joku seuraavista: albania, arabia, dari, kurdi (sorani), mandariinikiina, persia, somali, thai, tigrinja, turkki, thai tai vietnam. Kielivalikoima vaihtelee vuosittain asioimistulkkauksen markkinoilla kysytyjen kielten mukaan (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2018). Opinnot jakautuvat seitsemälle lukukaudelle ja jokaisella niistä on oma teemansa, jossa käsitellään asioimistulkkin keskeisiä toimintaympäristöjä. Opintoihin sisältyy myös useita harjoittelujaksoja, joiden aikana opiskelijat kehittävät taitojaan aidoissa tulkkaustilanteissa.

Opin portailla Satakunnassa -hankkeeseen on kolmivuotisen toteutuksen aikana osallistunut viisitoista asioimistulkkiopiskelijaa opintojen eri vaiheissa. Tulkkiopiskelijat ovat hyödynneet hankkeen tarjoamaa työelämän oppimisympäristöä jossain tulkkauksen asiantuntemusta vaativassa tehtävässä: he ovat muun muassa tulkanneet vastaanottokeskuksessa majoittuvien asiakkaiden alkukartoitusta, tuottaneet monikielistä kuva-, ääni- ja kirjallista materiaalia hankkeen verkkosivuille, kääntäneet hankkeessa tuotettua suomenkielistä materiaalia maahanmuut-

tajakielille, toteuttaneet tulkkaukseen liittyvän pienprojektin sekä järjestäneet tapahtumia. Hanketyössä toimiminen on tarjonnut opiskelijoille vaihtoehdoisen tavan harjoitteluun aidossa työelämäympäristössä.

Tulkkipolun tausta

Maahanmuuttajien kotouttamisprosessissa viestinnällä ja vuorovaikutuksella on merkittävä rooli, sillä kotoutuminen voidaan ymmärtää ihmisten osallisuuden ja toimijuuden rakentumisena erilaisissa kohtaamisissa institutionaalisissa, ammatillisissa ja vuorovaikutuksessa rakentuvissa suhteissa (Jokinen 2016). Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä yhteisöllisessä toiminnassa syntyvää yksilön identiteettiä ja kulttuurisiin malleihin perustuvaa toimintavalmiutta, joka voi olla sekä yksilöllistä että yhteisöllistä. (Määttä 2014, 2.) Varsinkin kotouttamisprosessin alkuvaiheessa ammattitaitoisten tulkkirooli korostuu, sillä aktiivisesta suomen kielen opiskelusta huolimatta vastikään Suomeen saapunut maahanmuuttaja ei pysty ilmaisemaan ajatuksiaan kattavasti vieras kielellä. Sanotaan, että suomeksi kerrotaan mitä pystytään, mutta vahvimmalla kielellä kerrotaan mitä ajatellaan.

Tulkkiroolin tarpeellisuutta perustellaan usein kielellisen tasa-arvon ja oikeusturvan toteutumisen näkökulmasta (mm. L 2003/434; L 2003/423). Oikeus tulkkaukseen tarkoittaa maahanmuuttajan perustavanlaatuisen kansalaisoikeuksien turvaamista, sillä kieliongelmat ja tulkkauksen huono saatavuus johtavat siihen, ettei maahanmuuttaja saa suomen- ja ruotsinkielisten kanssa tasavertaisia mahdollisuuksia viranomaisinstituutioiden kanssa asioidessaan (Vuori 2018, 307). Aina ei kuitenkaan ole selvää kenen oikeusturvasta puhutaan, kun tulkkiä käytetään.

Hankkeen alkuvaiheessa ajattelimme, että tulkkeja tarvitaan ensisijaisesti maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kielellisen tasa-arvon turvaamiseksi. Myöhemmin kävi kuitenkin ilmi, että suomalaiset viranomaiset tarvitsevat tulkkiroolin palveluja yhtä paljon oman oikeusturvansa takaamiseksi kuin maahanmuuttaja-asiakkaan toimijuuden varmistamiseksi. Kuten Turtiainen (2013, 194) artikkelissaan toteaa, ”ymmärretyksi tuleminen on sekä asiakkaan että työntekijän oikeus. Mikäli asiakas ei ole tullut ymmärretyksi, viranomainen on rikkonut lakia sekä puutteellisen palvelun toteuttamisessa että oman oikeusturvansa suojaamisessa”.

Samoin Rautavuoma ja Turtiainen (2018, 153) ovat tulleet tutkimusaineistonsa perusteella päätelmään, että joskus oikeusturvaan vedotessaan viranomainen keskittyy omaan oikeusturvaansa pyrkien varmistamaan omaa toimintakykyään ja sivuuttaa samalla maahanmuuttaja-asiakkaan toimijuuden. Tulkin käyttöä ei siis perustella yksinomaan sillä, että maahanmuuttaja-asiakkaalla on oikeus kie-

lelliseen tasa-arvoon, vaan myös sillä, että viranomaisella on oikeus suoriutua viranomaistehtävistään.

Tulkin käyttö viranomaistilanteissa vaikuttaa välttämättömältä viestin ymmärtämisen ja ymmärretyksi tulemisen vuoksi. Sen sijaan epäselvää on se, miten viranomaisen pitäisi käyttää tulkkia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Vuori (2018, 297–334) on tutkinut, miten asioimistulkkausta käsitellään suomenkielissä asiantuntijateksteissä, joissa puhutaan maahanmuuttajien kanssa tehtävästä työstä ja kotouttamisesta. Diskurssianalyysin avulla suoritetun analyysin keskiössä on kysymys siitä, missä yhteyksissä asioimistulkkaudesta puhutaan, miten siitä puhutaan ja mistä näkökulmasta tekstit tarkastelevat tulkkausta. Vuori (2018, 328) toteaa johtopäätöksissään, että asioimistulkkausta koskeva puhe on maahanmuuttajien kanssa tehtävää työtä käsittelevissä asiantuntijateksteissä niukkaa. Missään tekstissä asioimistulkkaus ei ole keskeinen teema, ja parhaimmillaankin tulkkaus mainitaan vain lyhyesti muiden asioiden käsittelyn lomassa. Miten viranomaisen tulisi osata toimia tulkin kanssa, kun tulkkaus ylipäänsä jää viranomaisteksteissä lähes näkymättömäksi?

Tulkkipäätöksen suunnittelu ja projektin käynnistäminen

Tärkeänä toiminnallisena osuutena Opin portailla Satakunnassa -hankkeessa toteutettiin maahanmuuttajatyössä toimiville viranomaisille suunnattu tulkkien käyttökoulutus, joka järjestettiin Porissa keväällä 2018. Alkusysäyksen tulkkien käyttökoulutukselle antoivat tulkkiopiskelijoiden omat kokemukset viranomaisen puutteellisesta tiedosta koskien tulkkien ammattia, ammatillisuutta ja työtapoja. Toisaalta hankkeen aikana järjestetyissä ohjatuissa tulkkaustilanteissa kävi ilmi, että monet maahanmuuttajatyössä toimivat viranomaiset olisivat hyötäneet perehdytyksestä tulkkien käyttöön ennen asiakaskohtauksia. Kaikki koulutuksen suunnitelleet ja toteuttaneet kolme tulkkiopiskelijaa olivat edenneet keskiarvoon opintoihin, joten heillä oli riittävästi opintojen ja harjoittelujen aikana kertynyttä tietoa ja kokemusta tulkin työstä ja asianmukaisista toimintatavoista.

Tulkkien koulutusprojekti eteni lukukauden ajan järjestelmällisesti projektityön periaatteita noudattaen (Pelin 2008, 45). Hankkeessa toiminut asioimistulkkauksen lehtori ohjasi projektin kolme vaihetta: koulutusprojektin suunnittelua ja käynnistämistä, koulutuksen testausta ja toteutusta sekä raportointia. Projekti alkoi vuoden 2018 alussa suunnitteluvaiheella, jonka aikana opiskelijat sopivat projektin tavoitteista sekä keskinäisestä työnjaosta, aikataulusta ja työtavoista. Opiskelijat valitsivat keskuudestaan projektipäällikön, jonka tehtävänä oli seurata ja raportoida projektin etenemisestä ohjaajalle ja hankepäällikölle.

Suunnittelun alkuvaiheessa opiskelijat toteuttivat taustakartoituksen, jossa he keräsivät tietoa viranomaisten kokemuksista tulkin työstä. Kartoituksen pohjana he käyttivät suomalaisissa yliopistoissa ja korkeakouluissa julkaistuja opinnäytetöitä, joissa oli käsitelty viranomaisen ja tulkin välistä yhteistyötä eri toimintaympäristöissä. Kartoituksen perusteella opiskelijat löysivät lukuisia pro gradu -tutkimuksia sekä amk-opinnäytetöitä, joissa raportoitiin tulkin välityksellä toteutettuihin asiakaskohtaamisiin liittyviä haasteita. Taustamateriaalin pohjalta opiskelijat kokosivat keskeiset tulkin käyttöön liittyvät viranomaisten kokemukset ja valitsivat aiheet, joiden ympärille tulkkikoulutus rakennettiin. Ydinaiheiksi koulutukseen valikoituivat tulkin toiminta ja ammattitaito sekä työtä ohjaavat ammattieettiset säännöt.

Koska tulkkikoulutuksen toteuttamiseen oli käytettävissä vain rajallinen aika, projektin sisällöllinen rajaus ja aikataulussa pitäytyminen olivat ensisijaisen tärkeitä suunnitteluvaiheesta lähtien. Projekti käynnistyi työnjaolla, jonka myötä kukin opiskelija valitsi oman vastualueensa koulutusmateriaalin suunnittelussa ja kokoamisessa. Yksi opiskelija otti vastuulleen tulkin toimintaa ja ammattitaitoa käsittelevän osuuden. Toinen opiskelija selvitti ammattieettiset säännöt ja niiden soveltamisen tulkin työssä. Kolmannen opiskelijan vastuulla oli suunnitella koulutuksessa toteutettava toiminnallinen osuus.

Vaikka jokainen opiskelija vastasi yhdestä sisällöllisestä tai toiminnallisesta osa-alueesta, ryhmä työskenteli tiiviisti esitellen omia ja kommentoiden toistensa osuuksia säännöllisissä verkkokokouksissa. Koulutusprojektin onnistumisen kannalta osoittautui äärimmäisen tärkeäksi, että opiskelijaryhmä kannusti ja auttoi toisiaan materiaalin hakemisessa, luomisessa, muokkaamisessa ja rajaamisessa. Toisaalta yhden opiskelijan vetovastuu koko ryhmän työstä takasi sen, että opiskelijat pysyivät aikataulussa ja tuottivat projektin kannalta olennaista sisältöä.

Tulkkikoulutuksen testaus, toteutus ja palaute

Koottuaan sisällöltään sopivan materiaalipaketin tulkkio opiskelijat etenivät suunnittelemaan koulutustapahtuman käytännön toteutusta. Koulutuksessa oli tarkoitus käyttää sekä nykyaikaista esitystekniikkaa että tablettitietokoneita ja niiden sovelluksia. Koska osallistujien taustoja ei tiedetty, koulutus päätettiin toteuttaa ensin pilottiversiona Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin-kampuksella opiskeleville sairaanhoitajaopiskelijoille. Samalla haluttiin tarjota sairaanhoitajaopiskelijoille opintojen loppuvaiheessa mahdollisuus tutustua tulkin työhön sekä tulkin ja sairaanhoitajan rooleihin monikielisessä asiakaskohtaamisessa.

Pilottikoulutuksessa testattiin sekä koulutuksen sisältöä ja aikataulua että toiminnalliseen osuuteen valikoituneiden tehtävien ja sovellusten sopivuutta koulutustilaisuuteen. Huhtikuun 2018 lopussa järjestettyyn pilottiin osallistui yli kaksikymmentä sairaanhoitajaopiskelijaa. Heidän antamansa palautteen perusteella tulkkioiskelijat muokkasivat koulutuksen sisältöä, aikataulua sekä toiminnallisen osuuden tehtäviä ja niiden toteuttamiseen käytettyjä sovelluksia. Arvokasta vertaispalautetta saatiin myös asioimistulkin ammattitutkinnon valmentavaan koulutukseen osallistuneilta Sataedun tulkkioiskelijoilta, jotka oli kutsuttu seuraamaan pilottikoulutusta.

Saamansa palautteen perusteella tulkkioiskelijat lisäsivät varsinaiseen koulutukseen lyhyen tulkkauksimulaation, jonka tarkoituksena oli havainnollistaa tyyppillisen dialogitulkkauksitilanteen kulkua. Monella pilottiin osallistuneella ei ollut aikaisempaa kokemusta tulkin käytöstä, joten näytelty tulkkauksitilanne koettiin tarpeelliseksi. Useat osallistujat toivoivat esimerkkejä aidoista tulkkauksitilanteista, jotka tulkkioiskelijat olivat kokeneet haasteellisiksi. Opiskelijat sopivat kertovansa muutamia esimerkkejä aidoista tulkkauksitilanteista anonymisoiden kuitenkin kaikki henkilöiden tai tilanteen identifioivat yksityiskohdat. Tulkkauksimulaation ja esimerkkien avulla tulkkioiskelijat toivoivat osoittavansa kuinka viranomaisen aktiivinen tai passiivinen rooli keskustelussa vaikuttaa merkittävästi tulkin toimintaan.

Tulkkioiskelijat saivat arvokasta palautetta koulutuksen esitysmateriaalista, jota pidettiin pääosin kattavana. Materiaalia muokattiin erityisesti esitystekniikan osalta selkeämmäksi ja siihen lisättiin käytetyt lähteet asianmukaisten lähteistämisperiaatteiden mukaisesti. Osallistujat esittivät lisäksi toiveen koulutuksen ydinsisältöä koskevasta materiaalista, joka jaettaisiin osallistujille koulutuksen päätteeksi. Palautteen perusteella opiskelijat laativat esitteen, johon tiivistettiin koulutuksen olennainen sisältö viranomaisen näkökulmasta. Pilotti toimi tulkkioiskelijoille myös erinomaisena esiintymisharjoituksena. Palautteessa kiinnitettiin huomiota tulkkioiskelijoiden äänenkäyttöön ja toivottiin enemmän vapaata kerrontaa paperista lukemisen sijaan. Pilottiin osallistuneiden palautteen pohjalta muovautui myös koulutuksen lopullinen nimi: Tulkin avulla kielimuurin yli – Asioimistulkin käytön lyhyt oppimäärä.

Varsinainen viranomaisyleisölle suunnattu koulutus järjestettiin toukokuun lopussa Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin-kampuksen tiloissa. Koulutukseen osallistui noin viisitoista maahanmuuttajatyössä toimivaa viranomaista muun muassa TE-keskuksesta, ELY-keskuksesta, Porin kaupungin maahanmuuttajatyön yksiköstä, Satakunnan ammattikorkeakoulusta, Satakunnan monikulttuuri-

suusyhdistyksestä sekä Porin kaupungin varhaiskasvatussyksiköstä. Koulutukseen osallistuvia yhdisti sekä työskentely maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden parissa että aikaisemmat tai joidenkin kohdalla vielä tulevat kokemukset tulkin käyttämisestä asiakaskohtaamisissa. Koulutuksessa oli mukana neljä muuta hankkeeseen osallistuvaa tulkkioiskelijaa, jotka ottivat vetääkseen pienryhmien ohjaamisen koulutuksen toiminnallisessa osuudessa.

Opiskelijat keräsivät kolmetuntisen koulutustapahtuman päätteeksi palautteen koulutukseen osallistuneilta maahanmuuttajatyön ammattilaisilta. Palaute oli suurelta osin kiitettävää. Koulutus koettiin tarpeelliseksi ja sitä pidettiin hyvin jäsennehtynä ja sisällöltään asianmukaisena. Osallistujat arvostivat opiskelijoiden valmistautumista, esiintymistaitoa ja kykyä tuoda esiin monikulttuurinen näkökulma perinteisesti viranomaisen hallitsemaan asiakaskohtaamiseen. Kiitosta keräsivät myös koulutuksessa käytetty opiskelijoiden kokoama materiaali ja sen jäsennehty esitystapa, tulkkioiskelijoiden omat esimerkit asioimistulkin työstä sekä luennon ja toiminnallisen osuuden tasapaino.

Osallistujat kokivat saaneensa paljon tarpeellista tietoa tulkkauksesta ja pitivät tärkeänä mahdollisuutta keskustella asioimistulkin työstä käytännön tasolla. Osa osallistujista toivoi lisää tietoa asioimistulkki-koulutuksista ja jotkut suosittelivat opiskelijoille jatkossa äänenkäytön harjoituksia esiintymistilanteita varten. Viranomaistehtävässä toimivilta ammattilaisilta saadussa palautteessa ei juurikaan ollut eroja sairaanhoitajaopiskelijoiden antamaan palautteeseen: molemmat kohderyhmät toivoivat tulkin käyttöön selkeitä pelisääntöjä, joita noudattamalla monikielinen dialogi olisi mahdollisimman sujuvaa ja välitöntä. Tärkeimpänä yhteisenä palautteena molemmat osallistujaryhmät esittivät toiveen samankaltaisten koulutustuokioiden jatkamisesta alueen muiden maahanmuuttajatyössä toimivien opiskelijoiden ja ammattilaisten parissa.

Opiskelijaryhmälle palautteen käsittely oli tärkeä osa projektin loppuun saattamista. Tulkkioiskelijoiden keskuudestaan valitsema projektipäällikkö kokosi molemmilta kohderyhmiltä saadun palautteen taulukkomuotoon ja se käsiteltiin ohjaustunnilla opiskelijoiden, ohjaavan lehtorin ja hankepäällikön kanssa molempien koulutustuokioiden jälkeen. Saamansa palautteen sekä omien kokemustensa avulla tulkkioiskelijat tekivät tärkeitä havaintoja projektityöskentelystä sekä omasta roolistaan sen onnistumisessa. Opiskelijoiden pohdinnassa nousivat toistuvasti esiin projektityöskentelyn peruspilarit: aikataulu, työnjako, itsenäinen vastuunkanto, ryhmätyöskentely sekä kyky muokata toimintaa ja päätöksentekoa nopeasti muuttuvassa ympäristössä.

Opiskelijat kokivat, että projektin alussa yhdessä lehtorin ja hankepäällikön kanssa suunniteltu aikajana toimi työkaluna opiskelijoiden oman työskentelyn seuraamiseen. Aikajana ja työnjako auttoivat varmistamaan, että kaikki tarpeellinen projektin kussakin vaiheessa oli tehty. Koska opiskelijat olivat itse vastuussa työskentelystään ja projektin sisällön tuottamisesta, opiskelijalla oli mahdollisuus kehittää itsenäisiä työskentelytaitojaan ja toimintaansa ryhmän osana.

Opiskelijat saivat konkreettisesti huomata, kuinka tärkeää oli yhdessä sopien jakaa työtehtävät niin, että tuntui kaikista opiskelijoista oikeudenmukaiselta ja kiinnostavalta. Projektin suunnitteluun ja toteutukseen osallistuneet opiskelijat saivat toteutuksen aikana omakohtaisen kokemuksen siitä, miten projektityöskentely etenee ja kuinka päätöksenteko- ja toimintamallimuutoksia tehdään nopeasti muuttuvassa ympäristössä. Yhteisesti todettiin erittäin hyödylliseksi se, että opiskelijat voivat käyttää hyväkseen projektityössä kerryttämäänsä kokemusta myöhemmin aidoissa työelämäympäristöissä.

Projektin toteuttaminen antoi opiskelijoille mahdollisuuden tarkastella asioimistulkkauksista tulkin näkökulmaa laajemmin, sillä tarkoituksena oli tuottaa viranomaisten toimintaa edistävää tietoa tulkin käytöstä. Tiedon kokoaminen, muokkaaminen ja esittäminen työllisti opiskelijoita yllättävän paljon. Samalla työskenteleminen osana hankkeeseen kuuluvaa pienprojektia antoi loistavan mahdollisuuden hankkia sellaista työkokemusta, jota ei usein saa asioimistulkkaamisen kentällä. Varhain aloitettu suunnittelu, yhteistyö ja lopulta toteutetut koulutus-tilaisuudet antoivat opiskelijoille mahdollisuuden hioa taitojaan ei ainoastaan tulkkeina, vaan myös tiedon käsittelijöinä ja tuottajina sekä kouluttajina. Koska asioimistulkkaus ammattina on useimmiten yksinään asiantuntijatehtävässä toimimista ja yksittäisten asioimistilanteiden tulkkauksista, opiskelijat näkivät projektiluonteisen työskentelymahdollisuuden arvokkaana lisänä perusopintoihin. Opinnäytetyön työstämistä ajatellen projektin aikana tehty järjestelmällinen tiedon keruu, luettujen aineistojen referointi ja yhteinen pohdinta olivat hyödyllistä kullekin opiskelijalle.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Tulkkio opiskelijoiden suunnittelema, valmistelema ja toteuttama koulutusprojekti oli saadun palautteen perusteella onnistunut ja tarpeellinen lisä maahanmuuttajatyössä toimivien viranomaisten arkeen. Palaute vahvisti opiskelijoiden alkuvaiheen arvioita siitä, että koulutukselle on tilaus yhteiskunnassa. Toisaalta tulkkio opiskelijat kokivat saaneensa projektin myötä arvokasta kokemusta ja mahdollisuuden laajentaa ammatillista osaamistaan tavoilla, joita perusopetus ei tarjoa. Onnistu-

neen pienprojektin taustalla oli monia tekijöitä, jotka loivat edellytykset sen menestyksekkäälle toteuttamiselle.

Yksi projektityöskentelyn lähtökohdista oli onnistunut ryhmäytyminen: projektiin osallistuvilla opiskelijoilla on yhteinen tavoite, jota he pitävät tärkeänä ja saavutettavana. Jokainen on motivoitunut työskentelemään kohti yhteistä päämäärää ja tunnistaa oman vastuunsa projektin edistämiseksi. Tärkeää on myös ryhmän ohjaaminen ja tuki. Opiskelijoilla oli mahdollisuus kääntyä ohjaajan puoleen missä tahansa projektin vaiheessa ja he saattoivat luottaa siihen, ettei vastuu projektin onnistumisesta ollut yksinomaan heidän harteillaan. Kun projektia ryhdyttiin suunnittelemaan, se näyttäytyi opiskelijoille ensin sekavana joukkona irrallisia kysymyksiä, aineiston keruuta ja päivämääriä. Kaikki opiskelijat olivat kuitenkin motivoituneita toteuttamaan koulutusprojektin, sillä sille tuntui kaikkien mielestä olevan tarvetta. Opiskelijoiden yhteisissä kokouksissa ohjaavan lehtorin avustuksella alkoi hahmottua suunta sille, kuinka projektin sisällön tulisi rakentua.

Onnistuneessa projektissa opiskelija tuntee saavansa ponnisteluilleen vastinetta, joka voi olla sekä aineellisessa että aineettomassa muodossa. Pienprojektiin osallistuminen tarjosi kaikille koulutuksen suunnitteluun, valmisteluun ja toteutukseen osallistuneille tulkkiopiskelijoille mahdollisuuden laajentaa ammatillista osaamistaan perinteisen tulkkauksen asiantuntijuuden ulkopuolelle. Opiskelijat saivat ohjata projektin sisällön tuottamista tausta-aineistojen perusteella. Se antoi heille mahdollisuuden käydä syvältä luotaavaa keskustelua esimerkiksi asioimistulkin roolista, viestin välittämisestä sekä siitä, mikä osa aineistoista löytyivistä havainnoista oli relevanttia tietoa viranomaisille. Koko aineiston keruun ajan opiskelijat tarkastelivat hankkimaansa tietoa pyrkien löytämään ne yksityiskohdat, jotka olisivat oleellisia tietoja viranomaisille tulkkauksilanteessa.

Tulkkiopiskelijoiden koulutusprojekti on erinomainen esimerkki maahanmuuttajataustaisten henkilöiden vahvasta kulttuurituntemuksesta ja sen hyödyntämisestä yhteiskunnan eri rakenteissa, mikä on myös yksi Opin portailla Satakunnassa -hankkeen periaatteellisista lähtökohdista. Koulutuksen suunnitteluun, valmisteluun ja toteutukseen osallistuneet tulkkiopiskelijat edustivat toiselta työkieleltään eri kieliryhmiä, joten heillä oli omiin kokemuksiinsa rakentuva pohja arvioida eri kielten ja kulttuurien vaikutusta tulkkaukseen. Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden korkeakouluopintojen tuoma tiedollinen ja taidollinen varmuus oman alansa kehittyvästä asiantuntijuudesta näkyi koulutuksesta saadussa positiivisessa palautteessa.

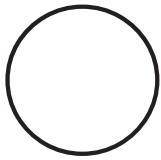
Tulkkiopiskelijoiden koulutusprojekti on tarjonnut opiskelijoille mahdollisuuden työelämälähtöiseen tutkivaan ja kehittävään oppimiseen. Työelämälähtöisyys tarkoittaa, että koulutus vastaa työelämän tarpeita. Opiskelijan työelämälähtöinen oppiminen tapahtuu muun muassa osallistumalla työelämälähtöisiin hankkeisiin ja tekemällä opinnäytetyötä, joka palvelee työelämän tarpeita. (Gothóni & Kolkka 2015). Opiskelijoiden toteuttamaa tulkkikoulutusta voidaan pitää mitä parhaimpana työelämälähtöisen oppimisen ilmentymänä, sillä sen tausta, toteutus ja jatko kumpuavat vahvasti työelämän – tässä tapauksessa maahanmuuttaja-asiakkaiden parissa työskentelevien viranomaisten – tarpeesta tuntea paremmin asioimistulkkauksista ja sen ilmiöitä. Samalla pystyttiin myös vahvistamaan hankkeen kohderyhmän - maahanmuuttajatyön asiantuntijoiden ja ohjaustyötä tekevien ammatillista osaamista.

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu (15.6.2018). Tulkki (amk), asioimistulkkaus. Saatavilla https://www.diak.fi/hakeminen/koulutukset/amk/tulkki-asioimistulkkaus/?gclid=EAIaIQobChMIvVu02JvV2wIVSYGyCh1ODwb4EAAAYASAAEgLduPD_BwE
- Gothóni, R. & Kolkka, M. (2015). TKI-toiminnan suhde arvoihin ja pedagogiikkaan Teoksessa R. Gothóni, S. Hyväri, M. Kolkka, P. Vuokila-Oikkonen (toim.) *Osallisuutta, Oppimista ja arviointia, Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 2015*. (s. 175–190). (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. B Raportteja 60). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-233-2>
- HE 43/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160043>
- Jokinen, A. (2016). Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde. Teoksessa M. Törrönen, K. Hänninen, P. Jouttimäki, T. Lehto-Lundén, P. Salovaara & M. Veistilä (toim.), *Vastavuoroinen sosiaalityö*. Helsinki: Gaudeamus, 138–147.
- L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- L 2003/434. Hallintolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=hallintolaki>
- L 2003/423. Kielilaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kielilaki>
- Maahanmuuttovirasto (15.6.2018). Tilastot. Ensimmäinen oleskelulupa Suomeen. Saatavilla <http://tilastot.migri.fi/#decisions/21205/59?start=552&end=563>
- Määttä, S., Kinnunen, T. & Rautavuoma, V. (2014). Asioimistulkkauksen toimijuudet. Saatavilla 15.6.2018. https://www.sktl.fi/@Bin/533370/Määttä_Kinnunen_Rautavuoma_MikaEL2014.pdf
- Pelin, R. (2008). Projektihallinnan käsikirja. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus
- Rautavuoma, V. & Turtiainen, K. (2018). Toimijuutta tukeva tulkkaus perhepalveluissa. Teoksessa J. Hiitola, M. Anis & K. Turtiainen (toim.), *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. Tampere: Vastapaino, 146–168.
- Sisäministeriö. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Saatavilla 15.6.2018. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Turtiainen, K. (2013). Maahanmuuttajien vastaanotto ja kotouttaminen kunnissa. Teoksessa V. Korhonen & S. Puukari (toim.), *Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö*. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 191–209.
- Vuori, J. (2018). Joskus näkyy, joskus ei: Tulkkit kotouttamistyön asiantuntijateksteissä. Teoksessa K. Koskinen, J. Vuori & A-K. Leminen (toim.), *Asioimistulkkaus. Monikielisen yhteiskunnan arkea*. Tampere: Vastapaino, s. 297–334.

Anu Halonen

MATKALLA AMMATTIIN -SIVUSTO MAAHANMUUTTAJILLE SUOMALAISISTA KOULUTUS- JA TYÖLLISTYMISMAHDOLLISUUKSISTA

pin portailla Satakunnassa -hankkeen tärkeä tuotos on Matkalla ammattiin -sivusto. Siinä on seitsemällä kielellä (suomi, venäjä, englanti, kurdi, turkki, arabia ja persia) tietoa suomalaisista koulutusaloista ja ammateista. Sivusto toimii työvälineenä maahanmuuttajien ohjaustyötä tekeville, mutta eritoten se palvelee maahanmuuttajia heidän pohtiessaan omia urapolkuvaihtoehtojaan ja etsiessään tietoa erilaisista koulutusvaihtoehdoista Suomessa.

Sivusto on selkokielen yleiskatsaus maahanmuuttajia hyvin työllistävistä aloista Suomessa ja näiden alojen ammatteihin kouluttautumisen reiteistä. Sivusto ohjaa alakohtaisen tiedon äärelle, ja sen avulla on helpompi löytää kullekin parhaiten sopivia aloja ja ammatteja sekä näille aloille opintoja tarjoavia oppilaitoksia omalta asuinalueelta. Sivustolla kuvataan myös suomalainen koulutusjärjestelmä, jotta tiedonhakija hahmottaa kouluasteiden suhteutumisen toisiinsa ja osaa verrata mahdollista omaa aikaisempaa koulutustaan tähän.

Sosiaali- ja terveysala

Oletko kiinnostunut muiden ihmisten hoitamisesta ja auttamisesta? Haluaisitko työskennellä erilaisten ihmisten kanssa? Kiinnostaako sinua esimerkiksi hoivaavustajan, lähihoitajan, sosionomin, terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan ammatti?

Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät edistävät terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia. Työ on hoitotyötä ja ihmisten neuvontaa. Voit esimerkiksi hoitaa iäkkäitä ihmisiä palvelutalossa tai lapsia päiväkodissa. Sosiaali- ja terveysalan työpaikkoja on vanhusten kotihoidossa, terveyskeskuksissa, sairaaloissa, päiväkodeissa, lastensuojelussa, kouluissa sekä vammaispalveluissa.

Voit opiskella sosiaali- ja terveysalaa eri kouluasteilla: ammattiopistoissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Koulutusten pituus vaihtelee lyhyistä kursseista monen vuoden yliopistopintoihin.

Esimerkkejä ammateista ja tutkinnoista

Lähihoitaja

Sairaanhoitaja (AMK)

Terveydenhoitaja (AMK)

Kätilö (AMK)

Lastentarhanopettaja (AMK)

Sosionomi (AMK)

Sivuston valmistumisen prosessi

Sivuston luomisessa lähdettiin liikkeelle niin, että Satakunnan alueella tehtiin kartoituksia siitä, minkälaisia ammattitaustoja ja minkälaisen alojen opiskelusuunnitelmia Satakuntaan tulleilla turvapaikanhakijoilla ja alueella jo pitempään asuneilla maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä on. Yhteistyötä kartoitusten tekemisessä tehtiin muun muassa Punaisen Ristin Harjavallan vastaanottokeskuksen ja TE-toimiston kanssa.

Sivuston ideoinnista ja sisällön luomisesta vastasivat hanketyöntekijät yhdessä. Sivuston teknisestä toteutuksesta vastasi hanketyönä Diakin opetusteknologian asiantuntija Kimmo Turtiainen. Prosessin edetessä sisällöstä konsultoitiin muun muassa Diakin asioimistulkkiopiskelijoita, joilla itsellään oli taustalla kokemus oman opiskelupolun miettimisestä Suomessa. Asioimistulkkiopiskelijat osallistuvat myös materiaalin sisällön tuottamiseen sekä käännösten tekemiseen. Sivustoa esiteltiin ennen sen lopullista valmistumista Porissa ja Raumalla ”Digikahvit”-tilaisuuksissa, joihin kutsuttiin maahanmuuttajien ohjaustyötä tekeviä viranomaisia tutustumaan ennakkoon ja kommentoimaan sivustoa.

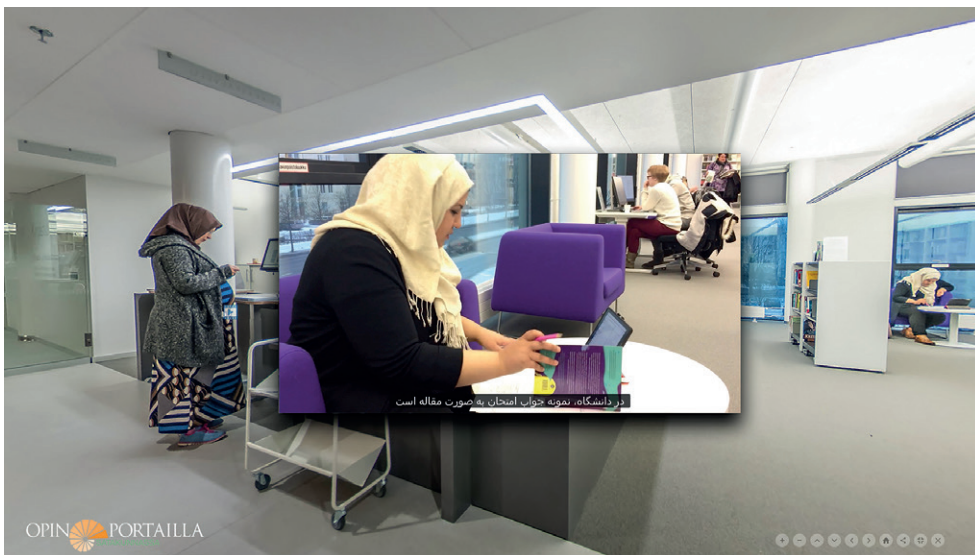
Asioimistulkkiopiskelijoita saatiin mukaan myös materiaalin levittämiseen. Opiskelijat toteuttivat Digitour-projektin käymällä Ohjaamoissa esittelemässä sivustoa ja perehdyttämässä sen käyttöön.

Opiskelu ammattikorkeakoulussa

Matkalla ammattiin valottaa myös korkeakouluopiskeluun liittyviä toimintoja, kuten ryhmätöitä, tiedonhakua, opinto-ohjaajan vastaanottoa ja niin edelleen.

Korkeakouluopiskelujen alkuvaiheessa tulee paljon uutta tietoa, ja monille koko monimuoto-opiskelu tehtävätyyppineen on uusi. Tästä syystä hankkeessa tuotettiin opiskelujen sujumisen tueksi myös materiaalikokonaisuus Opiskelu ammattikorkeakoulussa. Kokonaisuuden avulla saa hyödyllisiä vinkkejä opiskeluun ja siihen saatavaan tukeen. Kokonaisuudessa on myös muutama opiskelijatarina.

Matkalla ammattiin sekä Opiskelu ammattikorkeakoulussa -kokonaisuudet tulevat jakoon Diakonia-ammattikorkeakoulun Opin portaila -hankkeitten www-sivuille.

Anu Halonen

OPIN PORTAILLA SATAKUNNASSA -HANKKEEN PÄÄTTYESSÄ

Kolmevuotinen ESR-rahoitteinen Opin portailla Satakunnassa -hanke maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittamiseksi käynnistyi helmikuussa 2016 kolmen oppilaitoksen yhteistyönä. Maahanmuuttajien määrä on Satakunnassa lisääntynyt merkittävästi viime vuosien aikana. Tähän enenevään määrään koulutuksiin hakeutuvia maahanmuuttajia sekä maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä viranomaisia tarjottiin Opin portailla Satakunnassa -hankkeella tukea, koulutuksia, seminaareja sekä infoja. Näitä toimia ja niistä heränneitä kehittämisehdotuksia olemme hanketyöntekijöinä kuvanneet tässä teoksessa.

Hankkeen lähtökohtana oli vahvistaa maahanmuuttajataustaisten mahdollisuuksia sujuviin siirtymiin koulutuspoluillaan – erityisesti toiselta asteelta korkeakouluun. Hankkeen taustalla vaikutti Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hanke, josta saatuja kokemuksia ja oppeja hyödynnettiin Satakunnan hankkeen toteutustapoja suunniteltaessa. Osin näillä kahdella hankkeella oli myös eriäviä tavoitteita. Myöhemmin yhteistyöhön tuli mukaan myös pääkaupunkiseudulla toteutettu Diakin hallinnoima saman tematiikan hanke Maahanmuuttajat korkeakoulutukseen ja työelämään. Synergiaa löytyi monista muistakin samaan aikaan käynnissä olleista alueellisista hankkeista, kuten Hyvä alkua länsirannikolla (ESR) sekä valtakunnallisista OPH:n Zoomin, siirtymävaiheiden koordinaatiohankkeen, kautta tavoitetuista hankkeista.

Hankkeen tavoitekokonaisuudet

Hankkeen tavoitteet jakautuivat kahteen isoon tavoite- ja toimenpidetekonaisuuteen: opiskelijoiden koulutuspolkuja sujuvoittavan tukirakenteen luomiseen ja siihen liittyvän tuen organisoimiseen hanketta toteuttavissa organisaatioissa sekä Matkalla ammattiin -digimateriaalikokonaisuuden tuottamiseen, joka on väline kotoutumisvaiheen maahanmuuttajille sekä työkalu maahanmuuttajien ohjaukseen.

Tukirakenne

Hankkeen keskiössä oli erilainen ja eri vaiheissa toteutettu tuki, joka voidaan kuvata alkuluvussa esitetyn kuvion mukaisena portaittain ylöspäin etenevänä jatkumona, jossa opiskelujen etenemistä tuetaan koko prosessin ajan opinto-ohjauksen ja opiskelijamentoroinnin avulla ja toisaalta opiskelijan suomen kielen ja monimuoto-opiskelutaitojen lisääntymisen myötä yksilöllisen tuen tarve vähenee ja opiskelija kykenee yhä itseohjautuvampaan itsenäiseen opiskeluun.

Hankkeen käynnistyessä oli jo selvillä, että maahanmuuttajien siirtymä korkeakouluun on vaikeaa johtuen esimerkiksi valintakoejärjestelmästä, jossa he puutteellisella kielitaidollaan ovat selkeästi epätasa-arvoisessa asemassa suomen kieltä äidinkielenään puhuvien kanssa. Tämän kuilun pienentämiseksi tehtiin hankkeessa monimuotoisesti työtä. Tukea suunnattiin toisen asteen opiskelujen rinnalle, siirtymävaiheeseen ennen korkeakouluopintoja, yhteishakujen aikaan sekä korkeakouluopintojen oheen. Myös opetuksesta ja maahanmuuttajien ohjauksesta vastaavia on ohjattu kielitietoisuuteen eli selkeän kielen käyttöön.

Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin-kampuksella hankkeen aikana toteutetut kulttuurisensitiiviset haut – erillishaut – tarjosivat korkeakouluhakukelpoisille maahanmuuttaja- ja romanitaustaisille hakijoille mahdollisuuden hakea sairaanhoitaja- tai sosionomikoulutukseen. Erillishaut tasa-arvoistavat valintakoejärjestelmää. Erillishakujen toteutuksissa hyödynnettiin Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen Diakin Oulun-kampuksella toteutettuja hakuja.

Valintakoetta ennen järjestetyillä kahden päivän valintakoevalmennuksilla saatiin monessa mielessä hyvää tulosta. Sen lisäksi, että perehdyttiin valintakokeen tehtävätyyppeihin ja harjoiteltiin niitä, hakijat saivat käsitystä sekä tehtävien että opinto-ohjaajan puheenvuoron kautta korkeakouluopiskelun luonteesta ja vaatimuksista. Erityisesti toisenlaisesta opiskelukulttuurista tulevien on tärkeää jo hakuvaiheessa ymmärtää suomalaisen korkeakouluopiskelun vaatimukset ja arvioida omaa elämäntilannetta ja motivaatiota suhteessa niihin. Valmennuksiin osallistumisesta huolimatta itseohjautuvuusvaatimus ja työmäärä yllätti opiskeli-

jat – myös ne, joilla ei ole suuria haasteita suomen kielessä. Opiskelupaikan erillishaun kautta saaneista lähes kaikki olivat osallistuneet valintakoevalmennukseen.

Valintakoevalmennusten sekä erillishaun toteuttaminen ei vaadi suurta henkilöstöresurssia. Ne mahdollistavat opiskelemaan pääsyn hakukelpoisille, aidosti motivoituneille opiskelijoille, joiden suomen kielen taito on vielä kehittymässä, mutta ammatilliset tavoitteet selkeät. Mikäli opiskelun tueksi ei ole mahdollista tarjota tukitoimia, on erillishakujen sisäänpääsyvaatimuksena edellytettävä hyvää kielitaitotasoa.

Korkeakouluun erillishaussa opiskelemaan päässeiden opintoja sujuvoitettiin muun muassa etäopiskeluviiikkojen tiistaisin tarjolla olleissa tukipajoissa sekä opiskelijamentoroinnin avulla. Tukipajoissa työskenneltiin opiskelutehtävien etene miseksi. Teemoja valittiin myös opiskelijoiden toiveiden mukaan, esimerkiksi kirjallisten töiden lähdemerkinnät, tenttiin valmistautuminen, tiimitehtävät, luku- ja muistiinpanotekniikat sekä keskusteluharjoitukset. Tukipajamahdollisuuden hyödynsivät ne opiskelijat, joiden oli käytännön syistä helppo osallistua. Monet olisivat siitä hyöttyneet, mutta eivät esimerkiksi pitkän matkan tai töiden takia osallistuneet.

Matkalla ammattiin -sivusto

Matkalla ammattiin -sivustossa on seitsemällä kielellä selkokieleistä perustietoa suomalaista koulutus- ja työllistymismahdollisuuksista. Sivustossa kuvataan monikielisesti myös suomalaista koulutusjärjestelmää sekä korkeakouluopiskelua aloittaville tärkeitä opiskeluun liittyviä asioita. Sivusto laadittiin hanketyöntekijöiden yhteisenä prosessina. Rakenteeseen ja sisältöön tiivistettiin mahdollisimman paljon oleellista tietoa käyttökelpoiseen, informatiiviseen ja eri kulttuuritaustaisille ymmärrettävään muotoon. Haluttiin myös, että sivusto kestää aikaa ja on mahdollisesti laajennettavissa myöhemmin lisäosin ja näin ollen olisi mahdollisimman hyödyllinen ja käyttökelpoinen pitkään. Matkalla ammattiin -sivusto sekä sen ohessa olevat henkilötarinat ja Opiskelu ammattikorkeakoulussa -kokonaisuus ovat toivottavasti avuksi monille urapolkuaan miettiville maahanmuuttajille.

Yksilöllisen ohjauksen merkitys

Maahanmuuttajataustaisten reitti suomalaisella opintiellä on erilaisten taustojen vuoksi yksilöllinen – siksi myös sujuvoittamisen keinoja on tarkasteltava opiskelijoiden henkilökohtaiset lähtökohdat huomioiden. Muissa maissa suoritettujen opintojen ja tutkinnot eivät pääsääntöisesti ole suoraan rinnastettavissa suomalaisiin tutkintoihin, joten useimmiten maahanmuuttajilla on edessään pitkä opiskelun

tie saavuttaakseen työpaikkaan Suomessa oikeuttavan tutkinnon. Hyvän pohjan maahanmuuttajien korkeakouluopinnoille antaa kuitenkin esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla Suomessa suoritettu toisen asteen tutkinto.

Suomalaiseen opiskelukulttuuriin sisään pääseminen vaatii paljon, mutta samalla se kasvattaa myös opiskelijoiden ymmärrystä suomalaisesta työkulttuurista ja sen vaativuudesta. Oleellista on muistuttaa maahanmuuttajaopiskelijoita myös heidän oman kulttuuritaustansa ymmärtämisestä työelämävahvuutena yhä monikulttuuristuvammassa Suomessa. Opiskeluihin kuuluvat käytännön harjoittelut ovat tärkeitä kohtia opiskelijoiden ammatillisessa kasvussa. Hanketyöaikaresursseilla oli mahdollista käydä erillishaun kautta tulleiden opiskelijoiden harjoittelupaikoilla keskustelemassa harjoitteluihin liittyvistä asioista sekä arvioimassa harjoittelujen alkuvaiheista lähtien asioiden sujumista ja tavoitteiden toteutumista. Oppilaitoksen normaaliressursseina ei tällä hetkellä ohjauksikäynteihin ole mahdollisuutta. Monia hankaluuksia ja vääринymmärryksiä saatiin käsiteltyä näiden – ensiarvoisen tärkeiksi osoittautuneiden – käyntien avulla.

Suomen kielen taito on ykkösasia

Satakunnassa asuu hyvin erilaisin perustein Suomeen tulleita maahanmuuttajia, samoin heidän koulutustaustansa ovat erilaisia. Kotoutumisprosessin alkuvaiheissa tulijalla ei vielä ole tarkkaa tietoa ja käsitystä omista mahdollisuuksistaan ja tavoitteistaan ammatillisesti. Monesti aikaisempaa ammattia ei Suomessa edes voi harjoittaa – ainakaan ilman pätevyitymistä tai osaamisen todentamista. Hankkeessa havaittuna on myös todettava, että suomalainen vahva koulutusorientoituneisuus tulee lähes poikkeuksetta yllätyksenä varsinkin Euroopan ulkopuolelta tuleville. Melkeinpä ammattiin kuin ammattiin päästäkseen on oltava ammatin harjoittamiseen oikeuttava tutkinto. Ja tutkinnon saamiseksi on opiskeltava suomen kielellä.

Suomen kielen opiskelu ja siinä tukeminen olikin oikeastaan keskeisin asia koko hankkeen toteutuksessa. Maahanmuuttajien opintojen sujuvuus ja rohkeus ylipäättään miettiä opiskelua mahdollisuutena on sidoksissa kielitaitoon ja kokemukseen sen kehittymisestä. Hankkeen toimiin, kuten korkeakouluun valmentaviin koulutuksiin, hakeutui opiskelijoiksi henkilöitä, joilla tavoitteena oli ainoastaan suomen kielen kohentaminen – ei todellisuudessa korkeakouluopinnot, vaikka alkuun he näin vakuuttelivatkin. Opiskelijoilla saatiin kyllä koulutusten edetessä heräämään myös kiinnostusta korkeakouluopiskeluun. Hankkeen valmentaviin koulutuksiin haluttiin osallistua, koska ne olivat ainoa tarjolla oleva mahdollisuus opiskella intensiivisemmin suomen kieltä. Koulutuksissa opiskeltiin

myös muita korkeakouluun valmentavia asioita ja näiden sisältöjen takia osan motivaatio hiipuikin kesken koulutusten.

Iso ongelma maahanmuuttajien suomen kielen vahvistamisessa tällä hetkellä on, että edistyneemmän tason suomen kielen koulutusta (yli B1-tason) on aika vähän tarjolla. Tämä todettiin monissa yhteyksissä sekä hankkeen toiminnoissa että laajemmin maahanmuuttajatoimijoiden keskuudessa Satakunnassa. Peruskielitaidon (n. B1-taso) saavutettuaan on maahanmuuttajan suomen kielen oppiminen pääasiassa oman aktiivisuuden ja tavoitteellisuuden varassa. Hankkeen loppumetreillä päätettiin vielä tarjota yhtenä korkeakouluun valmentavana koulutuksena suomen kielen intensiivikurssi Kohti B2-tasoa! Sen avulla saa vielä iso joukko opiskelijoita parempia edellytyksiä päästä etenemään kohti urahaaveitaan.

Anu Halonen

LOPUKSI

Hankkeen keskiössä oli erilainen ja eri vaiheissa toteutettu hankehenkilöstön tarjoama tuki opiskelijoille. Hankkeen käynnistyessä oli jo selvillä, että maahanmuuttajien siirtyminen korkeakouluun on vaikeaa johtuen valintakoejärjestelmästä, jossa he puutteellisella kielitaidolla ovat selkeästi epätasa-arvoisessa asemassa suomen kieltä äidinkielenään puhuvien kanssa. Tämän ja muiden opiskelupolun vaikeiden kohtien ylittämisen helpottamiseksi tämä hanke toteutettiin.

Monimuoto-opiskelu haastaa kaikkia opiskelijoita ja myös opettajia. Lähiopetuksen ja ohjauksen resurssit ovat niukat. Moni opiskelija kaipaisi kuitenkin opiskelujensa sujumiseksi tukea, joka hankkeessa toteutetuilla keinoin olisi aika pienin resurssein toteutettavissa. Työelämä asettaa ammatillisuudelle laajenevia vaatimuksia, joihin opiskelijoita pitäisi kaikilla oppilaitostasoilla pystyä valmentamaan.

Hankeprosessin tukemana tällä hetkellä Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin-kampuksella opiskelee yhteensä 30 erillishakujen kautta tullutta maahanmuuttaja- tai romanitaustaista tutkinto-opiskelijaa joko sairaanhoitaja- tai sosionomikoulutuksessa. Opiskelu sujuu koko ajan paremmin, kun erityisesti ammatilliset kielitaitovalmiudet kehittyvät, monimuoto-opiskelu tulee tutummaksi ja luottamus omaan osaamiseen vahvistuu.

Muutaman vuoden kuluttua korkeakoulutettuina ammattilaisina työelämässä he ovat toivottavasti innostavina esimerkkeinä muille ja rohkaisemassa vertaisiaan kulkemaan opin portaita määrätietoisesti ylöspäin.

JULKAISUN KIRJOITTAJAT

Sari Vilminko, hanketoimintapäällikkö, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Anu Halonen, projektipäällikkö, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Jonna Pakman, opiskelijamentorikoordinaattori,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Annukka Saarenmaa, tulkkauksen lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Leena Sundqvist, suomen kielen ja viestinnän lehtori,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Rauli Vuorela, sosiaalialan lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sari Karasti, aikuiskoulutuksen opettaja, WinNova

Eeva Kivioja, terveysalan opettaja, WinNova

Päivi Mäntyvaara, päätoiminen tuntiopettaja, WinNova

Jonna Tolonen, suomen kielen opettaja, WinNova

Johanna Tomberg, opinto-ohjaaja, WinNova

Marja Tomberg, suomen kielen opettaja, WinNova

Annika Kuusisto, suomen kielen kouluttaja, Sataedu

Pälvi Lehtonen, lehtori, terveysala, Sataedu

Jaana Mäki, kouluttaja, Sataedu

Outi Puolanne, lehtori, sosiaaliala, Sataedu

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN

JULKAISUJEN KRITEERIT

DIAK TUTKIMUS -sarjassa julkaistaan uutta ja innovatiivista tietoa tuottavia tieteellisiä tutkimuksia Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueilta. Julkaisut ovat monografioita tai artikkelikokoelmia.

DIAK TYÖELÄMÄ -sarjassa julkaistaan tutkimus- ja kehittämisraportteja sekä opinnäytetöitä, jotka ovat tuottaneet innovatiivisia ja merkittäviä työelämää kehittäviä tuloksia. Sarjaan voivat tarjota julkaisuja Diakonia-ammattikorkeakoulun työntekijät, opinnäytetyöntekijät ja ulkopuoliset kirjoittajat.

DIAK PUHEENVUORO -sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun temaattisia puheenvuoroja, erilaisia selvityksiä sekä opinnäytetöitä. Tekstilajiltaan julkaisut voivat poiketa tieteellisestä tai raportoivasta tekstistä.

DIAK OPETUS -sarjassa julkaistaan pedagogista kehittämistä kuvaavia julkaisuja, oppimateriaaleja, oppaita ja työkirjoja.

DIAK PUHEENVUORO

DIAK PUHEENVUORO -sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun temaattisia puheenvuoroja, erilaisia selvityksiä sekä opinnäytetöitä. Tekstilajiltaan julkaisut voivat poiketa tieteellisestä tai raportoivasta tekstistä.

Diak Puheenvuoro 1: Liisa Kauppinen & Irina Leino & Kirsti Kauppinen (toim.), 2016. Kokemuksellista taidetietä kulkemassa.

Diak Puheenvuoro 2: Jorma Niemelä (toim.), 2016. Sote sosiaalisen kestävyuden vahvistajana (saatavana vain verkkojulkaisuna)

Diak Puheenvuoro 3: Raili Gothóni, Mikko Malkavaara & Minna Valtonen (toim.), 2016. Muutosvoimaa – tutkielmia diakista ja teologiasta

Diak Puheenvuoro 4: Mari Pulkkinen, Eija Rautasalo & Tuija Rönkä (toim.), 2016. Arjen helmiä – työelämälähtöistä osallistavaa kehittämistä sairaanhoitajakoulutuksessa.

Diak Puheenvuoro 5: Marina Seffansson & Outi Polso, 2017. Masennuksen hoitoon lääkkeitä, terapiaa ja liikuntaa.

Diak Puheenvuoro 6: Päivi Thizt, 2017. Etsivää ja osallistavaa vanhustyötä kehittämässä. Ikäarvokas –hankkeen ulkoinen arviointi

Diak Puheenvuoro 7: Hanna Hovila, Anna Liisa Karjalainen & Juhani Toivanen (toim.), 2017. Yhteistyötä, kehittämistä ja kokeilua ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksessa.

Diak Puheenvuoro 8: Päivi Vuokila-Oikkonen & Pirkko Pätynen 2017, Osallistavan yhteiskehittämisen prosessi : Esimerkkinä osallisuutta ja uusia palvelumalleja moniammatillisen palveluohjauksen keinoin (OSUMA) –projekti

Diak Puheenvuoro 9: Keijo Piirainen & Tuula Pehkonen-Elmi 2017, Muuttuivatko palvelut ja mihin suuntaan? Nuorten palvelujen kehittämisen tuloksia Pieksämäellä 2015–2017

Diak Puheenvuoro 10: Anne Surakka, Virpi Kuvaja-Köllner & Reija Paananen 2017. Valmennuspaja Mahiksen vaikutusten ja kustannusten tarkastelua: Aina saattulla ja voi puhua mistä vaan, luottamuksella

Diak Puheenvuoro 11: Heikki Hiilamo, Anne Määttä, Karoliina Koskenvuo, Jussi Pyykkönen, Tapio Rissanen & Sanna Aaltonen 2017. Nuorten osallisuuden edistäminen. Selvitysmiehen raportti

Diak Puheenvuoro 12: Marja Pinolehto (toim.), 2017. Sujuvampia opinpolkua romaneille ja maahanmuuttajille. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen loppuraportti

Diak Puheenvuoro 13: Anu Ahola, 2018. Humanoidirobotti pienten alakoululaisten tukena haastaviksi koetuissa vuorovaikutustilanteissa

Diak Puheenvuoro 14: Tiina Ervelius (toim.), 2018. Sairaanhoidaja-diakonissakoulutus saamelaisalueella

Diak Puheenvuoro 15: Niina Mäenpää, Katri Perho & Mertsu Ärling (toim.), 2018. Uskalla! It's possible: romanien sujuvat koulutus- ja työllisyyspolut. Tšetanesnaal- ja Nevo tiija -hankkeiden loppujulkaisu

Diak Puheenvuoro 16: Mikko Malkavaara (toim.), 2018. Pohdintaa oikeasta, väärästä ja diakoniasta: Kai Henttosen juhlakirja

Diak Puheenvuoro 17: Anu Halonen, Leena Sundqvist ja Marja Tomberg (toim.), 2018. Sujuvampia opintopolkua maahanmuuttajille Satakunnassa. Opin portailla Satakunnassa -hankkeen loppuraportti